

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

İZMİR-2024

TEZ ONAY SAYFASI

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Merve AKINCI
Öğrenci No : 2021800296
Tez Başlığı : İzmir Belediyeciliğinde Burhan Özfatura Dönemi (1984-1989/1994-1999)

Savunma Tarihi : 17.12.2024
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm TÜTÜNCÜ UĞURLUBAY

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm TÜTÜNCÜ UĞURLUBAY	Dokuz Eylül Üniversitesi	
Prof. Dr. Hakkı UYAR	Dokuz Eylül Üniversitesi	
Doç. Dr. Beral ALACI	İzmir Demokrasi Üniversitesi	

Merve AKINCI tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği () / oy çokluğu () ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zehra Nilüfer KARACASULU
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İzmir Belediyeciliğinde Burhan Özfatura Dönemi (1984-1989 / 1994-1999)” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Merve AKINCI

.../.../2024

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İzmir Belediyeciliğinde Burhan Özfatura Dönemi (1984-1989 / 1994-1999)

Merve AKINCI

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı

1980’den önceki yıllarda istikrarlı bir belediye tarihçesine sahip olmayan İzmir, ancak darbeden önceki yıllarda görev yapan Behçet Uz, Osman Kibar ve İhsan Alyanak dönemlerinde gelişme gösterebildi.

1980 Darbesi sonrasında ortaya çıkan yeni belediyecilik anlayışı ve iktidar olan ANAP’ın bazı şehirlere büyükşehir belediyesi statüsü vermesi günümüzdeki belediyelerin şekillenmesinde etkin rol oynadı. İlk olarak İstanbul, Ankara ve İzmir, büyükşehir belediyesi statüsü kazandı. Burhan Özfatura da bu yeni dönüşümün İzmir’deki ilk temsilcisi konumundaydı. Yıllardır alışılagelmiş belediye statüsünden büyükşehir belediyesi statüsüne geçişin ilk yıllarında Özfatura’nın yürüttüğü belediyecilik faaliyetleri önem arz eder. O sebeple bu dönem İzmir belediyecilik tarihinde önemli bir kilometre taşıdır. Daha önce çalışılmamış, ama öncülü ve ardılı hakkında çalışmalar yapılmış olan bu dönem, günümüze kadar uzanan şehircilik ve belediyecilik tarihinin İzmir ayağını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin sosyal belediyecilik anlayışı ile birleştirerek yürüttüğü faaliyetler, Burhan Özfatura dönemi özelinde incelenmeye ve açıklanmaya çalışılmıştır. 1984-1989 ve 1994-1999 yılları arasında iki farklı partiden İzmir büyükşehir belediye başkanı seçilen Burhan Özfatura’nın yürüttüğü faaliyetlerin yerel tarih ve yerel yönetim çalışmaları açısından incelenmesi, İzmir kent tarihine katkı sağlanması, literatüre kaynak

oluşturulması ve İzmirliilerin yaşadığı şehre dair bilgi birikiminin artırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Özfatura'nın hayata geçirdiği projelerin kente etkileri, geniş ölçekli sorunlara karşı ürettiği çözüm önerileri, kentin göç alması ve çarpık kentleşmeye karşı aldığı önlemler ve ilçe belediyeleri ile nasıl ilişkiler kurduğu konularına değinildi.

Araştırmayı oluşturan temel kaynaklar arşiv belgeleri, yerel gazete arşivleri, belediye yayınları ve Burhan Özfatura ile yapılan sözlü tarih çalışmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Belediyecilik, Burhan Özfatura, Yerel Tarih, Yerel Seçim, Yerel Yönetim.

ABSTRACT
Master Thesis
Burhan Özfatura Period in İzmir Municipality (1984-1989 / 1994-1999)
Merve AKINCI

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of History
History of the Republic of Turkey Program

In the years preceding 1980, İzmir lacked a stable tradition of municipal governance, with notable periods of development occurring only under the administrations of Behçet Uz, Osman Kibar, and İhsan Alyanak, all of whom served prior to the military coup. Following the 1980 coup d'état, the new approach to municipal administration, alongside the ruling ANAP's decision to grant metropolitan status to select cities, significantly influenced the trajectory of modern municipalities. İzmir, along with Istanbul and Ankara, was among the first cities to receive this status. Burhan Özfatura became the first mayor to navigate this transition in İzmir, playing a pivotal role in the transformation from a standard municipality to a metropolitan one. His efforts during the early years of this transition hold particular significance for understanding the evolution of İzmir's municipal governance. Therefore, this period represents a crucial milestone in the city's municipal history.

While prior and subsequent periods of İzmir's urban governance have been the subject of study, this particular phase has not been thoroughly examined. As such, it forms a key component of the broader narrative of urbanism and municipal governance that extends into the present. This study seeks to analyze and contextualize the activities of İzmir Metropolitan Municipality during Burhan Özfatura's tenure, with particular focus on his integration of social municipalism.

The research explores Özfatura's municipal initiatives during his two mayoral terms (1984–1989 and 1994–1999), providing a critical contribution to local history and governance studies. This work not only adds to the historical scholarship on İzmir but also serves as a resource for further literature, contributing to the knowledge base of İzmir's residents. The study examines the impact of Özfatura's projects on the city, his proposed solutions to large-scale urban issues, the measures he implemented in response to migration and unplanned urbanization, and his relations with district municipalities.

The primary sources for this research include archival documents, local newspaper archives, municipal publications, and an oral history interview with Burhan Özfatura.

Keywords: İzmir, Municipal Governance, Burhan Özfatura, Local History, Local Elections, Local Government.

(1984-1989 / 1994-1999)

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
EKLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELEDİYENİN TANIMI, BELEDİYECİLİĞİN DOĞUŞU VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. BELEDİYENİN GÖREV TANIMI VE KISA TARİHÇESİ	3
1.2. TÜRKİYE’DE BELEDİYECİLİĞİN GELİŞİMİ	4
1.3. İZMİR’İN BELEDİYE TARİHÇESİ VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ OLMASI	8

İKİNCİ BÖLÜM

BURHAN ÖZFATURA'NIN YAŞAM ÖYKÜSÜ

2.1. BURHAN ÖZFATURA’NIN HAYATI	12
2.2. KARİYERİ	13
2.2.1. Meslek Hayatı	13
2.2.2. Siyasete Atılması	14

2.3. YAZILI BASINDA ÇİZİLEN ÖZFATURA PROFİLİ	14
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR'DE SİYASİ YAŞAM (1980-1999)

3.1. 1984-1989 DÖNEMİNDE İZMİR'DE YAŞAM VE SİYASET	17
3.1.1. 1984 Yerel Seçimlerinde ANAP Propagandası, Seçim Sloganları ve Halka Vaatler	19
3.1.2. Burhan Özfatura'nın İlk Dönem İcraatları ve İzmir'in Değişen Çehresi	21
3.1.2.1. Tahtalı Barajı	25
3.1.2.2. Büyük Kanal Projesi	27
3.1.2.3. Toplu Konut Projeleri ve Gecekondulara Tapu Verilmesi Uygulaması	30
3.1.2.4. EV-KA Projesi	32
3.1.3. 1989 Yerel Seçimlerinde ANAP Propagandası, Seçim Sloganları ve Halka Vaatler	34
3.1.3.1. 1989 Yerel Seçimleri ve Sonuçları	37
3.2. 1994-1999 DÖNEMİNDE İZMİR'DE YAŞAM VE SİYASET	37
3.2.1. Burhan Özfatura'nın DYP'den Aday Olması ve Tepkiler	38
3.2.2. 1994 Yerel Seçimlerinde DYP Propagandası, Seçim Sloganları ve Halka Vaatler	39
3.2.3. Burhan Özfatura'nın İkinci Dönem İcraatları ve 2000'e Bir Kala Dünya Kenti İzmir	45
3.2.3.1. Metro Projesi	63
3.2.3.2. TANSAS	65
3.2.3.3. Kordon Yolu Projesi	69
3.3. İZMİR'DE SOSYO-KÜLTÜREL YAŞAM (1984-1999)	70
3.3.1. 1984-1989 Döneminde İzmir'de Sosyo-Kültürel Yaşam	71
3.3.1.1. Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı	71
3.3.1.2. Festivaller	75

3.3.1.3. Sergiler	77
3.3.1.4. Sportif Faaliyetler	77
3.3.2. 1994-1999 Döneminde İzmir’de Sosyo-Kültürel Yaşam	80
3.3.2.1. Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı	81
3.3.2.2. Sergiler	81
3.3.2.3. Sportif Faaliyetler	82
3.3.2.4. Kardeş Şehirler	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ’NDE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI (1984-1989 / 1994-1999)

4.1 SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ	86
4.1.1. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik	87
4.2. BURHAN ÖZFATURA DÖNEMİ’NDE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARI	89
4.2.1. Eşrefpaşa Hastanesi ve Sağlık Politikaları	90
4.2.2. Mezarlıklar Müdürlüğü ve Cenaze Hizmetleri	92
4.2.3. Zübeyde Hanım Huzurevi	94
4.2.4. Aşevleri	95
4.2.5. Şehit Aileleri Masası	96
4.3.6. Meslek Edindirme Masası	96
4.2.7. Esnaf Masası	97
4.2.8. Kreş ve Anaokulu	97
4.2.9. Özürlüler Masası	97
4.2.10. UMATEM Gençlik Evi	98
4.2.11. Türk Dünyası Hizmetleri Masası	98
SONUÇ	101
KAYNAKÇA	104
EKLER	

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.İ.İ.T.E.	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
AYKOME	Alt Yapı Koordinasyon Merkezi
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DÜK-KA	Dükkân Kazandırma
DYP	Doğru Yol Partisi
EGEV	Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı
ESHOT	Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs
ESİAD	Ege Sanayicileri ve İş insanları Derneği
EV-KA	Evsiz Ev Kazandırma
FAK-FUK-FON	Fakir-Fukara Fonu
IDP	Islahatçı Demokrasi Partisi
İ.İ.B.F.	İdari İktisadi Bilimler Fakültesi
İBB	İzmir Büyükşehir Belediyesi
İEF	İzmir Enternasyonal Fuarı
İKSEV	İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı
İŞ-KA	İşyeri Kazandırma
İTO	İzmir Ticaret Odası
İZELMAN	İzelman Genel Hizmet Temizlik İşleri Özel Eğitim, Reklam ve Taşımacılık Ticaret L.T.D. Şirketi
İZFAŞ	İzmir Fuarcılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri Tic. A.Ş.
İZSU	İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü
İZULAŞ	İzmir Ulaşım Hizmetleri Makine Sanayi A.Ş.

KHK	Kanun hükmünde Kararname
KONBEL	Konak Belediyesi
LTD.	Limited
MÇP	Milliyetçi Çalışma Partisi
M.Ö.	Milattan önce
No.	Numara
ÖYS	Öğrenci Yerleştirme Sınavı
Prof. Dr.	Profesör Doktor
PTT	T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü
RP	Refah Partisi
s.	Sayfa Numarası
S.B.E.	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SHP	Sosyal Halkçı Parti
SODEP	Sosyal Demokrasi Partisi
ss.	Sayfadan Sayfaya
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TANSAŞ	Tansaş İzmir Büyükşehir Belediyesi İç ve Dış Ticaret A.Ş.
TCDD	T.C. Devlet Demiryolları
TDK	Türk Dil Kurumu
TEK	Türkiye Elektrik Kurumu
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
UKOME	Ulaştırma Koordinasyon Merkezleri
UMATEM	Uyuşturucu ve madde bağımlılığı tedavi merkezi
ÜNİBEL	Özel Eğitim ve Bilgi Teknolojileri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
vb.	Ve benzeri
Yay.	Yayınevi
YÖK	Yüksek Öğretim Kurum
yy.	Yüzyıl

EKLER LİSTESİ

- Ek 1:** 1989 Yerel Seçimleri İçin Burhan Özfatura'nın Yeni Asır'da Yayınlanan Seçim Afışı ek s.1
- Ek 2:** Büyük Kanal Projesi'nin Konak-Bayraklı Arasındaki İnşa Dönemine Ait Görsel ek s.2
- Ek 3:** Büyükşehir Belediyesi'ni Ziyaret Eden Yabancı Ülke Temsilcileriyle ve Kardeş Kent Protokolü İmzalanırken Çekilen Fotoğraflar ek s.3
- Ek 4:** Hafif Raylı Sisteme Ait Plan Görseli ek s.4
- Ek 5:** Büyükşehir Belediyesi'nin Hazırladığı Plana Göre Konak Meydanı'nın Gelecekteki Halini İhtiva Eden Gazete Haberi ek s.5
- Ek 6:** 1994 Yılında Çetin Emeç Sanat Galerisi'nde Gerçekleşen Sergilere Ait Fotoğraflar ek s.6
- Ek 7:** EV-KA Projesi'nde Yer Alan A ve B Tipi Dairelerin Proje Çizimleri ek s.7
- Ek 8:** 1987 Yılında Büyükşehir Belediyesi'ne Ait Celal Atik Spor Salonu'nda Düzenlenen Turnuvalara Ait Görseller ek s.8
- Ek 9:** Burhan Özfatura'nın Cumhuriyet Gazetesi'ne Verdiği Röportaja Ait Gazete Haberi ek s.9
- Ek 10:** Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 Tarihinde İzmir'de Yapılan Sözlü Tarih Çalışmasına Ait Görsel ek s.10
- Ek 11:** Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 Tarihinde İzmir'de Yapılan Sözlü Tarih Transkripsiyonu ek s.11

GİRİŞ

Osmanlı'nın son dönemlerinde istikrarlı bir belediye tarihine sahip olmayan İzmir'in, büyükşehir belediyesi statüsüne geçişi ile birlikte yaşadığı dönüşümlerin ne olduğu sorusunun sorulmasıyla ortaya çıkan bu çalışma, Burhan Özfatura'nın yürüttüğü belediyecilik faaliyetlerinin şehri ne derece şekillendirdiğini ortaya koyma amacı taşımaktadır.

1980 Darbesi'nden sonra siyasi hakların yeniden kazanılmaya başladığı dönemde İzmir'in ilk Büyükşehir Belediye Başkanı olan Burhan Özfatura çalışmanın ana karakteridir. Bu çalışmada hem İzmir'in yerel tarihine hem yerel seçimlerle şekillenen gidişatına hem de Burhan Özfatura döneminde yürütülen belediye faaliyetlerine İzmir'in sorunları ve sosyo-kültürel gelişimi paralelinde değinilmiştir.

Tezde ana kaynak olarak kullanılan Yeni Asır Gazetesi'nin 10 yıllık süreyi içeren sayılarının taranması APİKAM'da, yaklaşık 5 ay süren çalışma ile tamamlandı ve İzmir'in o dönemki siyasi, sosyal, kültürel verilerine ulaşılmasını sağladı. Yine bir başka ana kaynak olan İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ait faaliyet raporları ve belediye dergileri okundu, incelendi ve belediyenin yürüttüğü faaliyetlerle ilgili derlemeler yapıldı. Vatandaşın Özfatura'ya yazdığı mektupların derlenmesiyle oluşan "*Mektuplar*" adlı kaynak, yapılan faaliyetlerin vatandaşta bıraktığı olumlu intibanın irdelenmesini sağladı. Burhan Özfatura'nın hayatta olması kendisi ile sözlü tarih çalışması yapabilmeye olanak tanıdı ve 27 Eylül 2022 tarihinde kendisi ile İzmir'de bir röportaj gerçekleştirildi. Röportajda edinilen ilçe belediyeleri ve şehir planlaması ile ilgili bilgiler yönetim hakkında fikir verdi. Yardımcı kaynak olarak da bu dönemi inceleyen, makale, dergi, tez ve gazete yazıları kullanıldı ve bunlardan elde edilen çeşitli bilgi çalışmanın zenginleşmesini sağladı. Tezde Türk lirası olarak bahsedilen fiyat, eder vb. meblağlar dönemin koşullarıyla birebir uyum içerisindedir, günümüzdeki değeri ile yazılmamıştır. Burhan Özfatura ile yapılan sözlü tarih çalışmasının tam metin şeklinde transkripsiyonu da eklerde yer almaktadır.

Tezde ilk olarak belediyenin ne olduğundan, görevlerinden ve Osmanlı Devleti ile Türkiye'deki belediyecilik anlayışının nasıl olduğundan kısaca bahsedildi.

Belediyecilik olgusu üstünde duruldu ve İzmir'deki belediye teşkilatlanmasının geçmişten günümüze özetleyerek anlatımı sağlandı.

2. kısımda tezimizin ana karakteri olan ve bütün konuların etrafında şekillendiği İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Burhan Özfatura'nın hayatı ele alındı. Gazetelerde gördüğümüz, haberlere konu olan Özfatura'nın yazılı basındaki profili çizildi. Asıl mesleği ve siyasete nasıl atıldığı hakkında toplanan argümanlar derlendi.

Tezimizin ana bölümü olan 3. bölümde 1980'den başlamak koşuluyla İzmir'in siyasi koşullarından, partilerin propagandalarından bahsedildi, seçim afişlerinden bazıları incelendi. Vatandaş zorlayan problemleri ve bu problemlerin çözülmesi için neler yapıldığı konusu da ele alındı. Belediye başkanının aldığı inisiyatiflerden ve yaptığı projelerden, biraz da hakkında söylenenlerden yola çıkarak genel ve özel hatlarıyla on yıllık dönem incelendi. Yürütülen bazı projelerin ilk dönemde başlaması fakat ilk dönem içinde bitmemesinin kafa karıştırıcı olmaması açısından iki dönemde de aynı başlıkları açmaktan kaçınıldı ve proje hangi dönemde başladıysa o kısma dahil edilip sonu da o kısımda bitirildi.

Kültür, sanat ve sosyal olayları da içine alan bu geniş bölüm, belediye tarafından düzenlenmiş olan sergiler ve festivallerin örnekleriyle sona erdi. Özellikle de Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı ve şehre sağladıkları katkılar üzerinde duruldu.

4. ve son kısımda sosyal belediyecilik anlayışını benimseyen ve bunu temel politika haline getiren İzmir Büyükşehir Belediye'sinin bu hususta neler yaptığı, o dönemlerde İzmir'de yaşamış olan kişilerle yapılan anket verileriyle desteklenip analiz edildi. 11 alt başlıkla belediye bünyesinde açılmış olan “sosyal yardım” ve “sosyal belediyecilik anlayışı” kapsamında değerlendirilebilecek kuruluşlar derlendi ve açıklamalarını yaparak tez sonlandırıldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

BELEDİYENİN TANIMI, BELEDİYECİLİĞİN DOĞUŞU VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Belediye, Tanzimat Dönemi’nde ilçeden küçük yer anlamına gelen ‘belde’ ve bunun çoğulu olan “bilâd” kelimeleri ile ilintili olarak oluşturulmuş yeni bir kavramdır.¹ Bu yeni sözcük daha sonra Arapça ve diğer doğu dillerine yerleşmiştir. Kelime anlamı “İl, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt, şehremaneti”dir.²

Osmanlı topraklarında modern anlamda ilk belediyenin teşekkül etmesi ancak Tanzimat Dönemi’ni takip eden yıllarda gerçekleşmiştir.

1.1. BELEDİYENİN GÖREV TANIMI VE KISA TARİHÇESİ

Resmi Gazete’de “Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanan belediye, kısaca yönettiği bölgedeki halkın refah seviyesini artırmak için çalışmalar yapan siyasi bir birimdir.³ Kendine ait bir meclisi de vardır. Bu meclis 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 13. maddesine göre her ayın ikinci haftasında birleşim yapmakla yükümlü kılınmıştır. Bu meclislerde başkanın gerçekleştireceği ziyaretler, imar afları, belediyeye yapılan başvurular değerlendirilir, plan-program ve izlenecek stratejiler belirlenir.⁴

Belediyelerin temel görevleri arasında, su ve şebeke dağıtımı, kanalizasyon, şehir içi yol yapmak ve yenilemek, çöp toplamak, sokak temizliği sağlamak, itfaiye ve zabıta koordine etmek, hal, pazar yeri, ibadethane, kütüphane, hastane ve müze açmak, sanayi bölgesi kurmak, ulaşım ve sinyalizasyonu sağlamak, imar izni

¹ İlber Ortaylı, “Belediye”, **İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 5, İstanbul, 1992, s.398.

² Türk Dil Kurumu Sözlüğü, “Belediye”, <https://sozluk.gov.tr/> (15.12.2021)

³ **Resmi Gazete**, 13 Temmuz 2005, no: 25874.

⁴ **Resmi Gazete**, 31 Temmuz 2004, no: 25531.

düzenlemek, cenaze işlerini sağlamak, mesleki eğitim kursları açmak, park ve yeşil alan oluşturmak, kadın ve kız çocukları için sığınma evi açmak ve nikah işlerini yürütmek vardır.

Belediyeler; kanun, KHK ve tüzükler ile şekillenir, yetki alanları genişletilir yahut daraltılır. Ülkemizde 1984 yılından itibaren büyükşehir belediye sistemi uygulanmaktadır. İlk olarak İstanbul, Ankara ve İzmir’de uygulanmaya başlanan yeni düzen, sonraki yıllarda neredeyse tüm Türkiye’ye yayılmıştır.

1.2. TÜRKİYE’DE BELEDİYECİLİĞİN GELİŞİMİ

Bu kısımda detaylı bir idare tarihi anlatımından ziyade, hatırlatıcı olması açısından kısa ve öz bir şekilde belediyeçilik tarihinin Osmanlı ve Türkiye’deki gelişimi anlatılacaktır.

Osmanlı Devleti, Tanzimat Dönemi’ne kadar modernlikten uzak, geleneksel bir belediyeçilik anlayışına sahipti. Kendinden önceki Türk devletlerinde görülen kadılık makamını benimsemiş olan Osmanlı hem adaletten hem de şehirlerin işleyişinden kadıları sorumlu tutmuştu. Geleneksel dönem olarak adlandırılan kısımda İslami usullere göre hareket eden kadılar, vakıflar ve lonca teşkilatları bir arada şehir hizmetlerini yürütüyordu ve kadılara bağlı olarak ayak naipleri, muhtesip ve iktisap ağaları da bu işleyişin bir parçası idi. Kemikleşmiş bu sistemde kadı, esnafı denetler, narh⁵ belirler, gerekli vergileri toplar ve asayişin bozulmasına sebep olabilecek şeylerin yasaklanması hususunda hareket ederdi. Kısacası kazanın idari ve hukuki işleyişinden kadılar sorumluydu.⁶

Bu sistemde belediyelerin kendilerine ait bir hazinesi yoktu. Masrafları Osmanlı Devleti tarafından karşılanır, topladıkları vergileri devlete verirlerdi. Sürekli bir devridaim içindeki bu sistem zamanla değişikliğe uğradı.⁷

III. Ahmed Dönemi sonrasında yüzünü Batı’ya çeviren Osmanlı Devleti peş peşe yeniliklere imza attı ve elli yıl içinde bir dizi ferman ilan edildi. Tanzimat Fermanı

⁵ **Narh**: Satışa sunulan bir ürünün fiyatının devlet tarafından belirlenmesi.

⁶ Detaylı bilgi için bakınız; İlber Ortaylı, **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti’nde Kadı**, Kronik Kitap, İstanbul, 2020.

⁷ İlber Ortaylı, **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi (Teşkilat)**, Cedit Neşriyat, Ankara, 2008, s. 437.

ise belediyecilik ve şehirleşme anlamında büyük değişikliklere giden yolu açtı. Tanzimat Dönemi artık modern ve sistemli belediyeciliğin başladığı bir dönemdir. Önce Fransız komün idarelerinin kullandığı sistem örnek alınarak 1855 yılında İstanbul Şehremaneti kuruldu. Bir meclisi ve kendine ait bir bütçesi olan bu belediyenin başarısız bir deneme olduğu anlaşıncaya belediye teşkilatlanması yenilendi, 1857 yılında Kırım Savaşı devam ederken Beyoğlu'nda "Altıncı Daire-i Belediye" kuruldu. Bu belediye, Osmanlı sınırları içinde kurulmuş olan ilk modern teşkilatlanmaya sahip belediye olma özelliğini taşıyor. İstanbul'un başkent olması hasebiyle birçok imtiyazdan yararlanmış olan bu belediyede, ilk belediye binası, yabancı kökenli belediye meclis başkanı ve üyeleri ile ilk belediye mahkemesi illegal olarak kuruldu.⁸ Altıncı Daire'den önceki belediye oluşumlarının kendine ait bir hazinesi yoktu. Masraflarını devlet öder, belediyeler de vergilerden elde ettiklerini devlete verirdi. Sonsuz bir devridaim söz konusu idi. Altıncı Daire ile belediyelerin kendi hazinesi oluştu.

İlerleyen dönemde sık sık belediye teşkilatı yenilendi, birçok kanun ile İstanbul'daki bu yönetim sağlamlaştırılmaya çalışıldı. 1864 yılında yayımlanan Vilayet Nizamnamesi ile taşralarda da belediye kurulması kararlaştırıldı⁹ fakat buna rağmen başkent İstanbul haricindeki yerlerde ve taşrada belediyeye dair oluşumlara ancak 1870'ten sonra rastlandı.¹⁰ Bu arada 1869 yılında Bağdat'ta, 1871'de ise Kıbrıs'ta belediye daireleri kuruldu.

1871 yılında, sancak, eyalet ve kaza merkezi olan il ve kasabalarda belediye meclislerinin kurulmasını öngören İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi yayımlandı ama bu nizamname de istenilen başarıya ulaşamadı. 1877 senesinde Vilayetler Belediye Kanunu çıkarıldı ve seçimle başa gelen, bölgenin nüfusuna göre 6-12 kişilik belediye meclisi ve belediye başkanından müteşekkil bir belediye sistemi oluşturuldu. Aynı zamanda bu kanun ilk defa tek dereceli seçim sistemini yürürlüğe koyan kanundu. Fakat 1877 yılında meclisin feshedilmesi bu kanunların da askıya

⁸ Ortaylı, **Teşkilat**, s. 437.

⁹ Fatma Ökde, "Cumhuriyet'in Kurulduğu Yıllarda Belediye Yapılanması Üzerinde Osmanlı Etkisi", **Akademik Hassasiyetler**, Cilt: 10, Cumhuriyet özel sayısı, 2023, s.516.

¹⁰ Fuat Yörükoğlu, "Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci", **Mevzuat Dergisi**, Cilt:12, Sayı: 135, Mart, 2009, <https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm> (25.12.2021)

alınmasına sebep oldu. Böylece Osmanlı'nın son dönemlerinde belediyeleşme hareketleri de sekteye uğradı.

1910 yılında, büyük düzenlemeleri ihtiva eden ve 1930 yılına kadar ana hatlarıyla yürürlükte kalan Dersaadet Teşkilat-ı Belediye Kanunu yürürlüğe girdi. Bu kanun doğrultusunda belediye daireleri kaldırılıp yerine dokuz adet belediye şubesi; şehremaneti meclisi yerine de belediye encümeni kuruldu.¹¹

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğunda Osmanlı Devleti'nden 389 belediye devralmıştı. 1924 yılı içerisinde düzen sağlamaya ve sağlamlaştırmaya yönelik çıkarılan kanunlarda belediyeciliğe dolaylı ya da doğrudan müdahalede bulunan birçok yasa vardı.¹² Başkent Ankara için de 16 Şubat 1924 tarihinde Osmanlı Devleti'ndeki gibi özerk bir belediye yasası çıkarıldığı göze çarpmaktadır. Aynı yıl 26 Şubat'ta çıkarılan Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu belediyelere finansman ve kaynak sağlanması konusunda önemli bir gelişmedir.¹³ 18 Mart 1924 tarihinde Köy Kanunu, 16 Nisan 1924'te Umuru Belediyeye Mütcellik Ahkam-ı Cezaiye Hakkında Kanun çıkarıldı.

1930'a kadar olan kısımda belediyecilik faaliyetleri Osmanlı'nın bir ardılı gibi işlemiş; dağınık ve sistematikleşmemiş bir oluşum gözlenmiştir. Ayrıca savaş yorgunu bir devletin imar ve şehirleşme sorunları da gelişmeler yaşanmasını engellemiştir. Ankara'ya başkent olduğu için verilen önemin diğer illere ve taşraya verilmemesini de bu gelişmemenin sebepleri arasında sayılması gerekir.

1930'da belediyecilik faaliyetlerinin tek bir elde toplanmasını öngörerek oluşturulan 1580 sayılı belediyecilik kanunu Osmanlı'daki ilk örneği gibi Fransa baz alınarak hazırlandı.¹⁴ Bu kanun sayesinde orta ölçekli şehirler meydana getirildi. 1930 yılında yapılan belediye seçimleri ilk çok partili belediye seçimi olma özelliği de taşır. Cumhuriyet Halk Fırkası ile Serbest Cumhuriyet Fırkası arasındaki mücadeleyi ülke genelinde en çok belediyeyi alan CHF kazandı.¹⁵ Bu kurulan yeni düzen 1980'e kadar

¹¹ Tark Vural, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Yerel Yönetimler", **Türk İdare Dergisi**, Cilt: 76 Sayı:444, 2004, s.190.

¹² İlhan Tekeli, **Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (Öykü)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009, ss.36-37.

¹³ Ökde, s.525.

¹⁴ Ökde, s.526.

¹⁵ **Cumhuriyet**, 21 Ekim 1930.

da peki fazla değişikliğe uğramadan aynı şekilde devam etti, belediyelerin yetki alanları genişledi, görevlerine yenileri eklendi ve bazı yeni parçalanmalara gidildi. Tüm bu sebeplerden 1930 belediyeçiliği genel anlamda Cumhuriyet Dönemi belediyeçilik politikalarını belirleyen unsur oldu.

1931 yılında Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Üçüncü Büyük Kongresi'nde kabul ettiği programla birlikte devletçilik ve halkçılık fikirlerinin savunulmaya başlanması belediyeleşme açısından önem arz eder. 1961 Anayasası'na kadar sürekli olarak kontrol altında tutulan belediyeler işlevlerini yerine getiremez bir haldeydi. 61 Anayasası 116. madde ile yerel yönetimlere özerklik verdi ve yerel yönetimlerin mali anlamda gelir elde etmesini sağladı.¹⁶

1973 sonrası belediyeçilik anlayışı kentleşme olgusu üzerinde yoğunlaştı. 1973-1980 arası dönem hem bu yüzden hem de yönetimlerin sola kayması sebebiyle “Yeni Belediyeçilik Hareketi” olarak adlandırılır. Belediyeler artık ideolojik olarak ayrışma yoluna gitmiş, kendilerini sağ-sol, liberal-demokrat ya da sosyalist olarak tanımlamaya başlamıştır.¹⁷

1980 Askeri Darbesi'nden sonra, başa gelen rejim 1983 yılına kadar “Türk Kamu Yönetimi Yeniden Düzenleme Çalışmaları” kapsamında düzenlemeler yaptı.¹⁸ 1984'te de yeni bir belediyeçilik anlayışı meydana getirildi. ANAP Hükümeti büyük kentler için yeni bir yerel yönetim modeli inşa etti. İlk olarak İstanbul, Ankara ve İzmir'de uygulanan büyükşehir uygulaması daha sonraki yıllarda yaygınlaştırıldı. Büyükşehir statüsündeki kentlere yönelik olan bu yeni anlayış günümüz belediyelerinin nüvesini oluşturdu.

¹⁶ 1961 Anayasası, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/oncelki-anayasalar/1961-anayasasi/> (25.12.2021)

¹⁷ Zeynep Öcal, **Türk Belediyeçiliğinde Bir Kilometre Taşı: 1973-1980 Dönemi Yeni Belediyeçilik Hareketi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, 2001, s. 65.

¹⁸ Yörükoğlu, <https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm> (25.12.2021)

1.3. İZMİR'İN BELEDİYE TARİHÇESİ VE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ OLMASI

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Aydın Vilayetine bağlı bir kent olan İzmir, denize kıyısı olması sebebi ile zaman içinde Doğu Akdeniz ticaretinde söz sahibi şehirlerden birisi olmuştur. Kentin liman şehri olması hasebiyle yerli yabancı armatör ve tüccarlar bölgede ikamet etmekteydi. Karma bir nüfusa sahip olan İzmir'de nüfus da fazla idi. Liman etrafında şekillenen kent planı değişmeli yeni bir şeyler yapılmalıydı çünkü ekonomik çıkarları peşinde kente gelenler göç dalgaları oluşturarak nüfusun artmasına, konut sıkıntısı ve kaynakların tükenmesine sebep oluyordu.

Kozmopolit bir yapıya sahip olan İzmir'de 17.yy'dan önceki dönemlere ışık tutan belgelerin çok nadir olduğu ve kadı sicillerinin de çıkan büyük İzmir yangınında yandığı söylenmektedir.¹⁹ Bu sebeple sadece 17.yy ve sonrası incelenebilmektedir. İzmir'de ilk belediye dairesi aslında 1867 yılında kuruldu, fakat 1877'ye kadar pek varlık gösteremedi. Çünkü belediye başkanları değişen valilerin peşi sıra değişiyordu ve belediye meclisinde de ortak hareket edip karar alacak bir birlik ne yazık ki yoktu. Genel kaniya göre İzmir'in ilk belediye başkanı Sabri Bey olarak bilinse de resmi kayıtlarda adı geçen ilk İzmir Belediye Başkanı Yenişehirizade Ahmet Efendi'dir.²⁰ Ragıp Paşa, Yahya Hayati Paşa, Eşref Paşa, Ali Nizami Bey, Ethem Taşlıoğlu, Evliyazade Refik Bey, Hacı Hasan Paşa, Şükrü Kaya, Muammer Uşaklıgil, Hüseyin Aziz Akyürek, Hulusi Alataş ve Sezai Söker ileri tarihlerde belediye başkanlığına oturan isimlerden sadece birkaçıdır.

1880 tarihli salnameye göre; o dönemde İzmir'de ikişer tane belediye ve belediye reisi olduğu, birinin Türk ve Musevi nüfusun çoğunlukta olduğu bölgede; diğerinin ise Levantenlerin, Ermeni ve Rumların yoğun olduğu bölgede varlık gösterdiği tespit edilmiştir.²¹ Daha sonra bu iki belediye maddi kaynakların yetersiz kalmasından dolayı üyeleri eksiltilerek 1889 yılında birleştirildi fakat çözülemeyen

¹⁹ Erkan Serçe, **150. Yılında İzmir Belediyesi Tarihi (1867-2017) Cilt 1 (Cilt I)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 2008, s.43.

²⁰ Serçe, **Cilt 1**, s.47; **Başbakanlık Osmanlı Arşivi**, Şuray-ı Devlet, 1377-15.

²¹ Serçe, **Cilt 1**, s. 62.

bütçe sorunu yüzünden Birinci Belediye Dairesi feshedildi, İkinci Belediye Dairesi tek başına bütün yükü sırtlandı.²²

İmar faaliyetleri ile şehrin simasının değişmesi ve belediye başkanı seçimleri Vali Halil Rifat Paşa döneminde başladı ve bugüne kadar neredeyse hiç duraksamadı. Rifat Paşa Dönemi'nde belediye dairesi kurumsallaşmaya başladı. Fakat istenen istikrar sağlanamadı, düzenli bir çalışma düzeni sağlayamayan belediye valilik tarafından feshedildi ve genel seçimle yeni bir belediye kadrosu oluşturuldu. Bu düzene oturamayan sistem, sabık reis Helvacızade Emin Bey'in yeniden belediye başkanı olduğu bir zamanda vali-belediye geriliminden de nasibini alarak vali tarafından devre dışı bırakıldı. Valinin etkisiyle seçim yoluyla eski üyelerden kimsenin yer almadığı yeni bir belediye oluşturuldu.²³

20.yy'ın ilk yarısında ülkeyi uzun soluklu savaşlar yıprattı ve ekonomik çöküntülerin yaşandığı bu dönemde belediyelere hiçbir ödenek verilemez hale geldi. Yakılıp yıkılan bir şehrin yeniden inşa edilmesi yıllar aldı ve Cumhuriyet'le birlikte modern şehir kurma çalışmaları hız kazandı. Müslümanlar ile gayrimüslimlerin bir arada yaşaması ve ticaret kenti olma özelliğini hala taşıması Cumhuriyet döneminde de İzmir'e ekstradan bir önem atfedilmesine sebep oldu.

İşgal döneminde belediye başkanının işbirlikçi çıkması ile boşalan reislik koltuğuna geçici bir süre için asker valisi heyet görevlendirmek zorunda kaldı.²⁴ Başarısızlıklarla dolu olan İzmir belediye başkanlığı tarihinin makus talihini Behçet Uz'un yendiğini söylemek mümkündür. Özellikle on sene belediye başkanlığı yapan Behçet Uz döneminde şehrin o zamanki tüm sorunları neredeyse çözüldü. Çünkü bu dönemde iktidar partisi CHF ile iyi ilişkiler kuruldu ve İnönü'nün desteği alındı.²⁵ Bu da İzmir'in yeniden inşa edilmesinde bir dönüm noktası oldu. Behçet Uz'un hazırlatmak istediği bir "Beş Yıllık İmar ve Çalışma Planı" da vardı.²⁶ Uz'dan sonra belediye başkanı seçilen Reşat Leblebicioğlu da "Danger-Prost Planı" adında bir şehir planı

²² BOA, Şuray-ı Devlet, 1385-4.

²³ Hizmet Gazetesi, 30 Temmuz 1892'den aktaran Erkan Serçe, **Cilt I**, s. 69.

²⁴ Serçe, **Cilt I**, s. 161.

²⁵ Serçe, **Cilt I**, s.190., **İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Tutanakları**, 11 Şubat 1937.

²⁶ **Anadolu**, 30 Kânunusani 1935.

yaptırmakla yakından ilgilendi.²⁷ Daha sonraki yıllarda da imar planları mevzu bahis olmaya devam etti.

Leblebicioğlu’ndan sonra sırasıyla Hulusi Naci Selek, Rauf Onursal, Selahattin Akçiçek, Enver Dünder Başar, Faruk Tunca, Sefa Poyraz, Burhanettin Uluç, Enver Saatçigil, Rebiî Başol, Osman Kibar, İhsan Alyanak, Cahit Günay, Ceyhan Demir gibi isimler koltuğa oturdu. Bu isimlerden bazılarının görev sürelerinin çok kısa olduğu, hatta göreve başladıkları yıl içinde görevlerinin sona erdiği bilinmektedir.²⁸

1973’te yapılan ve artık kazanını kaybedeni gecekondü bölgelerinin belirlemeye başladığı yerel seçimi, on yıl boyunca başkanlık yapacak olan AP’li Osman Kibar kazandı. Kibar’ın görev yaptığı dönem, İzmir’in su, elektrik ve ulaşım ile ilgili sorunlarla boğuştuğu bir dönemdi. Kibar yürüttüğü politikalarla bu sorunları çözmeye çalıştı ve yaptığı yol çalışmaları neticesinde adı “*Asfalt Osman*” oldu.

Askeri darbeden önceki son belediye başkanı ise CHP’li İhsan Alyanak’tır. İhsan Alyanak’ın gecekondü bölgelerindeki sorunların üzerine eğileceğini söylemesi ve o kesim için birtakım vaatlerde bulunması onu başkanlık koltuğuna taşıdı.²⁹

1970’li yılların başından beri bozulmakta olan toplum düzeninin had safhaya ulaşması, ekonomik bunalımlar ve faili meçhul cinayetlerin artması demokrasinin sonunu getirdi. 1980 yılında ordu yönetime el koyarak bütün siyasi partileri feshetti, parti liderleri Hamzaköy ve Uzunada’ya gönderildi. 18 Eylül günü darbeciler “Millî Birlik Hükümeti” adı altında yürütme erkini devraldı. İllere bu hükümetin uygun gördüğü kişiler atandı. İzmir’de o vakte kadar yapılan gazino, restoran, lunapark ve kafelerin birçoğu sıkıyönetim komutanlığınca atanan Cahit Günay başkanlığında yıkıldı.³⁰ Normal siyasi yaşantıya dönülmesi ancak 1983 yılında gerçekleşti. Bu normalleşme döneminde kısa süreliğine İzmir Belediye Başkanı Ceyhan Demir oldu.

Bir sonraki yıl, 1984’te, yerel seçimlerden hemen önce yayımlanan KHK ile İzmir, İstanbul ve Ankara’nın büyükşehir yapılması belediyeçilik tarihinin dönüm

²⁷ Serçe, **Cilt:I** s.240.

²⁸ İzmir Büyükşehir Belediyesi, Belediye Başkanlarımız, <https://www.izmir.bel.tr/tr/BelediyeBaskanlarimiz/48?sayfa=2> (25.12.2021)

²⁹ Uğur Pınar, **12 Eylül Askeri Darbesi Geçiş Sürecinde İzmir Şehri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa C.B.Ü., S.B.E., Tarih Anabilim Dalı Manisa, 2020, s.12.

³⁰ Derya Öncül, “1980-1983 Sıkıyönetim Dönemi’nde Konak Meydanı”, **Ege Mimarlık Dergisi**, cilt:4, sayı:59, 2009, s. 24.

noktalarından biri oldu. Bu yeni başlangıcın İzmir'deki ilk başkanı ANAP'lı Burhan Özfatura idi. Burhan Özfatura başkanlığa gelene kadar, yirmi dokuz farklı başkan İzmir Belediye Başkanlığı koltuğuna oturdu.

1984'te yayımlanan İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği ile birlikte her türlü nazım planı yapılması, toplu ulaşım, mezarlık hizmetleri, çevre sağlığı ve düzenlemesi, altyapı, yol, köprü, cadde yapımı büyükşehirlerin yetkisine verildi.³¹ Park, bahçe, stadyum, yeşil alan, sosyal tesis, dinlenme tesisi vb. oluşumları vücuda getirmek, merkez belediye ve ilçe belediyelerin ortak görevleri arasında sayıldı.³² Büyükşehir belediyeleri ödeneklerini ve maddi kaynaklarını ilçe belediyelere eşit dağıtmakla yükümlü kılındı. Bu ikili yönetim beraberinde ciddi anlaşmazlıklar getirdi. Özellikle merkez belediye ile anakent belediyesi arasında uzun soluklu anlaşmazlık, tartışma ve inatlaşmalar yaşandı.³³ Burhan Özfatura, bu anlaşmazlıklara bir denge siyaseti ile çözüm getirdiğini söyledi. Hem belediye meclisindeki kişilerin isteklerini hem de kendi isteklerini sıra ile gerçekleştirdiğini fakat bir süre sonra anlaşmazlıkların tekrar başladığını ifade etti.³⁴

³¹Erkan Serçe, **150. Yılında İzmir Belediyesi Tarihi (1867-2017) Cilt II (Cilt II)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 2008, s.49.

³² Serçe, **Cilt:II**, s.49.

³³ **Milliyet**, 21 Mayıs 1984.

³⁴ **Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.**

İKİNCİ BÖLÜM

BURHAN ÖZFATURA'NIN YAŞAM ÖYKÜSÜ

İzmir'in ilk Büyükşehir Belediye Başkanı Burhan Özfatura'nın yaşam öyküsü ve hayat görüşünün başkanlığı dönemindeki icraat ve kararlarına etki etmediği düşünülemez. Bu sebeple ikinci bölümde Burhan Özfatura'nın kısa yaşam öyküsü aktarılmaktadır.

2.1. BURHAN ÖZFATURA'NIN HAYATI

8 Haziran 1943 tarihinde Bursa Mustafakemalpaşa'da doğan Burhan Özfatura, ilkokulu Hafız Davut Bey İlkokulu'nda, ortaokulu da Mustafakemalpaşa Muhtelif Gayeli Ortaokulu'nda okuduktan sonra liseyi parasız yatılı sınavını kazanarak gittiği Balıkesir'de okudu.³⁵ Liseden 1960 yılında mezun olduktan sonra Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kaydoldu. 1964'te de buradan mezun olup, çeşitli sınavlardan elde ettiği başarılarla maliye konusunda yetkinlik kazandı ve 1967 yılında hesap uzmanı oldu. 1969 yılında, seçim zamanları adını sıkça duyacağımız eşi Emine Bilsen Hanım ile evlendi. 1970'te oğlu Fatih, 1975'te büyük kızı Esra, 1983'te de küçük kızı Zeynep doğdu. 1977-1984 yılları arasında muntazaman Yeni Asır ve Rapor gazetelerinde yazdı. 1984 yılından sonra siyasete evrilen yaşamı onu İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı koltuğuna taşıdı. Yaşamını İzmir'de sürdürmeye devam eden Özfatura gazetelerde köşe yazarlığı yapmaya devam etmektedir. Gözlem Gazetesi'nde gündem, siyaset ve ekonomiye dair konularda yazmaktadır.³⁶

Soyadının hikayesini ise şu şekilde anlatıyor:

“...Dedem Selanik'te maliye teşkilatında görev yapmış. Sık sık İstanbul'a gidermiş. Giyimine düşkün bir zatmış. İstanbul'dan gelirken dostlarına kumaş örnekleri getirir; arzu eden olursa bir dahaki gidişinde de kumaş siparişlerini gerçekleştirirmiş. (O kumaş parçalarına fatura denirmiş. Nitekim manifatura da bunu desteklemektedir.) Bu yüzden 'Fatura' lakabı takılmış...”³⁷

³⁵ Burhan Özfatura, **Yaşadıklarım, Unutmadıklarım, Yazdıklarım (Yaşadıklarım)**, Meşe Kitaplığı, İzmir, 2021, s. 9.

³⁶ Özfatura, **Yaşadıklarım**, s.10.

³⁷ Özfatura, **Yaşadıklarım**, s.11.

1922’de Selanik’ten Türkiye’ye göç eden ailesine 1934’te “Özfatura” soyadı verilmiştir.³⁸

2.2. KARIYERİ

Burhan Özfatura’nın kariyerini iki farklı yönden çizmek gerekir çünkü Özfatura iki mesleği profesyonel olarak yaptı: hesap uzmanlığı ve siyaset adamlığı. Bu iki profesyonel mesleğin dışında, zaman zaman üniversitede öğretmenlik yaptığı dönemleri de oldu.

2.2.1. Meslek Yaşamı

1968-1970 yılları arasında vatani görevini ifa eden Özfatura, Askerden geldikten sonra, 1971 yılında “Hesap Uzmanları Kurulu İzmir Grubu Başkanı” olarak atandı. 1973-1974 yılları arasında Belçika’da “Katma Değer Vergisi Uygulamaları” üzerine çalışmalar gerçekleştirdikten sonra, 1974’te İzmir Defterdarı olarak atandı. İki yıl sonra Dokuz Eylül Üniversitesi’nde öğretim üyeliği yapmaya başladı. 1980 ve 1983 reformlarının hazırlanmasında çalıştı, Turgut Özal Dönemi’nde yayımlanan 24 Ocak Kanunları’nda uygulayıcı olarak görev aldı, 1994 kararlarının çıkışında da iştirakçi idi.³⁹ Ücret sistemleri üzerine yüksek lisans, “İşgücü Planlaması ve Bir Basın Kuruluşunda Model Oluşturulması” konusu ile doktora yaptı.⁴⁰

Burhan Özfatura siyaset adamlığı ve hesap uzmanlığı dışında eğitimci kimliğe de sahip idi. Genel muhasebe, ücret sistemleri, maliyet muhasebesi, bilanço analizi, iş gücü planlaması, şirketler hukuku alanlarında ders verdi. Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Fakültesi makina bölümünde ders verdiği zamanlar da oldu.⁴¹

³⁸ **Cumhuriyet**, Dergi Eki, 9 Mart 1986.

³⁹ Özfatura, **Yaşadıklarım**, s.10.

⁴⁰ Özfatura, **Yaşadıklarım**, s. 9.

⁴¹ Özfatura, **Yaşadıklarım**, s. 9.

2.2.2. Siyasete Atılması

1984-1989 yılları arasında ANAP adayı olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı görevini icra etti. Siyasete girmesi ve belediye başkanlığına adaylığını koyması Turgut Özal'ın baskıları sonucunda olmuştu. Siyasete girme meylinin olmadığını, vakıf ve hayır işleriyle uğraşmak gayesinde olduğunu söyleyerek milletvekili ve başkan adayı olma fikrini reddeden Özfatura, Özal'ın “*Vakıf başkanı olsan ne kadar yardım toplayabilirsin? Belediye başkanı ol, bütün bütçeyi sosyal hizmetlere harca*” sözü ile kendini bir anda seçim yarışının içinde buldu.⁴²

1989'da seçimi kaybedince Başbakanlık Müşaviri olarak atandı. 1992'de emekli olduktan sonra yeminli mali müşavirlik yapmaya başladı. 1994'te bu kez DYP adayı olarak ikinci kez İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı görevine geldi. 1999'da seçimi kaybettikten sonra bir daha aday olmadı, siyasetten çekildi. Maliye Bakanlığı tarafından verilen “Fahri Hesap Uzmanı” unvanını aldı.

2.3. YAZILI BASINDA ÇİZİLEN ÖZFATURA PROFİLİ

Gazetelerde çizilen Burhan Özfatura profili, çalışan ama bir yandan da bu çalışmalar uğruna onlarca kişiyle karşı karşıya gelen, onlarla davalık olan inatçı biri idi. Gazetelerde ailesiyle birlikte yer aldığı fotoğraflar onun iyi bir aile babası olduğu izlenimini veriyordu. Kendisini ağır şekilde tenkit eden Cumhuriyet Gazetesi'ne baktığımızda Özfatura'nın “tarikatçı” olduğu ile ilgili birçok haber göze çarpar. Bu haberlerin en dikkat çekenleri “...Fethullah Gülen'e yakınlığıyla bilinen ‘Özfatura Hoca’...” diye başlayan haber ve “Burhan Özfatura'nın Batı Tipi Takunyalı Laikliği” manşetli haberdur.⁴³ O tüm bu suçlamaları reddetse de manşet değişmiyor, O'nun “Takunyalılığımla iftihar ediyorum”⁴⁴, “Tarikatçı olsaydım inkar etmezdim”⁴⁵ sözleri manşetleri süslemeye devam ediyordu. Fethullahçı ve Nakşibendi olduğu, tarikat sohbetlerine katıldığı iddia edilen Özfatura'ya, 1998 tarihinde irticai faaliyetlere

⁴² Özfatura, *Yaşadıklarım*, s.83.

⁴³ *Cumhuriyet*, 13 Şubat 1994; *Cumhuriyet*, 19 Aralık 1994.

⁴⁴ *Cumhuriyet*, Dergi Eki, 12 Temmuz 1987.

⁴⁵ *Cumhuriyet*, “Özfatura: Tarikat Olayı Atatürk Düşmanlığı Değildir”, 18 Eylül 1985.

destek verme suçlaması ile iki ayrı dava açıldı.⁴⁶ 1996 yılında da basın aracılığı ile öğretmen ve emeklilere hakaret ettiği gerekçesiyle davalık olmuştu.⁴⁷

Sık sık Bedrettin Dalan, Süha Baykal, Işın Çelebi ve Yüksel Çakmur'la polemige giren Özfatura'nın eleştirilere açık olmadığı çıkarımını yapabiliriz. 1985 yılında fuarda sahne alan şarkıcı Güngör Bayrak ile yaşadığı transparan kıyafet tartışması, uzun süre gündemden düşmedi.⁴⁸ Aynı dönem, hakkında Perihan Savaş'ı alıkoyup şiddet uyguladığı haberleri çıktığı için İbrahim Tatlıses'in İzmir'de çalışmasına elinden gelse izin vermeyeceğini beyan eden sözleri, başkanın magazinsel bir yönünün olduğunu da gösteriyordu.⁴⁹ Gazetede yer alan köşesinde İzmirlinin sorunlarına çözüm bulan, yaptıklarını kamuoyuna izah eden ya da siyasetin nabzını tutan Burhan Özfatura, sık sık bu yazılarında dini terminoloji kullanıp,

“... Tıp ilmi; doktorların özel ilgisi bir sürü alet, ilaç vs. ama sonuçta tek sığınılacak çare, “Dua”. Sebebe yapışmak ve Cenab-ı Hak'ka sığınmak. Başka yol, başka çare yok...”; “...Cenab-ı Hak'tan İzmir'deki huzuru, dayanışmayı, dostlukları, güç birliğini devam ettirmenizi nasib etmesini diliyorum...”

örneklerindeki gibi sözler sarf etti.⁵⁰

Burhan Özfatura'nın sürekli başkent Ankara'ya gidip yürüttüğü projeler için ödenek almaya çalıştığı ile ilgili de birçok manşet göze çarpar. ANAP lideri Turgut Özal'ın başbakan olduğu bu tarihlerde ANAP'lı bir belediye başkanı olarak ödenek alması çok da zor olmadı. Her ziyaretinde eli dolu dönen ya da finansal yardım sözü alan Özfatura'nın bu çabası “Özfatura 10 Milyar Lira Getirdi”, “Özfatura Ankara'dan 300 Milyon Lirayla Döndü”, “Özfatura Eli Dolu Dönüyor”, “Özfatura İzmir'e 6 Milyar Liralık Krediyle Döndü” başlıkları şeklinde gazetelere yansıdı.⁵¹

Yazılı basında profili çizilen Burhan Özfatura, muhafazakâr ama yerine göre laik olabilen, çağdaşlığı benimsemiş ama fazla özgürlüğe karşı duran bir başkandır. Kafasına koydukları uğruna herkesle ters düşebilir, davalık olabilir ama hemen pes

⁴⁶ Serdar Kızık, “Özfatura'ya İki Soruşturma”, **Cumhuriyet**, 24 Nisan 1998.

⁴⁷ **Cumhuriyet**, 25 Nisan 1996.

⁴⁸ **Aksam**, “İki kişinin cenazesine gidip hakkımı helal etmeyeceğim: Burhan Özfatura ve Tekin Günver”, <http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2005/02/06/pazar/pazar5.html> (25.12.2021)

⁴⁹ **Cumhuriyet**, 20 Ağustos 1984.

⁵⁰ **Yeni Asır**, 20 Haziran 1994; **Yeni Asır**, 12 Aralık 1994.

⁵¹ **Yeni Asır**, 2 Haziran 1984; **Yeni Asır**, 22 Temmuz 1984; **Yeni Asır**, 15 Şubat 1985; **Yeni Asır**, 31 Ocak 1986.

etmez. “...Hiç korkmayın aday olmaya niyetim yok...” dedikten sonra “...Belediyecilik tecrübelerimden yararlanmak üzere iktidar partisi tarafından göreve çağırıldım. İzmir’i tanıyan ve seven biri olduğum için teklifi reddedemedim...” diyerek çelişkileri olan bir imaj çizmeyi de ihmal etmedi.⁵²

⁵² **Cumhuriyet**, 13 Şubat 1994; **Cumhuriyet**, 23 Mart 1994.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR'DE SİYASİ YAŞAM (1980-1999)

1980-1999 yılları arasında Türkiye’de gerçekleşen 4 yerel seçimde İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na üç farklı isim seçildi. Burhan Özfatura, 1984 ve 1994 yerel seçimlerini iki farklı partiden aday olarak kazandı. Tezin bu bölümünde bu iki başkanlık dönemi incelenecektir.

3.1. 1984-1989 DÖNEMİNDE İZMİR'DE YAŞAM VE SİYASET

Bu kısımda Burhan Özfatura’nın siyasi kariyerinin başladığı 1984-1989 döneminde yürüttüğü seçim kampanyası, stratejisi ve politika dili incelenecek ve Özfatura’nın siyasal portresi oluşturulmaya başlanacaktır. Özfatura’nın siyasal portresi iki başkanlık döneminde de ayrı ayrı oluşturulmuş, tutarlılık ve farklılıkları tespit edilmiştir.

Seçimlere değinmeden önce İzmir’in o dönemki ahvali hakkında bilgi vermek daha açıklayıcı olacak ve dönemin anlaşılmasını sağlayacaktır. 1980 sonrası dönemde İzmir’in sosyo-ekonomik ve kültürel durumunun, diğer illerden daha iyi olması sebebiyle bölgeye ciddi bir göç başladı. Göç edenlerin büyük çoğunluğunun maddi durumu, yeni geldikleri bu kentte legal yollardan ev sahibi olmaya elverişli değildi. Bu yüzden illegal bir yöntem olarak gecekondularda yaşamayı tercih ettiler. Bu hadise ile şehirde, 1985-1990 bandında çok ciddi bir gecekondulaşma gözlemlendi.⁵³ Şehrin silüetini bozan gecekondulaşma kaynaklara olan ihtiyacı artırıyor ve kaynak yönetimini zorlaştırıyordu. Göçle oluşan nüfus artışına karşı hazırlıklı olunmaması ve iyi bir plan yapılmaması kaynakların dağılımı ve şehrin altyapısında sorunlara neden oldu. Özellikle ticaret ve sanayi semtlerine yerleşen göçmenler tarafından Konak, Çiğli ve Bornova’da büyük ölçekli gecekondulaşma mahalleleri kuruldu.⁵⁴

⁵³ Arife Karadağ, **Metropol Kent Olarak İzmir’in Gelişim Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi., S.B.E., Coğrafya Anabilim Dalı, İzmir, 1998, s.315.

⁵⁴ **Yeni Asır**, 4 Mayıs 1984.

Şehrin artan nüfusu, çevre kirliliği, altyapı sorunu ve kaynak yetersizliğini de beraberinde getirdi. Su ve elektrik yoksunluğu had safhadaydı. Günde sadece üç saat elektrik, dokuz saat su verilen ya da bunlardan tamamıyla mahrum kalan yerler mevcuttu. Karabağlar'da suyun gün aşırı ve gece 02:00'den sonra aktığı da bilinen bir durumdu.⁵⁵ Özellikle gecekondu bölgelerinde su ve elektriğe rastlamak imkânsız gibiydi. Balçova ilçesi susuzluğu en çok yaşayan bölge idi.⁵⁶ Güzelyalı taraflarında da durum farklı değildi, sabah 08:30'da kesilen su ancak akşam saatlerinde geliyordu.⁵⁷ Belediye kilometrelerce boru döşeyip gecekondu bölgelerine su götürmeye gayret etti. Hatta Limontepe'ye su ulaştırdı, fakat gecekondualarda yaşayan halk, su faturasından kaçmak için mahalle çeşmesini kullanmaya devam etti, semtte sadece iki evin su için belediyeye müracaat ettiği kaydedildi.⁵⁸ Ayrıca kaloriferlerin kömürle çalışmaya dönmesiyle birlikte şehri, gri dumanlar, kesif kömür ve is kokuları esir aldı.⁵⁹

Bunların yanı sıra hayatı zorlaştırmaya yönelik daha bir sürü mahkûmiyet alanı vardı. Halk otobüsü sayısı, yolcuların ihtiyacını karşılayamayacak kadar az, hareket saatleri de oldukça seyrekti. Çöpler toplanamıyor, kapı önlerinde birikerek hastalık yuvasına dönüşüyordu. Faaliyet gösteren tüm fabrikalar hem havayı hem körfezi hem de yeraltı sularını kirletiyordu. Kurutulamayan bataklıklar ve toplanmayan çöpler sinek üretim merkezi haline gelmişti.⁶⁰ Tüm bu sağlığı olumsuz etkileyen faktörlere bir de 1985 sonlarında hortlayan ve uzun yıllar halkın korkulu rüyası haline gelen kuduz eklendi.⁶¹

İzmir'de yaşantıyı olumsuz yönde etkileyen diğer sorunlar ise; trafikte bir istikrar sağlanamaması, otobüs duraklarına otobüslerin uğramaması, sinyalizasyonun tamamlanamaması, telefon hattının zor alınması ve telefonların ev ve iş yerlerine zor bağlanması, hastane, dispensar gibi sağlık kuruluşlarında kişi başına düşen yatak ve doktor sayısının yetersiz kalması, fabrika benzeri üretim ve ticarethane açmak isteyenler için ruhsat alma prosedürünün uzun sürmesi idi.⁶² Trafik sorununa çözüm

⁵⁵ **Yeni Asır**, 11 Haziran 1984.

⁵⁶ **Yeni Asır**, 22 Mayıs 1984.

⁵⁷ **Yeni Asır**, 27 Mart 1984.

⁵⁸ **Yeni Asır**, 26 Mayıs 1984.

⁵⁹ **Yeni Asır**, 26 Ocak 1985; **Yeni Asır**, 7 Şubat 1985.

⁶⁰ **Yeni Asır**, 13 Aralık 1985.

⁶¹ **Yeni Asır**, 10 Şubat 1986.

⁶² **Yeni Asır**, 3 Haziran 1984; **Yeni Asır**, 6 Ocak 1985.

olarak getirilen ve hafta içi 07:00-09:00 ve 17:00-19:30 saatleri arasında araçlara yasak tek-çift plaka uygulaması ile belediyeye maddi yük oluşturmaması amacıyla, 60 yaş ve üstü bireylere sağlanan ücretsiz ulaşım kartlarının iptali, halkın belediyeye karşı olumsuz bir tutum sergilemesine neden oldu.⁶³ Karaborsacılığın yükselişte olduğu bir dönem de mevcuttu. Pazarlar pahalalanınca pirinç, yağ ve benzeri temel gıda maddelerini istifleyen şahıslar türedi.

Yukarıda saydığımız bütün etkenler, şehir hayatını olumsuz etkileyen baş aktörlerdi. Şehrin hemen hemen her yerinde çeşitli sorunlar yaşanmaktaydı. Büyükşehir belediyesi tarafından sorunlara çözüm üretilmeye çalışılsa da makro sorunların ne şekilde ve nasıl çözüleceğinin belirlenmesi ve mevcut sorunların çözülmesi yıllar aldı.

3.1.1. 1984 Yerel Seçimlerinde ANAP Propagandası, Seçim Sloganları ve Halka Vaatler

1 Mart 1984 tarihinden, 25 Mart’a kadar Yeni Asır Gazetesi, belediye başkanı adayları ile halkı buluşturacak randevular verip, halkın, kendi gözetiminde adaylar ile telefonda bizzat görüşmesini sağladı.⁶⁴ Yerel gazetelerde ve diğer gazetelerin “Ege” eklerinde adaylık koyan partilerin tam boy seçim afişleri ve vaatleri de kendine geniş ölçüde yer buldu. Sözleri değiştirilerek revize edilen ve ANAP’ın seçim müziği haline gelen “Arım Balım Peteğim” şarkısı miting alanları yankılandı.⁶⁵ Yerel gazetede yayımlanan seçim afişlerinde sıklıkla, ANAP’ın iktidar olmasından mütevellit, halkı yönetmeye, halkın ihtiyacına karşılık vermeye en uygun partinin ANAP, en uygun belediye başkanlarının da ANAP’lı adaylar olduğu hakkında propaganda yapıldı.⁶⁶ “Yıllara sığdırılacak icraatları üç ayda yaptık”, “ANAP yeni zihniyet”, “Üç ayda ANAP belediyelere meselelerine de sahip çıktı”, “Tarafsız ve kendini çalışmaya vermiş ANAP adaylarını seçin” gibi söylemlerle halk ANAP’lı adaylara oy vermeye teşvik

⁶³ Yeni Asır, 10-11 Aralık 1986; Yeni Asır, 4 Ocak 1987.

⁶⁴ Detaylı bilgi için bakınız; Yeni Asır 1-25 Mart 1984.

⁶⁵ Dinlemek için; <https://www.youtube.com/watch?v=XB7ovLfhoXI> (15.12.2021)

⁶⁶ Yeni Asır, 22 Mart 1984.

edildi.⁶⁷ Sık sık seçmen kitlesinin particiliği ve partizanlığı bir yana bırakıp, tarafsız bir şekilde sandık başına gitmesinin gerektiği vurgulandı. Hatta 1980 öncesindeki “kötü” döneme dönülmesinin önüne geçecek birincil faaliyetin ANAP’lı adayları seçmek olduğunu da seçim afişleriyle halka iletiler.⁶⁸ ANAP amblemi her zaman afişlerde yer aldı. Sık sık Turgut Özal’ın fotoğrafı da kullanıldı. Aday Burhan Özfatura’nın fotoğrafının yer aldığı afişler, seçime üç dört gün kala nadiren yayımlandı. Özfatura’nın yer aldığı seçim afişinde dikkat çeken husus; “*İmzamız namusumuzdur*” sloganı oldu.⁶⁹ Daha sonra sık sık bu slogan tekrarlandı.

Burhan Özfatura ile tüm ANAP’lı adayların halka ilk sözü, bugün yıkılsa dahi ertesi gün yeniden inşa edilen taşradaki gecekondulara tapu verileceği iddiasıydı.⁷⁰ Bu büyük vaade ek olarak Özfatura; İl Sağlık Koordinatörlüğü kurularak, halkın istediği hastaneden yararlanmasının önü açılacak, Eşrefpaşa Hastanesi’nin kapasitesi iki katına çıkarılacak, dar gelirli kişilerin hastaneye gitmesine gerek kalmadan belediyenin açacağı dispanserlerde tedavisi sağlanacak; İkiçeşmelik’te esnafı sıkıntıya sokan demir parmaklıkların kaldırılması ile esnaf rahat bir nefes alacak; geçici ruhsat uygulaması ile ruhsat almadan elektrik bağlanamadığı için işleri aksayan işyeri sahipleri ve işverenleri düzlüğe çıkacak; Kemeraltı’ndaki dükkanlar esnafın yıkım korkusuna karşı sigortalanacak; binalarda sığınak yapılmasını şart koşan madde yürürlükten kaldırılacak; Esentepe sosyal konutlarında oturanlar evlerinden atılmayacak, oturmaya devam edecek; İzmir sınırları içinde tüm yapılması planlanan ve yapılan yıkımlar durdurulacak; ANAP’ın Suudi Arabistan’dan alacağı dış kredinin 23 milyarı İzmir’e bırakılacak; yol, su, çamur, kuyruk derdi bitecek; çarşılar düzenlenecek ve denetime tabii tutulacak; altyapı ve ulaşım sorunları çözülecek; sorunların çözümü için maddi kaynak bulunacak ve belediye çalışacak; öğrencilere mavi otobüs pasosu verilecek ve günde en az beş saat halkla bir araya gelip halkın sorunlarını ivedi bir şekilde çözme yoluna gidilecek vaatlerini de sık sık tekrar etti.⁷¹

⁶⁷ **Yeni Asır**, 22-24 Mart 1984.

⁶⁸ **Yeni Asır**, 24 Mart 1984.

⁶⁹ **Yeni Asır**, 24 Mart 1984.

⁷⁰ **Yeni Asır**, 15 Mart 1984.

⁷¹ **Yeni Asır**, 8-11 Mart 1984; **Yeni Asır**, 15 Mart 1984; **Yeni Asır**, 17-18 Mart 1984; **Yeni Asır**, 20 Mart 1984; **Yeni Asır**, 23 Mart 1984.

Diğer partilere oranla ANAP'ın iktidar parti olması sebebiyle, daha çok vaatte bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir.

3.1.2. Burhan Özfatura'nın İlk Dönem İcraatları ve İzmir'in Değişen Çehresi

Önceki dönem belediye başkanlığı görevini yürüten İhsan Alyanak'a 88 bin 922 oy fark atarak seçimi kazanan Burhan Özfatura, 27 Mart'ta mazbatasını alıp göreve başladı.⁷² Özfatura'nın kazanmasından son derece memnun olan halk, sevinçten lokma döktü ve *"Arım balım peteğim, Anavatan çiçeğim"* şarkısını söyledi.⁷³ Başkanlığı kesinleştikten sonra Yeni Asır Gazetesi'nin Özfatura Ailesi ile yaptığı röportajda; Burhan Özfatura'nın eşi Bilsen Hanım *"...Burhan bütün vadettiklerini yapmalı. Yoksa önce ben affetmem..."* diyerek eşinin bugüne kadar kendisine ve ailesine verdiği her sözü tuttuğunu dile getirdi ve ona olan itimadının tam olduğunu gözler önüne serdi.⁷⁴

Kendisini seçen halka yaraşır bir başkan olmak için, yakasındaki ANAP rozetini çıkararak, "partisiz" olarak koltuğa oturan Özfatura, su sorununu halletmeden önce gecekondu mahalleleri sorununa çözüm getirmek için adım attı. Bu mahalleler için 1 milyar liralık yol ve altyapı ihalesi gerçekleştirdi.⁷⁵ Ardından işyerleri için ruhsatların 1 ayda çıkmasını, ondan önce de teknik işlerin hallolabilmesi için kullanılmak üzere geçici ruhsat uygulamasını başlattı. Uzun vadede çözüme kavuşturulacak sorunların çözülmesine dair ilk adım böylece atılmış oldu. AYKOME ve UKOME kuruldu. Burhan Özfatura'nın iddiasına göre; Cumhuriyet tarihi boyunca İzmir'e yapılan tüm yatırımların toplamından daha fazlası, başkanlığının ilk döneminde altyapı çalışmalarına harcandı.⁷⁶

Seçimden çok kısa bir süre sonra belediye zam paketini açıkladı ve bu doğrultuda taksi, dolmuş, minibüs, her türlü meşrubat, lahmacun, pide, gevrek ve

⁷² Yeni Asır, 28-29 Mart 1984.

⁷³ Yeni Asır, 27 Mart 1984.

⁷⁴ Yeni Asır, 27 Mart 1984.

⁷⁵ Yeni Asır, 27 Nisan 1984.

⁷⁶ Burhan Özfatura, *İzmir'e Vurulan Damga I (Damga I)*, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1997, s.4.

klasik ekmek dışında üretilen bütün ekmek çeşitlerinin fiyatı yeniden belirlendi. Esnaf bu habere sevinirken, temel gıda maddeleri, PTT ve ulaşım ücretlerine yapılan zam, başta Özfatura'yı destekleyen vatandaşın öfkelenmesine sebep oldu. Dar gelirli vatandaşlar zamlara isyan ederken, bazı kişiler de ülkenin kalkınması için gerekli ise, zam yapılması taraftarı olduğunu dile getirdi.⁷⁷

Gecekondulara karşı acilen harekete geçilmesi lazımdı. Çünkü 1984 yılında şehir nüfusunun %53'ü gecekonduarda yaşıyordu.⁷⁸ 17 Ekim 1984 yılında Gecekondular ve Sosyal Konutlar Müdürlüğü göreve getirilerek, şehirdeki gecekonduların yapılanmasını önlemek ve ev ihtiyacını karşılamak için gerekli çalışmalara start verildi. Bu müdürlük tarafından gerçekleştirilen EV-KA Projeleri dönemin en çok ses getiren çalışmalarıydı. İlk proje temeli 1986'da atılan EV-KA, yıllar boyu binlerce aileyi, Burhan Özfatura'nın iddiasına göre "*televizyon fiyatına*" ev vererek, ev sahibi yaptı.⁷⁹

Fikri temeli 1960'lı yıllarda atılan İzmir Büyük Kanal Projesi'ni gerçekleştirmek için ileriki günlerde kolları sıvayan başkan, İller Bankası iş birliği ile proje kapsamında körfeze arıtma tesisleri kurarak temizleme işlemlerinin başlamasını uygun gördü. 49 kilometrelik alanda körfezi baştan başa kuşatarak tüm evsel ve endüstriyel atıklar toplanarak 10 pompaj istasyonu ile Çiğli'deki büyük arıtma tesisine ulaştırılacak, orada arıtılan su, kanallar yardımı ile Gediz Nehri açıklarından Ege Denizi'ne dökülecek; arıtılan suyun bir kısmı da yöredeki bazı tarım alanlarının sulanmasında kullanılacaktı. Arıtma tesislerinin iki etap halinde Konak-Çiğli ve Konak-Güzelbahçe güzergahında kurulması kararlaştırıldı ve 1 Haziran 1984'te Cumhurbaşkanı Kenan Evren ile Başbakan Turgut Özal'ın teşrifi ile pompaj istasyonlarının temelleri atıldı.⁸⁰ Planlamalara göre 1997 yılında tamamlanacak ve körfezi eski güzelliğine kavuşturacak olan gözde proje, ancak takvimler 2002'yi gösterdiğinde Ahmet Piriştina'nın başkanlığı döneminde tamamlanabildi.

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ile hareket eden Belediye, devletin ayırdığı 700 milyon liralık ödenek sayesinde sporsever herkesin faydalanabileceği, bir büyük

⁷⁷ **Yeni Asır**, 9-10 Nisan 1984.

⁷⁸ **Yeni Asır**, 1 Ağustos 1984.

⁷⁹ **Yeni Asır**, 25 Mart 1989, **Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.**

⁸⁰ **Yeni Asır**, 13 Nisan 1984; **Yeni Asır**, 2 Haziran 1984.

spor kompleksi ve altı semt sahası inşa edilmesi için hazırlıklara başladı.⁸¹ Bu kapsamda “2 Pota 1 Top” projesi de hazırlandı. Şehirde çokça spor ve resim müsabakaları düzenleniyor, halk açılan sergilerle özendirilmeye çalışılıyordu.

Burhan Özfatura başkan olduğu zaman **TANSA** (Daha sonra TANSAS olarak anılacak) adlı belediyenin tanzim satış mağazalarının faaliyetlerine devam edeceğini, emekli ve dar gelirlinin alışveriş kapısı olduğunu söylemişti. 1984 Haziran’ından itibaren de TANSA’ların free-shop olduğunu, buzdolabından dolmakaleme, jiletten kumaşa kadar her türlü ürünün satışa çıkacağını duyurdu.⁸² Halkın sıklıkla tercih ettiği TANSA’ların ürün skalasının genişletilmesi halkı çok mutlu etti ve belediye, yapılan zamları bir nebze de olsa unutturmayı başardı.

1983’te başlanan Büyük Balçova Otel projesi, bölgenin turistik çekiciliğini artırmak ve bölgeyi turizm merkezi haline getirmek için hazırlanmıştı. Büyük Efes Otel’nden sonra İzmir’in ikinci büyük oteli olması hedeflenen otel için, 26 bin metrekarelik alan ayrıldı. Otel öngörülen 1986 Haziran’ında tamamlandığında büyük bir turist ve döviz kapısı olacağına inanılıyordu.

Özfatura’nın en çok tepki çektiği icraatı ise körfezi doldurmak istemesiydi. İzmir Körfezi 18.yy’dan itibaren sürekli olarak doldurulmuştu ve 1984 yılında da Güzelyalı-Konak hattında sahil yolu düzenlemek için doldurulmaya başlandı. İlk etapta Güzelyalı-Konak güzergahı, daha sonra Konak-Alsancak hattı doldurularak tramvay yahut Özfatura’nın dediği hava otobüsleri projesi gerçekleştirilecekti. Ayrıca Karşıyaka’da da Alaybey-Bostanlı hattı doldurularak projeler tamamlanacaktı. Ulaştırma Bakanlığı Liman İşletmeleri Bölge Müdürlüğü yetkilileri bu olaya sert tepki göstererek, belediyeyi her başı sıkıştığında, trafik sorunu yaşandığında veya yeşil alan kalmadığında körfezden bir parça çalarak, körfezi yok etmekle suçladı.⁸³ Bir başka yetkili de her doldurma işleminden sonra körfezin sığlaştığı gerçeğini dile getirdi. Asıl büyük infial, daha sonraki yıllarda körfezi doldurarak trafiği rahatlatmak amaçlı altı şeritli yol yapma projesinde yaşandı. Doldurulmaya başlanan körfez belediye başkanı

⁸¹ **Yeni Asır**, 19 Nisan 1984.

⁸² **Yeni Asır**, 9 Mayıs 1984.

⁸³ **Yeni Asır**, 14 Mayıs 1984.

değişince yol olmaktan kurtulup yeşillendirildi ve bugün genç-yaşlı herkesin uğrak noktası haline gelen, İzmir'in alamet-i farikalarından olan Kordon Boyu oluşturuldu.

Belediye başkanı bu projelerle uğraşırken İzmir'in en büyük ilçelerinden Balçova'da da 1.5 aydır sular akıyordu. Balçova haricinde şehrin hemen hemen tamamı da kısa bir süre sonra susuz kalacaktı. Çünkü hem su kıtlığı hala devam ediyordu hem de su hattı için belediyenin döşeyeceği 5 kilometrelik borular İller Bankası tarafından vaktinde teslim edilmemişti. Üstelik Manisa Göksu'dan İzmir'e 21.6 ton daha fazla su getirilmesi projesi de ileri bir tarihe ertelenmişti. Bu işin bir an önce hallolması için Burhan Özfatura Başbakan Turgut Özal'dan yardım isteyeceğini belirtti.⁸⁴ Bu susuzluğun ortasında bir de kira fiyatları korkunç derecede artmış, halk başını sokacak ev bulamaz hale gelmişti. Stokçuların çözülmesiyle patates soğan fiyatları düşse de bir yerlerde mutlaka yeni bir zam ya da fırsatçılık oluyordu.

Bunların yanı sıra İzmir'e modern bir sima kazandırmak isteyen başkan, beş yıl içinde birçok spor salonu, otopark, rekreasyon alanı ve park inşa etme ve yeşillendirme çalışmalarında bulundu. Trafiki hafifletmek adına ulaşım master planı hazırladı, köprüler ve yeni kavşaklar inşa edilip, trafikte sinyalizasyon sistemine geçildi. Halkın toplu taşıma çilesini bir nebze olsun hafifletmek için kapalı otobüs durakları yapıldı ve yeni otobüsler alındı. Bu maliyeti de azaltmak için, ring seferleri başlayıp yakıtta tasarrufa gidildi ve Tansa kauçuk ve akü üretimine başladı. Daha sonra Oto-Trolleybüs atölyelerinde, Mercedes 26.02 tipi körüklü otobüsler üretilmeye başlandı.⁸⁵ Onlarca kütüphane, huzurevi, aşevi, kreş ve dispanser açılışı gerçekleştirildi. Bazı orta dereceli okullara ve liselere dil ve bilgisayar laboratuvarı yaptırıldı. Kişi başına düşen yeşil alan miktarı 1984'te 1.8 m² iken, 1986'da bu miktar 3.7 m² oldu ve 1985'te şehre verilen su 3.850 lt/sn iken, 1987'de 6.550 lt/sn'ye ulaştı.⁸⁶ 1988'den itibaren maddi durumu iyi olmayan annelerin çocukları başına yarımşar kilo süt dağıtılması kararlaştırıldı ve pilot ilçe olarak Eskiizmir seçildi.⁸⁷ Bugün hala

⁸⁴ **Yeni Asır**, 22 Mayıs, 1984.

⁸⁵ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **İzmir Büyükşehir Belediyesi Dergisi (İBB Dergisi)**, Şubat 1988, Sayı: 15, s.2.

⁸⁶ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **İBB Dergisi**, Sayı:11, s.5.

⁸⁷ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **İBB Dergisi**, Sayı: 25, s. 5.

kullandığımız cam şişe kumbaraları şehrin belli noktalarına yerleştirilmeye başlandı. Enfekte hastane atıkları kontrol yönetmeliği yürürlüğe girdi.

Özfatura'nın faaliyetleri 1989 Yerel Seçimlerine kadar zaman zaman sekteye uğrayarak ve tepkilerle karşılaşarak devam etti. Beş yıllık bu süreçte yukarıda bahsettiğimiz gibi; konut sorunu büyük ölçüde halloldu, su sorunu için gerekli adımlar atıldı, Körfez temizliğine girildi, otobüs sayısı artırıldı ve vatandaşın mağduriyeti büyük ölçüde giderildi, birçok okul spor salonu, laboratuvar ve sahaya kavuştu, çalışan anneleri rahatlatacak kreşler açıldı, aşevleri ve huzurevleri vatandaşa sıcak bir yuva oldu. Kordon'un doldurulmasına dair tartışmalar da uzun süre devam etti.

3.1.2.1. Tahtalı Barajı

Uzun yıllar eksik altyapı, çarpık kentleşme, iç göç, kuraklık ve barajların yetersizliği yüzünden susuz kalan İzmir'in su sorunun bir an evvel çözülmesi gerekiyordu. Balçova Barajı yetersizdi ve daha çok su tutabilen büyük bir baraja ihtiyaç vardı. Bunun için 1985 yılında büyük bir baraj yapmak üzere büyükşehir belediyesi harekete geçti ve 1986 senesinde Gümüldür mevkiinde bir baraj inşa edilmesine karar verdi. İzmir'in 40 km. güneyinde, Gümüldür'ün 5 km doğusunda Tahtalı Deresi üzerinde inşa edilmesi kararlaştırılan baraj için Bulgurca, Keler ve Çan köyleri ile 15 dekarlık narenciye bahçesinin yok edilmesi gündeme geldi.⁸⁸ Köylülerin başka bir yere taşınması sağlanırken 15 milyon dolar getirisi olan devasa narenciye bahçesi kurumaya bırakıldı. 1992 yılında tamamlanması öngörülen barajın yılda 10 milyar metreküp su tutması bekleniyordu.

Hemen start verilen çalışmalar bir süre sonra ekonomik yetersizlikler sebebiyle sekteye uğramaya başladı. Özellikle Toplu Konut Fonu'ndan Tahtalı Projesi'ne aktarılacak olan 2 milyar liranın ödemeler geciktiği için aktarılamaması inşaatın durmasına sebep oldu. Ayrıca Gümüldür karayolu inşaat sahasından geçtiği için belli saatlerde inşaat duruyordu.⁸⁹

⁸⁸ **Yeni Asır**, 14 Ekim 1986.

⁸⁹ **Yeni Asır**, 10 Ekim 1987.

Boşaltılan üç köyün sakinleri 1998 yılında toplu konutlara yerleştirildi. Fakat 100 dula 2510 Sayılı İskan Kanunu dolayısıyla ev verilmediği iddia edildi. Bu kanuna göre eşi ölmüş kadınlar, çocuksuz erkek ve kadınlar aile sayılmıyor idi. Bu yüzden ailelere tahsis edilen toplu konutlara yerleştirilmeyen bu kişilerin mağduriyetini gidermek için Işıl Saygın harekete geçti.⁹⁰

Tahtalı Havzası'nda bulunun Baklatepe yerleşimi baraj dolduğunda sular altında kalacak idi, bu yüzden hemen bölgede arkeolojik kurtarma çalışmaları yapılmaya başlandı. M.Ö. 3 bin dönemine tarihlenen önemli yerleşim merkezleri bulundu. Kalkolitik Çağ'a ait önemli mimari eserler ve bazı seramikler de kurtarılan eserler arasındaydı. Kurtarılamayanlar Tahtalı suları altında kaldı.⁹¹

Tahtalı Havzası'nda 15 binden fazla kaçak yapı bulunuyordu ve tarım ile seracılık yapılıyordu. Baraj inşası çerçevesinde bu sorunlara bir çözüm bulunması gerekiyordu. Ülke gündeminde kendine sık sık yer bulan imar affı çıkar ise havzadaki kaçak yapıların bertaraf edilmesi mümkün olmayacaktı. Bu durumda da 126 milyon metreküp hacme sahip bir barajın inşa edilmesi söz konusu değildi. Başbakan Tansu Çiller'in ısrarla "af yok" demesi inşaatın kaderini belirleyen unsur oldu.⁹² 1996 yılı başlarında Tahtalı'da İZSU Genel Müdürü Prof. Dr. Yakup Basmacı'nın dediğine göre belli başlı altı adet sorun bulunduğu ortaya çıktı. Bu sorunlar; bahsettiğimiz sorunların dışında, kamulaştırma, sanayi kuruluşlarının bölgeye olan ilgisi, arsa mafyasının faaliyetleri ve havza koruma planlarının geç uygulanması idi.⁹³ Ekonomik sıkıntılar da başlı başına sorun teşkil ediyordu. Aynı dönemde yürütülen EV-KA ve Büyük Kanal gibi ciddi maddi kaynak isteyen işlerle aynı zaman paralelinde yürütülen Tahtalı'nın kaderi de diğer projeler gibi ekonomik kaynak yetersizliği sebebiyle sürüncemede kalmaktaydı.

Tahtalı Barajı Havzası'nı korumaya yönelik kanun çıkarılmasını sağlayan belediye, sanayi ve konut kaynaklı endüstriyel ve evsel kirliliğin, yapılaşmanın, hayvancılık ve tarımsal faaliyetlerin, altyapı ve kompost atıklar ile ham su diye tabir edilen hiçbir arıtma işleminden geçmemiş suyun kontrolünü gerçekleştirmeye başladı.

⁹⁰ **Milliyet**, 16 Şubat 1998.

⁹¹ **Cumhuriyet**, Bilim Teknik Eki, 11 Ekim 1998; **Cumhuriyet**, 13 Mart 1999.

⁹² **Yeni Asır**, 26 Eylül 1995.

⁹³ **Yeni Asır**, 12 Şubat 1996.

16 Ocak 1996 tarihinde Bayındırlık Bakanlığı onayıyla yürürlüğe giren bu yönetmelik 518 km² yağış alanına sahip olan Tahtalı'nın korunmasını sağlayacaktı.⁹⁴ Bu plana göre ruhsatı bulunmayan işletmeler ile mutlak koruma alanı içinde bulunan atık üreten tesisler bölgeden uzaklaştırılacak; atıklarını bertaraf etmek için önlem alan işletmeler bölgedeki varlığını sürdürebilecek idi. Bu işler için bir komisyon kurulsa da işletmelerin taşınması sonraya bırakıldı.⁹⁵

Söz verilen tarihte faaliyete geçemeyen baraj için Burhan Özfatura sık sık DSI'ye baskı yapsa da hep bir aksaklık çıkıyor ve hizmete girme tarihi öteleniyordu. Ağustos 1997'de "Tahtalı Barajı Havzası'nda Çevre Sorunları" konulu bir fotoğraf yarışması düzenleyen belediye sosyal hayatı canlandırmaya da gayret ediyordu. Yarışma sonucunda Erdal Merter isimli fotoğrafçı "Görünüm" adını verdiği fotoğraf ile birinciliğe layık görüldü.⁹⁶

Önce 1996'da faaliyete geçileceği söylenen Tahtalı Barajı, 1997 yılında da faaliyete geçemedi ve 1998 yılında da inşaat neredeyse tamamlanmasına rağmen su verecek pompayı çalıştıracak güçte elektrik olmadığı için gecikme yaşandı. Baraja ve Mersinpinar, Ilıca, Çobançeşme, Çınartepe, Limontepe, Cennetçeşme, Buca, Güzeltepe, Cumhuriyet, EV-KA 2-3 ve Eskiizmir semtlerine de elektrik yetiştirilemiyordu.⁹⁷

Günde 500 bin metreküp su vermesi beklenen ve 2007'ye kadar tüm İzmir'e yetecek kadar su tutacak olan Tahtalı Barajı uzun uğraşlar sonucunda 27 Ağustos 1997 tarihinde hizmete girdi.

3.1.2.2. Büyük Kanal Projesi

Fikrî temelleri 1960'lı yılların başında İzmir Valisi Ekrem Saatçigil tarafından atılan, İzmir Körfezi'ni temizleme projesinin fiziksel olarak hayata geçmesi için uzun yıllar gerekti. 1970'i takip eden yıllarda Türk-Amerikan iş birliği ile atık suların

⁹⁴ İBB, **1997 Faaliyet Raporu (1997)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1998, s.313.

⁹⁵ İBB, **1997**, s. 314.

⁹⁶ **Yeni Asır**, 23 Ağustos 1997, İBB, **1997**, s.413.

⁹⁷ **Yeni Asır**, 29 Haziran 1998,

artıldıktan sonra denize akıtılmasını sağlayacak bir proje hazırlandı.⁹⁸ 1977’de Alman bir şirket araştırma yapmak üzere çalışmalara başladı ve hazırladıkları rapor 1981’de körfeze hiçbir şekilde pis su boşaltımı yapılmaması yönünde sonuca varılarak tamamlandı.⁹⁹

Çalışmalar ve raporlar tamamlanınca 1983’te inşaatlar başladı. Projedeki amaç; evsel ve endüstriyel bütün atık suların, kilometrelik boru ve kolektörler yardımı ile Çiğli’de yapılması planlanan arıtma tesisinde toplanarak iç körfeze akmasını önlemek ve körfezin temiz kalmasını sağlamaktı.¹⁰⁰ Toplanan atık daha sonra dış körfeze akıtılacaktı. Bunun için inşa edilecek kanalizasyonun temeli 1983’te atıldı. Güneyden kuzeye körfezi saran proje tünel çalışmaları, dere ıslahı ve arıtma tesisleri olarak üç koldan ilerliyordu.¹⁰¹ Dere ıslahı hem temizlik hem de sağlık açısından oldukça önemliydi. Çünkü sivrisinekler halka rahat vermiyor, olası bir sıtma hastalığının taşıyıcısı konumunda bulunuyordu.

1984-1989 döneminde Güzelbahçe-Çiğli bölümünün ana kuşakta yer alan 21 km’lik kısmı inşa edildi.¹⁰² Geriye kalan 39 kilometrelik ana kolektör ve mütemmimlerinin inşaatının, Dünya Bankası finansmanı ile birlikte 1994 yılında tamamlanacağı öngörüldü.¹⁰³

Büyük Kanal kapsamında Melez I-II, Işıkkent I, Gökdere ve bağımsız arıtma tesisleri projeleri gerçekleştirildi. Bu projeler gerçekleştirilmeden önce körfezde ötrofikasyon, yani besin maddelerinin sudaki artışı söz konusuydu.¹⁰⁴ Bu durum da plankton ve yosun artışını tetiklediği için körfez yüzeyinde nahoş bir görüntüye sebep oluyordu. Körfezi kirleten sadece fabrika ve diğer kuruluşların atıkları değildi. Tarımsal üretim yapan kişilerin umursamazlığı nedeniyle ortaya çıkan ve liman faaliyetlerinin sebep olduğu kirletici unsurlar da vardı. Hatta deniz tabanında yıllanmış olan eski kirletici unsurların zamanla suya karışması da kirlenme sebeplerinden biriydi. Tüm bu olumsuz koşullar körfezdeki balık popülasyonunu riske atıyor, pislikle

⁹⁸ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1988 Faaliyet Raporu (1988)** İBB Yay., İzmir, 1989, s. 696.

⁹⁹ İBB, **1988**, s. 697.

¹⁰⁰ İBB, **1988**, s. 696.

¹⁰¹ Serçe, **Cilt II**, s. 59.

¹⁰² İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1987 Faaliyet Raporu (1987)**, İBB Yay., İzmir, 1988, s. 307.

¹⁰³ Serçe, **Cilt II**, s.59.

¹⁰⁴ İZSU, Kanalizasyon Şebekesi, <https://www.izsu.gov.tr/tr/TesisDetay/1/6/2> (6.12.2022)

iç içe yaşayan balıkların tutulmasına ve yenmesine neden oluyordu. Yaz aylarında körfezden yayılan pis koku, yaz sıcaklığını hafifletmek için açılmış pencerelerden içeri girerek birçok haneyi de rahatsız ediyordu. Bu gidişata bir son vermek için harekete geçildi.

Bu projeyle eş zamanlı yürütülen dere ıslah çalışmaları “*Melez I Projesi*” adında Halkapınar’da faaliyet gösteren on fabrikanın atık sularının kirlilik yaratmasını önlemek amacıyla planlanmış bir projeyle başladı. Bölgede bulunan 10 fabrikanın, 3-4 fabrikalık gruplarla, Melez ve Arap derelerine ortak arıtma tesisi yaptırması kararlaştırıldı.¹⁰⁵ 1988 yılına gelindiğinde ortak arıtma tesisinin inşası tamamlandı ve Melez I Projesi başarıya ulaşmış oldu. “*Melez II*” ya da “*Yeşildere*” olarak anılan bir diğer projede de Yeşildere bölgesinde bulunan 82 deri işletmesine yönelik arıtma tesisi yapılması projesidir. Arıtma tesisi yapılması için deri işletmecilerine büyükşehir belediyesi tarafından 7000m² alan tahsis edildi ve arıtma tesisi burada inşa edildi. Tesis 1987’de devreye girdi.¹⁰⁶ “*Işıkkent Projesi*” ise Işıkkent’te konuşlanmış olan gıda sektörüne ait 4 kuruluşun ortak bir arıtma tesisi yapmaları için hazırlanan proje olarak karşımıza çıkar. Arap Deresi’ne akıttıkları su ile Körfez’in kirlenmesine sebep olan on iki deri işletmesinin ortak bir arıtma tesisi meydana getirmesi esasına dayanan “*Gökdere Projesi*” ile dere ıslahını tamamlayan büyükşehir belediyesi Körfez’i tamamen olmasa da büyük oranda kirlilikten kurtarmayı başardı.

Yapılan çalışmalarla hem körfez temizlendi hem de deniz canlısı popülasyonu artış gösterdi, körfezde yaşayan canlıların neslinin tükenme ihtimali en aza indirildi. Yüzülebilir körfezin ilk aşaması bu şekilde tamamlanmış oldu. 1989’dan sonra proje sekteye uğradı ve bitmedi. İkinci kısmın tamamlanması da ancak Özfatura’nın tekrar seçimi kazanmasıyla gerçekleşti.

Büyük Kanal’ın büyükşehir belediyesinin en zor finanse ettiği projelerden biri olduğunu söylemek mümkün. Proje yapımında çalışan işçilere maaşlarının ödenmemesi neticesinde iş bırakma eylemi ile karşı karşıya gelindi.¹⁰⁷ Uğruna önceki sayfalarda bahsettiğimiz gibi bir sürü belediye arsası ve binası satıldı, İzmir’in ucuz

¹⁰⁵ Serçe, **Cilt II**, s.59.

¹⁰⁶ Serçe, **Cilt II**, s.60.

¹⁰⁷ **Yeni Asır**, 10 Mart 1988.

marketi TANSAS gözden çıkarıldı ve kapı kapı gezip borç alındı.¹⁰⁸ Burhan Özfatura körfezin kurtuluşunun sadece bu proje olduğuna inanıyordu ve beyanlarında “*Büyük Kanal Projesi ne pahasına olursa olsun bitirilecek. Gerekirse belediye binasını da satacağım.*” ifadelerini kullandığı görüldü.¹⁰⁹

Sürekli aksamalar yaşanmasına ve durma noktasına gelmesine rağmen projenin son kısmı 9 Mart 1999’da tamamlandı ve Nisan ayında Süleyman Demirel’in katılımlarıyla açılış yapılması planlandı fakat projenin devreye girmesi 2000 yılını buldu.¹¹⁰ Devreye girdikten sonra tüm atık sular arıtma tesislerinde arıtılıp dış körfeze deşarj edilmeye başlandı. Hizmete girmesinin üzerinden geçen 24 yılda gerek nüfus artışı gerek arıtma tesislerinin yetersiz kalması gerek de İzmir Limanı’nın büyümesi gibi sebepler Körfez’in yeniden kirlenmesi riskini beraberinde getirmektedir. Günümüzde özellikle yağmur sonrası kötü kokunun artmaya başladığı görülmektedir.

3.1.2.3. Toplu Konut Projeleri ve Gecekondulara Tapu Verilmesi Uygulaması

Burhan Özfatura’nın bir röportajında “*mutluluk rüyası*” olarak adlandırdığı gecekondu bölgelerinin altyapı sorunlarını çözmek ve toplu hizmet birimlerini gerçek kılmak¹¹¹ adına girişilen projelerin geneline ıslah imar planı ve toplu konut projeleri adını verebiliriz. 2981 sayılı İmar Affı Kanunu doğrultusunda halkın refah seviyesini yükseltmek, onları gecekonduvan kurtarmak, metropol şehre yakışır bir imaj çizmek ve yıllar içinde bozulmuş olan kent simasını düzeltmek adına 1985’ten sonra hem gecekonduvan tapu dağıtımına hem de toplu konut çalışmalarına başlandı. Türkiye’deki ilk örnekleri İzmir’de görülen ve ileriki yılların TOKİ’sinin temelini oluşturan bu projeler, yıllar içinde binlerce insanı ev sahibi yaptı. Büyük ölçekli bu uygulamalara baktığımızda, belediyenin tek başına hareket etmeyip, kooperatiflerle iş birliği yaptığı görülmektedir.

¹⁰⁸ **Yeni Asır**, 15 Ağustos, 1995; **Yeni Asır**, 6 Kasım 1994; **Yeni Asır**, 11 Kasım 1994; **Yeni Asır**, 29 Aralık 1995; **Yeni Asır**, 2 Eylül 1996.

¹⁰⁹ **Yeni Asır**, 6 Ağustos 1996.

¹¹⁰ **Yeni Asır**, 10 Mart 1999; Ahmet Hamdi Alpaslan, “İzmir ve Büyük Körfez Projesi” **TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyum Bildirisi**, 28-30 Kasım 2013, s.693.

¹¹¹ **Cumhuriyet**, Siyaset Eki, 16 Nisan 84.

Toplu konut projelerinden başka, belediyeye ait ve hazine arsaları üzerine gecekondular yapan vatandaşlara gerçek tapu dağıtılması sistemi de devreye sokuldu. Pilot bölge olarak seçilen Çimentepe’de kurulan büroya nüfus sureti, yeminli büroya başvuru belgesi ya da değerlendirme formunu ibraz eden 2 bin 820 kişiye gerçek tapu dağıtıldı.¹¹² 9 Aralık’ta başlayan tapu dağıtımının, kesintisiz bir şekilde işlemesi halinde Ocak 1986’ya kadar tahmini 25 bin kişiyi tapu sahibi yapması öngörüldü.¹¹³ İlk başvuruların alınmasının ardından 9 Aralık 1985 itibari ile tapular sahiplerine dağıtmaya başladı. 2981 sayılı kanunu Türkiye’de ilk uygulayan belediye olması açısından İzmir Büyükşehir Belediyesi öncü rol oynar.

Gerçek tapu almaya hak kazananlardan, belediye veya hazine arsası üstüne ev yapmış olan varsa; metrekaresine başına 500 lira ödemekle yükümlü kılındı.¹¹⁴ Tapu teslim alınırken bu ücretin 4/1’nin peşin alınması, geri kalan taksitlerin de dört yılda ödenmesi konusunda mutabakata varan belediye, toplanan bu paraların yine gecekondulara hizmet olarak döneceğini duyurdu.¹¹⁵ Tapu gerekliliklerini sağlamayan ya da belirtilen tarihler arasında başvuru yapmayanların “kaçak” gecekonduları yıkılmaya başladı. Yıkılan gecekondular sayısı çok, direnen ve mağdur olan vatandaş sayısı ondan daha çoktu. Bir zamanlar dünyanın en kalabalık yeri ve çarpık kentleşmenin zirvesi olan Hong-Kong’un namından yola çıkılarak, İzmirlilerin Hong-Kong olarak adlandırdığı Yenışehir’de bulunan Marlboro Sokağı’nda yer alan gecekonduların akıbeti de diğer gecekondular gibi yıkım oldu. Ama belediye vatandaşların sosyal konutlardan ev sahibi olabileceğini ya da arsa alabileceklerini duyurdu.¹¹⁶ Yıkımla boşaltılan alan ise yeşillendirilerek şehre kazandırılacaktı.

170 bin tapusuz gecekondular olduğu bilinen şehirde, bu uygulamalarla birlikte tapusu olmayan gecekondular sayısı önemli oranda azaltıldı.¹¹⁷ Yapılan tüm bu çalışmalar Burhan Özfatura’nın seçim öncesi verdiği sözler ve ettiği vaatler neticesinde gerçekleşti. Ancak şehrin bugün hala İzmir’e yakışmayan çarpık kentleşme

¹¹² **Yeni Asır**, 1, 4 Aralık 1985.

¹¹³ **Yeni Asır**, 1 Aralık 1985.

¹¹⁴ **Yeni Asır**, 4 Aralık 1985.

¹¹⁵ **Yeni Asır**, 4 Aralık 1985.

¹¹⁶ **Yeni Asır**, 17 Ocak 1986.

¹¹⁷ **Yeni Asır**, 1 Ağustos 1984.

görüntülerinin sebebi de bu uygulamadır. Burhan Özfatura oy alabilmek için görüntü kirliliğine sebep olan yeni bir sorun yaratmış oldu.

3.1.2.4. EV-KA Projesi

“*Evsiz Ev Kazandırma*” prensibi ve adı ile yola çıkan EV-KA Projesi, ilk olarak 1985’te gerçekleştirilen İzmir Enternasyonal Fuarı’nda tanıtıldı.¹¹⁸ İlk etap ürünü olan EV-KA I’in temeli 22 Nisan 1986’da Buca Tıngırtepe’de atıldı. Suudi, Kuveyt, Toplu Konut kredileriyle birlikte Emlak Kredi Bankası desteği ile yürütülen 4 bin 588 konutluk proje kısa sürede ses getirdi. Proje sahası sınırları içinde olan kreş, okul, pazaryeri gibi halkın ihtiyacı olan yapılar, proje inşaatını yöneten şirketlerce ücretsiz yapıldı.¹¹⁹ Örneğin; A ve B tipi ev olarak hazırlanan projeye talip olanların, A tipi, dubleks, bahçeli ve 85 metrekare olan evler için peşin 305 bin lira, daha sonraki aylarda da 20 bin lira taksit ödemesi gerekiyordu. B tipi, dubleks ve 107 metrekarelik evler için ise şartlar; 605 bin lira peşinat ve sonraki ay 25 bin lira taksit idi.¹²⁰ İnşası tamamlanan ilk bin konutun ihalesi 14 Şubat 1986’da gerçekleştirildi. Daha sonraki toplu konut projelerinde de konutlar A, B hatta C tipi olarak tasarlandı. Vatandaşın kesesine göre ev seçebilmesine olanak tanındı.

EV-KA’ya üye olup başvuranlar haricinde, üye olmayan yaklaşık yedi bin kişinin Tıngırtepe’ye başvurması, projenin halk tarafından kabul görmesi ve halkın projeye güvenmesi anlamına geliyordu.¹²¹ Bu durum da ardıl projeler üretilmesine sebep oldu ve EV-KA II Projesi resmi olarak 1986’da başladı. Büyük Çiğli-Maltepe Bölgesi’nde bulunan şantiyede ilk binanın temeli 1987’de atıldı. Pazar yeri, okul ve benzeri inşaatları yine belediyenin anlaştığı inşaat firmaları ücretsiz bir şekilde tamamladı.¹²² Talep çok olduğu için planlananın aksine 828 adet konut daha eklendiği için konut sayısı 2 bin 292’den 3 bin 120’ye yükseldi.¹²³ Bu inşaat devam ederken

¹¹⁸ Serçe, **Cilt II**, s.54.

¹¹⁹ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1986 Faaliyet Raporu (1986)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., 1986, İzmir, s.158.

¹²⁰ **Yeni Asır**, 16 Kasım 1985.

¹²¹ **Yeni Asır**, 24 Ocak 1986.

¹²² İBB, **1986**, s. 159.

¹²³ Serçe, **Cilt II**, s.54.

Burhan Özfatura, EV-KA II Konut Yapı Kooperatifi'ni kurdu. Konutlar 1989'da sahiplerine teslim edildi.

İnşaatlar devam ederken belediye tarafından, işlerin kolay yürütülmesi için Ege Şehir Planlama adlı belediye şirketi kuruldu ve 1986'dan sonraki inşaatların belediye ile ortak bir şekilde yürütülmesi sağlandı. Daha sonra bu grubun içinden çıkanlar Ege Kooperatifçilik'i (Ege Koop.) meydana geldi.

Bornova Erzene Mahallesi'nde EV-KA III için ayrılan yaklaşık 30 dönümlük arsa üzerindeki inşaat 1987 yılında başladı. Bin 439 konutun inşası 1990 yılında tamamlandı ve anahtarlar teslim edildi. 1987'de inşaat devam ederken Egekent'in proje değerlendirmeleri başladı, Balçova ve Esentepe'yi kapsayan yeni bir imar planı hazırlandı.¹²⁴

Tarih, Aralık 1988'i gösterdiğinde EV-KA kapsamında teslim edilen konut sayısı İzmir genelinde 3 bin 100'e ulaştı. Başarı sağlanması üzerine yeni toplu konut projeleri hazırlandı fakat EV-KA'ların aidatlarına Ege Koop. Tarafından %14 oranında zam yapılması vatandaşı düşündüren bir nokta oldu.¹²⁵

İlk dönemi kapsayan 1984-1989 yılları arasında 17 bin 500 konutun belediye eliyle yapıldığı bilinmektedir.¹²⁶

1989 yerel seçimleri ile projenin duraksadığını söylemek mümkündür. Burhan Özfatura 1994-1999 döneminde yeniden başkan olunca EV-KA'ların sayısı yediye ulaştı ve farklı bölgelerde Egekent, Narkent gibi projelerle toplu konut projeleri devam ettirildi. Bu dönemde kooperatiflerin yaptığı zamlar yüzünden artan peşinat ve taksit fiyatlarına rağmen EV-KA 4-5-6 ve 7'nin başvuru formları sabaha karşı kuyruğa giren halk tarafından kısa sürede kapışıldı.¹²⁷

Vatandaşların Özfatura'ya ulaştırdıkları mektuplarda EV-KA'lar için teşekkür ve övgü yer alıyor, İzmirliiler Özfatura'ya esenlik temennilerinde bulunuyorlardı. Altınını satan, akrabasından borç alan kişiler zorlansalar da mutlu olduklarını ifade

¹²⁴ İBB, 1987, s. 354.

¹²⁵ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1998 Faaliyet Raporu (1998)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., 1998, İzmir, s.145., **Milliyet**, 11 Ocak 1988.

¹²⁶ İBB, 1997, s. 12.

¹²⁷ **Ege Telgraf**, 24 Haziran 1994.

edip, kolay ödeme imkanlarına duacı oluyordu. Hatta faaliyetlerinden ötürü başkanın resmini evinin duvarına asmak isteyen İzmirli vatandaş bile vardı.¹²⁸

EV-KA'ların bu kadar rağbet görmesinde kolay taksit imkanları ve ucuz olması büyük etkendi. Fakat, EV-KA 8'in ücretlerinin önceki EV-KA'lara oranla daha da yükselmesi talebin az olmasına sebep oldu ve EV-KA'lar yedi tane ile sınırlı kaldı. Fakat büyükşehir belediyesinin toplu konut projeleri EV-KA'larla sınırlı değildi. Çiğli, Menemen, Buca ve Torbalı'da dört adet Egekent ve yine Menemen'de bir adet Villakent inşa edip on binlerce aileyi Özfatura'nın deyimiyle "televizyon fiyatına" ev sahibi yaptı.¹²⁹

3.1.3. 1989 Yerel Seçimlerinde ANAP Propagandası, Seçim Sloganları ve Halka Vaatler

Türk siyasetinde ANAP'ın düşüşünün başladığı yıllar gelip çatmıştı. ANAP'ın aldığı önlemler doğrultusunda ekonomik anlamda zor günler geçiren vatandaşlar, kemer sıkılmaktan yorulmuştu. Ekonomi politikalarından memnun olmayan vatandaşlar, ANAP'a olan sempatisini kaybetmeye başlamıştı. Yerel seçimler yaklaşırken ANAP cenahının halkı tehdit eder şekilde konuşması da seçmenleri ANAP'tan uzaklaştıran etmenlerden biri oldu. *"Hizmet için başkan mecburen bize gelecek. Biz de kara kaplı defteri açıp bakacağız. Oy yoksa hizmet de yok."*, *"26 Mart'ta diğer partilerin adaylarına oy vererseniz, bir ailenin üvey evladı muamelesi görürsünüz."* şeklinde yapılan konuşmalar dengelerin değişmesini beraberinde getirdi.¹³⁰

Burhan Özfatura, başkanlık dönemini başarılı bir hizmet süreci olarak düşünmekte ve seçimi yeniden kazanma konusunda kendine güvenmekteydi. Halkın yaptıklarını gördüğü ve benimsediği inancı ile rahat bir kampanya süreci geçirdi. Seçime az bir zaman kala yaptığı propaganda ve afiş çalışmalarında, o vakte kadar verdiği hizmetleri ve yürüttüğü projeleri İzmirli halka hatırlatmak yaptığı ilk iş oldu.

¹²⁸ Burhan Özfatura, **Mektuplar**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1988, ss. 60-61.

¹²⁹ Ege-Koop., Tamamlanan Projeler, <https://www.egekoop.org.tr/tamamlanan-projeler> (6.12.2022)

¹³⁰ **Hürriyet**, Ege Eki, 19 Mart 1989.

Gazetelerde yayımlanan seçim afişleri haricinde halka dağıtmak için broşürler bastırıldı, seçmenlerin evine mektuplar yollandı. Bu yöntemle toplamda 1 milyon 250 bin mektup, anakent başkanından seçmenlerine ulaştırıldı.¹³¹ Burhan Özfatura'nın sadece kendi değil, eşi Bilsen Hanım da sokağa inip seçim broşürü dağıttı. Daha sonra yirmi beşer kişiden oluşan ve “*Melekler Ordusu*” olarak anılan dört kadın grubu evlere giderek broşür dağıtma işini üstlendi ve böylece Özfatura'nın seçim ağı tüm İzmir'e broşür ulaştırılabilir hale geldi.¹³² Bu broşürlerde Özfatura'nın beş yıl içinde İzmir'e yaptığı yatırım ve katkılar, gerçekleştirdiği projeler dile getirilerek yeniden onun seçilmesine dair bilinç oluşturmaya çalışıldı.

Seçim afişlerinde ilk dönemki gibi Turgut Özal'ın resmini kullanmaktan imtina eden Özfatura sıklıkla kendi resmini kullandı. Afişlerin ana teması partizanlığı bırakıp hizmete oy vermek idi. Çünkü Özfatura da ülkedeki değişen havanın farkındaydı. Hizmete oy verin çağrısının yanı sıra; “*siyaset peşinde koşanlardan olma*”, “*oyunu israf etme*” sözleri sıklıkla sarf edildi.¹³³ Yeni Asır'da tam sayfa yayınlanan bir seçim afişinde, enflasyon oranının belediye tarafından %30'a sabitlendiği, 58 adet TANSAS'ın hizmete girdiği, boşanan, evden kovulan ve şiddet gören kadınlara belediyenin sahip çıktığı, 4 bin 500'ü öğrenci toplamda 23 bin kişiye hizmet veren 38 adet aşevi olduğu, 292 bin gecekonduya tapu verildiği, Türk belediyeçilik tarihinde ilk kez 18 bin 476 konut ve işyerinin belediye eliyle yapıldığı, 1983'te saniyede 2 bin 718 lt/sn akan suyun, 1989 itibarıyla 6 bin lt/sn aktığı, yine 1983'te şehirdeki tüm kanalizasyonun 800 km iken 1989'da 18 bin 600 km'ye çıktığı, asfaltın ise tamamı 30 km iken 1989 Mart ayı itibarıyla 282 km'ye çıktığı; belediyenin 13'ü kapalı 526 adet spor salonu yaptığı maddeler halinde sıralandı.¹³⁴

Seçim afişlerinde Turgut Özal'ın fotoğraflarını kullanmayı tercih etmeyen Özfatura, iktidar partisinin belediyelere verdiği avantajları dile getirmekten çekinmedi.

“...Tüm belediyelerimizde beş yıldır etkin bir hizmet yarışı başlamışsa, bu yarış, başta Başbakanımız Sayın Özal olmak üzere ANAP iktidarının çıkardığı yeni Belediyeler Kanunu sayesinde başlamıştır. Tüm belediyelere

¹³¹ **Milliyet**, 22 Mart 1989.

¹³² **Yeni Asır**, 19 Mart 1989.

¹³³ **Yeni Asır**, 22 Mart 1989.

¹³⁴ **Yeni Asır**, 22 Mart 1989.

*kaynak, yani para ve yetki sağlanmıştır. Eğer son 5 yılda, İzmir Belediyesinde büyük işler başarılmışsa, bu olguda ANAP il ve ilçe örgütlerinin çok büyük desteği vardır...”*¹³⁵

cümlesinde de görüldüğü gibi Özfatura, ANAP’ın halk üzerindeki olumsuz etkisini bir nebze de olsa kırabilmek adına yaptığı tüm hizmetlerin membainin ANAP iktidarı olduğunu dile getirmek durumunda kaldı. Burhan Özfatura daha sonraki seçim afişinde “*Toplu konut projelerinin durmasına, tapu alma şansının kaybolmasına izin verme*” diyerek İzmirli halkı tehdit etmiş gibi görünse de olabilecek ihtimallerden söz etti.¹³⁶ Özfatura’nın “*Beş yıl içinde yaptıklarım, önümüzdeki beş yıl içinde yapacaklarımın teminatıdır. Tüm planlarım hazırdır. Sözüm senettir.*” Sözü ile yayınladığı 1989 yerel seçiminin son afişinde; diğer adayları ilçe belediye başkanı iken, Belediyeler Kanunu okumamakla suçladı. İşletme bilgisi olmayan şahısların TANSAS’ın sonunu getireceğini söyledi ve son olarak beş yıllık hizmetlerini kendine mâl etmek isteyenlerden ve kopyacılarıdan sakınılması gerektiğini ekleyerek seçime gitti.¹³⁷

Basılı vaat ve propagandaların yanı sıra şifahen bulunduğu vaatler de vardı. Kültürpark’a tenis kortu yaptırmak, Altınorduluların isteği doğrultusunda Umur Bey Sahası’nın etrafının telle çevrilip, zemininin betonlanmasına destek vermek, suyun doğru düzgün akmadığı Menemen’de yaşayan birinin serzenişte bulunması üzerine Menemen, Seferihisar, Kemalpaşa ve Urla’yı metropole bağlama sözü vermek bu vaatlerden basına yansıyanlardı.¹³⁸

Tüm çabalarına rağmen İzmirliilerin kendisini bir dönem daha başkanlık koltuğuna oturtmaması Özfatura’yı hüsrana uğrattı. O, bu hezimetini Özal ve ailesine karşı olan reaksiyonlara bağladı ve seçim neticesini “*...üstümüzden tank geçti...*” şeklinde yorumladı.¹³⁹

¹³⁵ **Yeni Asır**, 24 Mart 1989.

¹³⁶ **Yeni Asır**, 25 Mart 1989.

¹³⁷ **Yeni Asır**, 25 Mart 1989.

¹³⁸ **Yeni Asır**, 2 Mart 1989; **Yeni Asır**, 8 Mart 1989; **Yeni Asır**, 10 Mart 1989.

¹³⁹ **Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir’de yapılan görüşme.**

3.1.3.1. 1989 Yerel Seçimleri ve Sonuçları

26 Mart 1989 günü yapılan yerel seçime ANAP, DYP, SHP, DSP, RP, MÇP ve IDP olmak üzere yedi parti katıldı. 28 milyon 66 bin kayıtlı seçmen, ülke genelinde iktidar partisi olan ANAP'ı hezimetle uğrattı, SHP'yi birinci parti yaptı. Bu seçim yarışında İzmir'de de durum farklı değildi. SHP birinci parti olurken, ANAP ikinciliğe yerleşti. Karaburun, Bayındır, Tire ve Ödemiş dışındaki bütün ilçeleri ve anakent başkanlığını SHP kazandı.¹⁴⁰ Beş yıllık görevine veda etmek zorunda olan Özfatura başkanlık koltuğunu SHP'li Yüksel Çakmur'a devretti. Fakat Yüksel Çakmur'a devrettiği şey sadece başkanlık koltuğu değildi. Devam eden projelerini de seçim süreci boyunca sürekli sürtüşme yaşadığı Çakmur'a devreden Özfatura seçim sonrası objektiflere oldukça kederli yansımıştı.¹⁴¹

Bu dönemde Yüksel Çakmur'un bu projeleri yürütmek için kendisinden yardım istemediğini dile getiren Özfatura, yardım istenmeme sebebinin ikili arasında yaşanan soğukluk olduğunu ima etmekte beis görmedi.¹⁴²

Burhan Özfatura İzmir'e beş yıl hizmet ettikten sonra bu seçimi kaybedip, koltuğu devredince Başbakanlık Müşavirliği'ne atandı ve o dönem Gelirler Genel Müdürlüğü'nde görev yapan Kemal Kılıçdaroğlu ile Sosyal Güvenlik Reformu'nu hazırladılar.¹⁴³ Özfatura daha sonra bu görevden 1992'de emekli olup, 1994 yılında tekrar siyasete girinceye kadar yeminli mali müşavir olarak mesleki yaşamına devam etti.

3.2. 1994-1999 DÖNEMİNDE İZMİR'DE YAŞAM VE SİYASET

Bu dönem İzmir'de ufak çaplı sorunların aza indirgendiği, artık büyük kompleks bir şehir olabilmenin hayalinin yaşandığı dönemdir. Bu dönem siyasilerin İzmir'i "*dünya kenti*" haline getirebilmek için uğraştığı ve bunun için savaştığı yeni bir dönem olarak karşımıza çıkar.

¹⁴⁰ **Yeni Asır**, 28 Mart 1989.

¹⁴¹ **Yeni Asır**, 27 Mart 1989.

¹⁴² **Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.**

¹⁴³ Özfatura, **Yaşadıklarım**, s. 108.

Siyasilerin modern bir dünya kenti profili çizmeye çalıştıkları İzmir’de hala suyun ve altyapının ulaşmadığı ücra mahalle ve ilçeler vardı. Özellikle gecekondu bölgeleri susuzluktan kırılıyordu. Susuzluğun yanı sıra Kemeraltı’nı her yağmurda sel götürmesi, işsizlik, sinek popülasyonu, insanların ölümlerini gömecek mezarlık bulamaması, çok tepki alan Kordon Yolu Projesi ve metro çalışması yüzünden aksayan trafik gibi problemler de güncelliğini korumaktaydı.¹⁴⁴

Burhan Özfatura Yüksel Çakmur’dan devraldığı projelerin bir kısmını Galleria Projesi gibi iptal ederken bir kısmını da aynen uygulamaya koydu. Kendi kafasındaki tasarıları da uygulamak niyetindeydi ve beş senelik dönemde istediklerini gerçekleştirebilirse İzmir’in bir dünya şehri olacağına inanıyordu.

3.2.1. Burhan Özfatura’nın DYP’den Aday Olması ve Tepkiler

1989’dan sonra siyaseti gerçekten bıraktığını, dönmeye hiç niyetinin olmadığını söyleyen Burhan Özfatura, 1994 yerel seçimleri öncesinde DYP’den gelen teklif üzerine siyasi arenadaki yerini tekrar aldı.¹⁴⁵ Aslında ANAP gibi DP uzantısı, muhafazakâr damarı daha ağır basan bir partide yer aldıktan sonra, seküler çizgiye yakın ve her zaman laiklik vurgusu yapan bir partiden aday olması çok tepki aldı. Seçim sürecinde de gerek ANAP adayı Işın Çelebi gerek de SHP adayı Yüksel Çakmur tarafından sık sık tarikatçı, şeriatçı, laiklik karşıtı ve muhafazakar olmakla suçlandı.¹⁴⁶ Çakmur ve Çelebi’nin eleştirileri yer yer sertleşse de gazetelere karikatür olarak yansıdığı zamanlarda sempatik görünüyordu. İddialara, suçlamalara ve eleştirilere “*Biz kavgaya değil, hizmete talibiz...*” diyen Özfatura tamamen hizmete odaklanacağı iddiasında idi.¹⁴⁷ DYP içinden de Burhan Özfatura’nın partiye girmesinden rahatsız olanlar vardı. Onlar aynı partiden olsa bile Özfatura’yı desteklemekten yana değillerdi.

Bu tür engelleyici girişimlere rağmen “Özalcılar” olarak anılan ve ANAP’tan kopan siyasetçiler ile Pi-Re Aşireti İzmir’de Özfatura’yı destekleyeceğini duyurdu.¹⁴⁸

¹⁴⁴ **Yeni Asır**, 18 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 16 Mayıs 1994; **Yeni Asır**, 28 Haziran 1994.

¹⁴⁵ **Asena Dergisi**, Cilt:1 Sayı:3, Haziran 1995, s.5.

¹⁴⁶ **Yeni Asır**, 19-20 Mart 1994.

¹⁴⁷ **Yeni Asır**, 20 Mart, 1994.

¹⁴⁸ **Yeni Asır**, 13 Ocak 1994.

3.2.2. 1994 Yerel Seçimlerinde DYP Propagandası, Seçim Sloganları ve Halka Vaatler

Ocak 1994 tarihinden itibaren, seçimin yapılacağı 27 Mart 1994 tarihine kadar her gün yayımlanan seçim afişleri, ANAP'a kızgın olduğu için Yüksel Çakmur'u belediye başkanı seçtiği iddia edilen İzmirli halka, yeniden Burhan Özfatura'yı seçtirme girişimiydi. Afişlerin ana teması; halkın bildiği, faaliyetlerini ve çalışmalarını gördüğü Özfatura'nın, başka bir beş yıllık süreçte neler yapabileceğinin halka vaat edilmesiydi. İlk döneminde yaptıklarından geniş ölçüde bahsedip, yeni yapacaklarının müjdesini halka duyuran tam sayfa seçim afişleri dikkate değerdi. Her afişin üst başlığı “Hedef 2000’e Bir Kala Dünya Kenti İzmir” idi. Ana sloganlardan biri olarak da kullanılan bu başlık, milenyuma az bir zaman kala modern bir kent yaratma arzusunun gazetelere ve siyasi hayata yansımış haliydi.

Seçim yılına girilir girilmez DYP ve adayları vaatleri sırlamaya başladı. İktidar parti olması sebebiyle elinde önceki dönemdeki gibi olanak bulunan Burhan Özfatura, İZULAŞ'ı özelleştirip, şehrin içine girmesi yasaklanan minibüsçülerin otobüs şoförlüğü yapmasına olanak vereceğini söyleyerek bu cenahtan oy devşirme girişiminde bulundu.¹⁴⁹ En büyük vaatleri 2 yıl zamsız 24 saat kesintisiz akan temiz su, her gün çöplerin toplanması, 20 bin sosyal konut, TANSAS'ı eski haline döndürmek, aşevleri ve kadın sığınma evlerini yeniden açmaktı.¹⁵⁰ “Hedeflerimiz” adı altında yayınlanan afişlerde birçok alan ve konudaki hedeflerini dile getiren Burhan Özfatura'nın spordan, günlük yaşama, eğitimden özel sektöre kadar tüm alanlarda bilfiil planı/projesi olduğu görülür. Örneğin bir afişte;

*Bütün okullara lisan ve bilgisayar laboratuvarı hediye edilecek
Ev kadınlarına meslek kursları açılacak
Gençler için meslek edindirme kursları açılacak
Başarılı genç öğrencilere burs imkânı sağlanacak
Her semte bir kreş kurulacak
Üstün zekalı çocuklar için eğitim olanağı sağlanacak
Zihinsel Özürlü çocuklar için eğitim olanağı sağlanacak
Okullarda ve İzmir'in tümünde kütüphaneler kurulacak.¹⁵¹*

¹⁴⁹ Yeni Asır, 6 Ocak 1994.

¹⁵⁰ Yeni Asır, 4 Şubat 1994; Yeni Asır, 13 Şubat 1994; Yeni Asır, 19 Şubat 1994; Yeni Asır, 25 Şubat 1994.

¹⁵¹ Yeni Asır, 18 Şubat 1994.

Şeklinde sıralanan vaatler hem eğitimin belediye tarafından üstlenilen kısmını hem de sosyal belediyeciliğin küçük bir örneğini teşkil eder şekildeydi.

Afişlerin bir kısmı Burhan Özfatura'nın İzmir'de yaşayan biri olarak İzmir'de nelerin olmasını istediğini söylediği şekillerde tasarlanmıştı. *“İzmir’le gurur duymak istiyorum. Çünkü ben İzmirliyim!”* diyerek halkın içinden olduğunu ve İzmirli bir vatandaş olarak istediklerinin İzmir için en iyisi olduğunu vurgusunu yapmaya çalışıyordu. Bununla da yetinmiyor, *“O Bir İzmirli, Bizden Biri...”* sloganını kullanıyordu.¹⁵²

Burhan Özfatura imzası ile yayınlanan seçim afişlerinde yer alan vaatlere bir bütün olarak baktığımızda; meslek kursları ile ev hanımlarına iş imkanı yaratmak, Kültürpark’a giriş ücretini ve turnikeleri kaldırmak, İzmir’in her yerine büyük alışveriş merkezleri yapmak, tüketici danışma meclisi kurmak, Basmane’ye uluslararası kongre salonu ve ticaret merkezi, İnciraltı’na spor tesisleri ve turizm kompleksi yapmak, öğrencilere özel indirimli ve ucuz otobüs servisleri oluşturmak, ayda en az iki kere ünlü şarkıcılarla ücretsiz konser düzenlemek, gecekonduların tamamını apartmana dönüştürmek, Narlıdere’yi yeniden imar edip, ticaret merkezini bölgeye getirmek, 24 saat kesintisiz ve iki yıl zamsız su hizmeti vermek, çöp vergisinde indirim yapmak ve gökdelenler ve yüksek binalarla çağdaş bir kent imajı çizmek yer alıyordu.¹⁵³

¹⁵² **Yeni Asır**, 15 Şubat 1994.

¹⁵³ **Yeni Asır**, 4 Şubat 1994; **Yeni Asır**, 14 Şubat 1994; **Yeni Asır**, 16 Şubat 1994; **Yeni Asır** 18 Şubat 1994; **Yeni Asır**, 21 Şubat 1994.

Üç başkan adayının İzmir projeleri		
 Yüksel Çakmur İzmir Metrosu: İlk etapta Fahrettin Altay-Konak-Basmane güzergahında hizmet verecek. Konak-Galleria: Konak Alanı'nda oda tiyatrosu, cep sineması, müzik-hol, sergi yerlerinden oluşan kültür merkezi, buz pateni sahası, spor mekanları, bowling alanı, jimnastik salonu, çocuk oyun merkezi, diskolar yer alacak. Kordonyolu düzenlemesi: Gümrük binası ile Pasaport iskelesi arasındaki yolun iki tarafına yeşil alanlar yapılacak, Cumhuriyet Alanı büyütülecek. Çift katlı otobüsler: 15 çift katlı otobüs getirilecek. Deniz jetleri: Konak-Karşıyaka ile İzmir-İstanbul arasında çalışacak. Özürtlülere otobüs: 0'a kadar alçalan 20 özel otobüs. Otogur tesisleri: İşıkent'te 140 metrekaarelik alana yeni tesis. Karşıyaka çok katlı otoparkı: 370 araç kapasiteli otoparkta Tansaş da bulunacak. Kadifekale: Tarihi güzelliklerin ortaya çıkarılacağı Kadifekale ve çevre düzenlemesi. Bayraklı plaza projesi: Eski mezbaa alanına 440 yataklı otelin de bulunacağı iş ve kültür sanat merkezi yapılacak. Güzelyalı projesi: ESHOT atölyesinin bulunduğu yere iş, sanat ve kültür merkezi olarak düzenlenecek. Balıklıhal projesi: Gençlik ve kültür merkezi olarak düzenlenecek. İnciraltı: EXPO 2000 Fuarçılık Hizmetleri olarak düzenlenecek, sosyal kültürel tesisler verilecek. Teleferik: Döner restoran inşa edilecek.	 Burhan Özfatura Su: 24 saat kesintisiz temiz su ve 2 yıl zam yapılmayacak. Ticaret: Yerli ve yabancı sermaye yatırıma teşvik edilecek. İnciraltı Bostanlı sahil düzenlemesi bitirilecek ve bu bölgede gökdelenler yapılacak. Liman: İzmir Limanı dünya limanı olacak. Galleria: Toplu alışveriş merkezlerinin yapımına kolaylık sağlanacak. Sanayi: Modern sanayi bölgeleri kurulacak ve istihdama altyapı oluşturulacak. Sağlık: Öncelikle dar ve orta gelirli vatandaşlar için her 6 ayda bir genel sağlık taraması yapılacak. Okullarda da bu tarama periyodik olarak gerçekleştirilecek. Çevre: Büyük Kanal Projesi bitirilecek. İzmir Körfezi temizlenecek. Eğitim: Kişisel ve toplumsal eğitimde yüksek standart sağlanacak. Sosyal hizmetler: İzmir'de aç ve açıkta kimse kalmayacak. 500 kişilik kadın sığınma evi yapılacak. Aşevleri açılacak. Kültür sanat: Kültürpark uluslararası bir kültür sanat merkezi haline getirilecek. Körfez'deki adalardan birinde uluslararası film platoları, diğerinde ise Amerika'daki sea-world benzeri su sporları merkezi yapılacak. Gecekondu: Gecekondu apartman olacak, planlı yapılaşma sağlanacak. Konut: 20 bin yeni konut yapılacak. İzmir yeni gökdelenlerle ışıdayacak. Esnaf: Ekonominin belkemiği sağlamlasın, belediye esnafı yapmayacak.	 Işın Çelebi Sosyal hizmetler ve planlama: -Eğitimde yeni projeler geliştirilecek. -Yeni kültür ve sanat merkezleri yapılacak. -Tüketicinin korunması için yeni çalışmalar yapılacak. Fiziksel yapılandırma: -İzmir Büyük Kanal Projesi en kısa zamanda bitirilecek. -Körfez ekolojisi yeniden projelendirilecek. -Hava kirliliğinin önlenmesi için başta doğal gazın getirilmesi olmak üzere etkin önlemler alınacak. -İzmir Limanı genişletilecek, Körfez'de dip taraması yapılarak büyük tonajlı gemilerin girmesi sağlanacak. -Kültürpark amacına uygun olarak yeniden düzenlenecek, duvarlar yıkılacak, girişler ücretsiz olacak. -İZULAŞ özelleştirilecek. Kentte kriz yönetimi: İzmir'de yaşanacak doğal afet, yangın gibi olaylarda sorunların etkili bir biçimde çözülmesi için sürekli olarak görev yapacak bir kriz yönetim merkezi kurulacaktır. Kent araştırmaları merkezi: Kentin problemlerinin takibi, problemlere çözümler üretilmesi, üretilen çözümlerin ve bu çerçevede ortaya konan projelerin yeni gelişmeler karşısında değerlendirilmesi için kent araştırmaları merkezi kurulacaktır. Kent yönetimi projeleri: Belediye başkanı ve meclisinin yanı sıra yeni bazı kurumlar oluşturulacak. Anakent başkanı koordinasyon yapacak.

Resim 1: 1994 yerel seçimlerinde İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı adaylarının İzmir ile ilgili projeleri. **Cumhuriyet Gazetesi, 14 Şubat 1994.**

Bunların yanı sıra Burhan Özfatura, katıldığı toplantı, panel ve televizyon programlarında da halka seslenip vaatlerde bulunmaya devam etti. ESİAD Genel Kurulu'nun düzenlediği toplantıda iş adamlarına İzmir'i dünya kenti yapma, seminerler ve kongreler şehrine dönüştürme ve insanları zenginlikte eşit yapma gayesinden bahsedip, "İzmir Körfezi'nin çıkışında 7 tane ada bulunuyor. Bunlar stratejik gerekçelerce askeriye tarafından kullanılıyor. Seçildiğim takdirde adalardan birisini su sporları merkezi, bir diğerini de sinema ve televizyon filmlerinin çekileceği stüdyo platformu yapacağım." diye alışılmışın dışında bir vaatte de bulundu.¹⁵⁴ "Aktif

¹⁵⁴ **Yeni Asır**, 19 Ocak 1994.

Platform” adlı bir topluluğun toplantısında da belediyenin artık otopark yapmayacağını, bunun için özel sektörün teşvik edileceğini söyledi.¹⁵⁵ Katıldığı Türk-Amerikan İş Adamları Derneği’nin açık oturumunda “İzmir’e yüksek teknoloji getirecek sermayeye her türlü kolaylığı sağlayacağız” şeklinde konuştu.¹⁵⁶ İş adamlarından bu şekilde oy toplamaya çalışan Burhan Özfatura esnaflardan da oy almanın peşindeydi. Konak’ta yer alan tarihi Başdurak Camii’nin restorasyonu için dükkanları istimlak edilmek istenen esnaf için arabuluculuk yaptı. Yaptığı arabuluculuk neticesinde restorasyonu esnafın kendi imkanları ile yapmasına, restorasyonu yapan esnafın da mülkün sahibi olmasına karar verildi.¹⁵⁷

Seçime yakın tarihlerde yayınlanan afişlerdeki temel vurgu Burhan Özfatura’nın da yıllardır İzmir’de yaşaması, bu yüzden İzmir için en iyisini istemesi ve parti farkı gözetmeksizin seçime gidilmesiydi. “İzmir Ankara’nın sorunu değildir. İzmir sizin ve benim sorundur.” diyerek bu seçimin genel seçim havasından uzak gerçekleşmesini dileyen Burhan Özfatura, İzmir’i Avrupa’nın en temiz şehri yapacağını sözünü veriyordu.¹⁵⁸

Afişli propagandalar ve toplantılar haricinde yerel basına yansıyan birkaç husus daha vardı. Bunlardan ilki Burhan Özfatura ve ekibinin fikri olan, seçimin yapılacağı 27 Mart gününe kadar halkı ücretsiz sağlık taramasından geçirecek toplam dokuz adet ambulanstı. Üzerinde “Burhan Özfatura Acil Servis Aracı” yazılı bir ambulans ile bir doktor, bir hemşire ve bir ambulans şoföründen oluşan bu ekipler ilçe ilçe, sokak sokak gezerek vatandaşları sağlık kontrollerinden geçirecekti.¹⁵⁹ Basına yansıyan bir diğer bir husus ise İzmirli sanatçı Ali Kocatepe’nin “Kemeraltı Güzeli” adlı şarkısını Burhan Özfatura’ya yönelik düzenlemesiydi.

*Ondan başka çerimiz ne ki? Güzel İzmir'den dostumuzdur O
İmbatında ve busesinde o, canım İzmir'in
Ondan başka kimi isteriz ki, güzel İzmir'den dostumuzdur O
Düşünürken İzmirli yetişti Burhan Özfatura
Ders, ders, ders alarak
Oy oy oy vererekten Aman Aman
İzmir'deki güzel insanlara sormalısınız Özfatura'yı*

¹⁵⁵ Yeni Asır, 12 Şubat 1994.

¹⁵⁶ Yeni Asır, 18 Şubat 1994.

¹⁵⁷ Yeni Asır, 27 Ocak 1994.

¹⁵⁸ Yeni Asır, 25 Şubat 1994.

¹⁵⁹ Yeni Asır, 9 Şubat 1994.

*TANSAŞ'ı EV-KA'yı anlatırlar hep, bitmez bir heyecanla
Alsancak'tan Karşıyaka'ya; Bornova'dan Güzelyalı'ya
Düşünürken İzmirli yetişti Burhan Özfatura
Ders, ders, ders alarak
Oy, oy, oy vererekten
Aman aman aman*

sözlerine sahip olan seçim şarkısı İzmir sokaklarında günlerce yankılandı.¹⁶⁰

Refah Partisi'nin yükselişi ve irticai faaliyetlerin gün yüzüne çıkmaya başlaması sebebiyle “tarikatçı” addedildiği ve DYP fitratına uygun olduğu için Özfatura'nın tam da halifeliğin kaldırılışının 70. yıldönümünde Atatürk portreli, laiklik ve Atatürkçülük temalı bir seçim afişi yayınladığını da görmekteyiz. “*Dün izindegdik, bugün de izindegiz, yarın da izinde olacağız*” diye halka seslenen ve laiklik vurgusu yapan Özfatura; laikliğe, çağdaşlığa, hoşgörüye ve aydınlığa evet diyor, seçmenlerini de buna davet ediyordu.¹⁶¹ Yine de Çakmur ve SHP'liler suçlamalarından vazgeçmiyor, aksine gazete haberlerinden yaptıkları kolajla seçim sürecini kızıştırıyordu. Özfatura ise daha esprili bir dil kullanmayı tercih ediyordu.¹⁶²

¹⁶⁰ **Yeni Asır**, 8 Şubat 1994.

¹⁶¹ **Yeni Asır**, 3 Mart 1994.

¹⁶² **Yeni Asır**, 20 Mart 1994.

Resim 2: 1994 Seçim Afişi. Yeni Asır, 20 Mart 1994.

Tarih, kültür, sanat faaliyetlerini yönlendirmesi ve yönetmesi için Ege Kültür Vakfı ve benzeri birçok vakfı bünyesinde barındıran bir danışma kurulu oluşturacaklarının da müjdesini veren Burhan Özfatura birçok alanda sanatın bekçisi oldu.¹⁶³ Böylece eğitim ve kültür düzeyi yüksek, estetik zevklere sahip olan hemşerilerinin gönlünü ve oyunu da kazanmak niyetindeydi.

¹⁶³ Yeni Asır, 3 Mart 1994.

Kısa zamanda verdiği onlarca vaat ve yaptığı propaganda neticesinde İzmirli halkın desteğini bir kez daha almayı başaran Burhan Özfatura yapılan seçimle yeniden büyükşehir başkanlığı koltuğa oturacaktı.

3.2.3. Burhan Özfatura'nın İkinci Dönem İcraatları ve 2000'e Bir Kala Dünya Kenti İzmir

Kıyasıya rekabet eden adaylar arasından sıyrılıp yeniden büyükşehir belediye başkanı olan Burhan Özfatura, ikinci kere seçilmesinin yanı sıra, DYP'li eski belediye başkanı Osman Kibar'dan yirmi bir yıl sonra DYP'ye ikinci kez İzmir'i kazandıran başkan olma gururunu da yaşadı. Gazetelere yansıyan seçim haberlerinden en dikkat çeken; Burhan Özfatura'nın bu seçim başarısını, eşi Bilsen Hanım'ın çağdaş ve modern görüntüsüne ve İzmir'de %15 oy oranına ulaşarak SHP'nin oylarını bölen DSP'li Ayla Selışık Tamar'ın stratejisine bağlayan haberdir.¹⁶⁴ Özfatura'nın zaferi haricinde bu seçimde birtakım usulsüzlükler yapıldığına dair iddialar mevcuttu. Karabağlar'da bulunan mahallelerin ve Limontepe'nin oylarının, oylar sayılıp tasnif edildikten on saat sonra başında polis ya da sandık başkanı olmadan seçim kuruluna getirilmesi, seçim kurulu önünde kullanılmış oy pusulalarının bulunması ve boş oy pusulalarına “evet” mührü basılıp yine kurul önünde çuvallara doldurulması ve seçimden dört sonra Karşıyaka'da okul çöplükleri ile Eşrefpaşa Lisesi'nin kalorifer dairesinde üç çuval oy pusulası bulunması yerel seçimin İzmir ayağına gölge düşürdü.¹⁶⁵ Yüksel Çakmur bütün sandıklarda seçim sonuçlarına itiraz ederek, yeniden sayım yapılmasını talep etti, görev teslim törenine de katılmadı. Daha sonradan Yüksek Seçim Kurulu, itirazını gerekli kanıtlar olmadığı için reddetti.¹⁶⁶ Özfatura ise bu yıpratıcı seçim süresince, kendilerine ait seçim afişlerinin sürekli yırtıldığını, billboardlarda kendilerine yer bulamadıklarını, satın alınmış medyanın beyin yıkama çabalarının olduğunu, bu doğrultuda da sürekli kendilerine kara çalındığını ama

¹⁶⁴ **Yeni Asır**, 29 Mart 1994.

¹⁶⁵ **Yeni Asır**, 29 Mart, 2 Nisan 1994.

¹⁶⁶ **Yeni Asır**, 29 Mart 1994; **Yeni Asır**, 1-2 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 12 Mayıs 1994.

karşılık vermediklerini söyledi.¹⁶⁷ Kısacası 1994 yerel seçimi İzmirli ve Türk siyasi tarihinde pek iyi bir intiba bırakmadı.

Görevi devralmaya giden Burhan Özfatura partililerin ve İzmirli halkın kendisini “*Büyük Başkan*” şeklinde sloganlar atarak karşılamasına “*İzmir halkının güvenini boşa çıkarmayacağız*” diyerek karşılık verdi ve Çakmur’un teşrif etmemesi üzerine görevi kendisi devralarak koltuğuna oturdu. Kendisine tebrik babında çiçek ve bilumum hediye gönderilmemesini, uygun görülen vakıflara bağışta bulunulmasını rica eden Özfatura, İzmirli halka müteşekkir bir şekilde 1 Nisan 1994’te resmen göreve başladı.¹⁶⁸ Başkan daha sonra, seçim öncesinde kendisini rüyasında görüp, 12 bin oy farkla kazanacağını söyleyen ve bu rüyası doğru çıkarsa başkandan on iki adet mikroskop isteyen mikrobiyoloji öğrencisi Serdar Akşehirli’yle fuarda karşılaşp öğrencinin isteğini yerine getirdi.¹⁶⁹

Burhan Özfatura ikinci kere İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı’na seçildiğinde çözülmesi gereken öncelikli sorunun Yüksel Çakmur Dönemi’nden kalan külfetli borçlar olduğu düşüncesindeydi ve hemen bu sorunun çözümüne yoğunlaştı.¹⁷⁰ Çoğu dış borç olan ve değişen döviz kuru ile sürekli dalgalanma yaşayan borçlar, 11 Nisan 1994 tarihi itibarıyla o zamanın parası ile yaklaşık 7 trilyon olarak hesaplanmıştı. Belediyenin 390 milyar, ESHOT’un 477 milyar, İZULAŞ’ın 350 milyar ve İZSU’nun 1 trilyon 933 milyar borcu olduğunu iddia eden Burhan Özfatura, Çakmur dönemi mamulü olan deniz otobüsü, Galeri, Sanos otobüsleri, metro ve akıllı kart ihalelerinin iptal edileceğini duyurdu.¹⁷¹ Ayrıca Burhan Özfatura belediye başkanlığından ayrıldığı 1989 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde çalışan işçi sayısı 7 bin iken, 1994 yılında belediye şirketlerinde çalışan işçiler dahil, çalışan sayısı 13 bin 500’e çıkartılmış, bu %100 artışın doğal bir sonucu olarak da işçilere maaşları senelerce ödenememiş idi.¹⁷²

Mayıs 1994 tarihi itibarıyla belediye bünyesinde bin 199 işçi, bin 983 memur; ESHOT’ta 2 bin 643 işçi, 586 memur; İZSU’da 958 işçi, 997 memur ve belediye

¹⁶⁷ **Yeni Asır**, 3 Nisan 1994.

¹⁶⁸ **Yeni Asır**, 1 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 3 Nisan 1994, s.4.

¹⁶⁹ **Yeni Asır**, 14 Eylül 1994.

¹⁷⁰ **Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir’de yapılan görüşme.**

¹⁷¹ **Yeni Asır**, 3 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 18 Nisan 1994.

¹⁷² **Yeni Asır**, 16 Mayıs 1994.

şirketlerinde 5 bin 579 işçi çalıştığı saptandığı; Burhan Özfatura bu durumda beş süreyle yeni bir işçi alımı yapılamayacağı, belediyeye başvuran 30 bin kişinin ise meslek edindirme kurslarına yerleştirilip kalifiye eleman haline getirileceğini açıkladı.¹⁷³ Daha sonraki aylarda çeşitli üniversitelerde okuyan 500 öğrenci belediye bünyesinde işe alındı. İşe alınan bu öğrenciler hem üretime hem de işleyişe katkı sağlayacak nitelikli elemandı. Bu öğrencilerden 344'ü TANSAS personeli, 55'i turizm destekçisi ve 21'i belediye görevlisi olarak istihdam edildi.¹⁷⁴ Turizm denetçisi olmak için belediyeye başvuranların arasından seçilen 60 kişi, beş günlük eğitim seminerine tabii tutulduktan sonra, başarılı olanlar yabancı dil bilgilerine göre görevlendirildi. Yabancı dil sınavında yüksek not alanlar turizm danışmanı olarak istihdam edilirken, daha düşük not alanlar belediye otobüsleri ve zabıta denetimlerinde yer alacaktı. Herhangi bir sorunla karşılaşırlarsa bunu bir rapor halinde belediyenin ilgili birimine sunmakla yükümlüydüler.¹⁷⁵ Baca temizleyicileri ile sinek ilaçlama işinde çalışan belediye personeli de eğitimden geçirildi. İlaçlama işinde çalışanlar ilaçlar ve ecza hakkında eğitim semineri alırken; baca yangınlarının önlenmesi amacıyla eğitime alınıp başarılı olan baca temizleyicilerine yetki belgesi verildi.¹⁷⁶

Bahsettiğimiz borçların yanı sıra Yüksel Çakmur'un başkanlığı döneminde yapılmış olan metro ihalesinin getirdiği çok ağır ekonomik şartlar da vardı. 650 milyon dolara imzalanan anlaşma Burhan Özfatura'nın isteği üzerine hukuki açıdan incelenerek kısa sürede kırk dört maddede belediye lehine değişiklik yapıldı.¹⁷⁷

Borçları kapatabilmek adına belediyede kemer sıkmaya gidildi. Belediyenin elini kolunu bağlayan bu ekonomik çıkmazlara bir çözüm olarak kendisi de dahil olmak üzere tüm belediye çalışanlarının konuklarına belediye hazinesinden alınan kaynaklarla ikramlarda bulunmasını yasaklayan Burhan Özfatura, bu yasağa mecbur olduklarını açıkça söylemişti.¹⁷⁸ Bu tedbirlerin borç kapatmaya yeterli olmadığının farkında olan başkan, belediyenin Hilton Oteli'ndeki %23 hissesini borçları ödemek

¹⁷³ **Yeni Asır**, 6 Haziran 1994.

¹⁷⁴ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **Basında Büyükşehir Belediyesi (Basında)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay. İzmir, 1996, s.181., **Yeni Asır**, 16 Aralık 1994.

¹⁷⁵ **Yeni Asır**, 23 Mayıs 1995; **Yeni Asır**, 28 Haziran 1995.

¹⁷⁶ **Yeni Asır**, 20 Haziran 1996.

¹⁷⁷ **Yeni Asır**, 5 Eylül 1994; **Yeni Asır**, 12 Aralık 1994.

¹⁷⁸ **Yeni Asır**, 3 Mayıs 1994.

için satacağını açıkladı. TANSAS borcunun ödenmesi için bankada teminat olarak tutulan 2.5 milyon doların belediyeye ait sebze hali ve santral garajının teminat gösterilmesi karşılığında serbest bırakılması ile de borcun bir kısmı ödendi.¹⁷⁹ Otuz üç adet kafeterya için o dönemin parası ile 1 trilyon harcayan TANSAS yönetimini sert bir dille eleştiren Burhan Özfatura, Hasanağa Parkı, Teleferik ve Tarihi Asansör'de yer alan restoran haricinde geçmiş dönemde açılmış olan tüm restoran ve kafelerin kiralanacağı, belediyeye ait depoların tek tek incelenerek para edecek şeylerin tespit edileceği, indirimli ya da ücretsiz toplu taşıma kartı kullananlarla ilgili düzenleme yapılacağı hakkında alınan kararları kamuoyu ile paylaştı.¹⁸⁰ TANSAS'a ait otuz üç kafeteryadan yirmi ikisinin kiraya verilmesiyle ilgili yapılan meclis toplantısında, üyeler arasında yaşanan ciddi tartışmalardan sonra SHP ve ANAP'ın yirmi beş ret oyuna karşı DYP ve DSP'nin yirmi sekiz evet oyuyla, TANSAS'a on yıldan uzun süreli kullanımlar için beş yıllık kira sözleşmesi yapabilme yetkisi verildi. Daha sonra, bu TANSAS kafe ve restoranlarında indirim yapıldı ve bu şekilde kâra geçen kafe ya da restoranlar olursa, onların kiralanmaması konusunda mutabakata varıldı.¹⁸¹ Bir süre sonra İzmir dışında açılan TANSAS'lar da kapatılmaya başladı ve belediye başkanları talip olursa, onlara devredildi. Şehir içindeki TANSAS kafelerden bazıları da belediye şirketlerinde çalışan işçilere devredilmek suretiyle özelleştirildi. Gaziemir'de bulunan kafeterya ve Konak'taki börek evi ilk özelleştirilenlerdendi.¹⁸² Metro sürecinde ise projenin tamamlanması uğruna TANSAS'ların tamamı başka bir firmaya satıldı. Böylece İzmir'de TANSAS devri kapandı.

İZSU'ya olan borç tamamen ödenemediği için belediyenin suyu kesildi, tankerler belediyeye su taşımak zorunda kaldı. O dönemin parasıyla 70 milyara düşen borcu ödemek için son çare olarak Motorola markalı 450 adet telsizin borç yerine sayılması teklif edildi. Bu telsizlerin yaklaşık maliyeti 81 milyar lira idi ve İZSU bir müddet düşündükten sonra Özfatura'nın teklifini kabul etti, belediye de suya kavuşmuş oldu.¹⁸³ Kentin suya kavuşması ise Tahtalı Barajı'na bağlıydı. Burhan

¹⁷⁹ **Yeni Asır**, 19 Nisan 1994.

¹⁸⁰ **Yeni Asır**, 24 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 28 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 30 Nisan 1994.

¹⁸¹ **Yeni Asır**, 30 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 23 Mayıs 1994; **Yeni Asır**, 9 Haziran 1994.

¹⁸² **Yeni Asır**, 10 Ekim 1994; **Yeni Asır**, 18 Ocak 1995.

¹⁸³ **Yeni Asır**, 21-22 Haziran 1994.

Özfatura, Efes-94 tatbikatını izlemek ve temel atma törenlerine katılmak için İzmir'e gelen Süleyman Demirel'e, uygun bir anda, Aliaga'da bulunan Güzelhisar Barajı'nın işletme giderlerini karşılamak kaydıyla büyükşehir belediyesine verilmesini ve Petkim'in ihtiyacı karşılandıktan sonra kalan suyun İzmir'e dağıtılmasını istedi.¹⁸⁴ Güçlkle temin edilen suya, bir müddet sonra, hastalık yapan mikroorganizmalar karıştı ve hastalıklarda ciddi artışa yol açtı. Burhan Özfatura ise bu hastalıkları Temmuz-Ağustos aylarında yenilen yaz meyvelerinden kaynaklandığını belirtti ve suyun memba sularından bile temiz olduğunu kanıtlamak için çeşmeden su içti.¹⁸⁵

Nisan'dan Temmuz 1994'e kadar, 1 trilyon 635 milyar 73 milyon liralık borç ve işçilerin Çakmur Dönemi'nden kalanlarla beraber tüm SSK, prim ve maaşları ödendi. Totalde ödeme miktarı 2 trilyon 271 milyar 892 milyon liraya ulaştı.¹⁸⁶

Belediyenin tüm sermayesi bu borçlara giderken 1997 yılında tamamlanması öngörülen Büyük Kanal Projesi'ni finanse etmek çok külfetli olacaktı ve bu proje için de acilen yatırımcı yahut yatırımcılar bulunması gerekiyordu. 1994 yılı Eylül ayında başlaması planlanan Büyük Kanal ihalelerinin maliyetli olacağını düşünen Burhan Özfatura, bu uğurda Grand Plaza'daki belediyeye ait %50'lik hisseyi gözden çıkardı.¹⁸⁷ Hisse senedinin yeterli olmayacağı anlaşılnca, projede kullanılmak üzere belediyenin elinde bulunan boş arsalar, daireler ve dükkanlar saptanarak ihale yöntemiyle satışa çıkarıldı. Satışa çıkarılan gayrimenkuller arasında İnciraltı'nda 910 metrekare, Konak Kültür Mahallesi'nde iki adet olmak üzere toplamda 368 metrekare, Bostanlı'da 9 bin 432 metrekare ve Soğukkuyu'da 396 metrekare büyüklüğündeki beş arsa yer alıyordu ve bu arsalar satıldı. Ancak, satılamayan bir arsa vardı; Narlıdere'de bulunan 8 bin metrekarelik arsa iki kere ihaleye çıkarılmasına rağmen bir türlü satılamadı. Elde kalan bu arsaya kısa zamanda konut, tiyatro, çarşı ve sinemadan oluşan bir kompleks yapılmasına karar verildi¹⁸⁸

Arsaların yanı sıra belediyeye ait daire ve dükkanlar da satış skalası içindeydi. Belediye meclisi uygun gördükçe, gayrimenkuller bu satış skalasına eklenmeye devam

¹⁸⁴ **Yeni Asır**, 14 Haziran 1994.

¹⁸⁵ **Yeni Asır**, 16 Ağustos 1994.

¹⁸⁶ **Yeni Asır**, 4 Temmuz 1994.

¹⁸⁷ **Yeni Asır**, 15 Ağustos 1994.

¹⁸⁸ **Yeni Asır**, 6 Kasım 1994; **Yeni Asır**, 11 Kasım 1994.

edecekti. Nitekim 1995 yılında Başbakan Tansu Çiller'den alınan 60 milyon dolarlık Büyük Kanal'a maddi destek sözü yerine getirilmeyince, Özfatura, plaza dikmek için ayırdığı Bayraklı ve Güzelyalı'daki arsaları da satmak zorunda kaldı.¹⁸⁹ Daha sonra Burhan Özfatura'nın yaptığı açıklama ile büyükşehir belediyesinin, satılan daire, işyeri ve arsaların yerine, Urla, Seferihisar, Çiğli, Bornova, Balatçık, Pancar ve Bademler'de toplam 3 milyon m² büyüklüğünde arsa satın aldığı ortaya çıktı.¹⁹⁰

Borçlar zar zor ödenirken, bir de üstüne belediyeye tekrar külfet olacak hırsızlık olayları yaşanmaktaydı. O dönemin parasıyla 3,5 milyar değerinde sokak lambası ve 'karpuz' diye tabir edilen gloplar kırıldı, 1.5 milyar lira değerinde rögar kapağı çalındı ve dikilen laleler sökülüp başka yerlerde satıldı. Bu çalınan malların şehir içinde at arabalarıyla taşındığını ileri süren Burhan Özfatura, at arabası ve el arabalarının şehre girişini yasakladı. Ayrıca, çöpte bulunan ve ihale yoluyla satılan birtakım malzemelerin çöp toplayan kişilerce alınmasının para getirisini ortadan kaldırdığı için çöp karıştırmaya da yasak getirilmesinden söz etti. Hurdacıların denetlenmesi, belediyeye ait şeylerin çalındığı tespit edilirse hurdacıların süreli veya süresiz kapatılması ve 500 milyon liralık ceza tehlikesiyle karşı karşıya kalacakları belirtildi.¹⁹¹

Belediyeye bağlı olarak hizmet veren Eşrefpaşa Hastanesi'nin 1993 yılını 30 milyar lira zararla kapattığının anlaşılması üzerine, Burhan Özfatura hastanenin devlet hastanesi statüsüne geçirilmesi çözümünü öne sürdü. Devlet hastanelerinde uygulanan fiyat politikasının burada da uygulanmaya başlaması halinde, hastanenin belediye üzerindeki külfeti azalacak ve aksama olmadan, ekonomik sıkıntıya düşmeden yoksul vatandaşlara yardım etmeye devam edilecekti.¹⁹² Ayrıca Burhan Özfatura, İzmir'e hizmet etmiş tüm eski belediye başkanları ve ailelerinin bu hastanede tüm tahlil, tetkik ve tedavilerinin ücretsiz bir şekilde yapılması talimatını verdi.¹⁹³

Borçlarla mücadele edilirken bir yandan İzmirliileri memnun edecek icraatlara girişildi. Kültürpark girişinde ücret alınması işine son verilip, giriş ücretinin sadece

¹⁸⁹ **Yeni Asır**, 29 Aralık 1995.

¹⁹⁰ **Yeni Asır**, 29 Ocak 1996.

¹⁹¹ **Yeni Asır**, 17 Mart 1995; **Yeni Asır**, 3 Temmuz 1995.

¹⁹² **Yeni Asır**, 30 Nisan 1994.

¹⁹³ **Yeni Asır**, 9 Haziran 1994.

araçlardan ve enternasyonal fuar döneminde ziyaretçilerden alınması karara bağlandı; yıldırım servis kuruldu; Türk Dünyası, Şehit Aileleri, Özürlüler ve Muhtarlar masaları kuruldu; 65 yaş otobüs kartlarındaki zaman kısıtlaması kaldırıldı ve kart başvurularında ciddi bir patlama yaşandı; parti il başkanları, Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Ege ve Dokuz Eylül Üniversiteleri Rektörlüğü, Genç İş Adamları Derneği, esnaf odaları, İzmir Gazeteciler Cemiyeti ve Milli Eğitim Müdürlüğü ve benzeri kurum ve kuruluşların seçtiği 18-25 yaş arası dört kişilik gruplar bir araya getirilerek “*Gençlik Meclisi*” oluşturuldu; ÖYS’de ilk 50’ye giren 17 İzmirli gence, Kültürpak’ta düzenlenen tören ile belediye başkanı tarafından plaket ve çeşitli hediyeler verildi; Gültepe Huzurevi’ne yaşlıların spor yapması için kondisyon salonu açıldı; yapılan maliyet hesaplaması ile 5 bin liradan satışa sunulan ekmeğin maliyetinin aslında 2 bin 500 lira olduğunun anlaşıldı. Ekmek fiyatlarının fahiş olmasını sert dille eleştiren Özfatura, Bakkallar ve Fırıncılar Odaları ile ekmek fiyatını düşürmeleri için görüşmeler yaptı ve şayet indirim olmazsa TANSAS’ların ucuza ekmek satmaya başlayacağını dile getirdi.¹⁹⁴

1984-1989 döneminde Burhan Özfatura’nın haftanın bir gününü vatandaşın sorunlarını dinlemeye ayırdığı, ancak Yüksel Çakmur tarafından kaldırılan “*halk günleri*” uygulaması geri getirildi. İkinci dönemin ilk halk günleri toplantısını 19 Nisan 1994’te gerçekleştiren Özfatura, belediyeden iş isteyenleri “*işçi alacak durumumuz yok, umutlanmayın*” diyerek üzse de halkın sorunlarına çare olmaya çalıştı. Çevre ve Temizlik Vergisi ile Emlak Vergisi’nin ayrı ayrı alınmasının saçma bir uygulama olduğunu söyleyen Burhan Özfatura, en kısa sürede Çevre ve Temizlik Vergisi’nin Emlak Vergisi kapsamına alınacağını ve vatandaşın tek bir vergi ödeyeceğini duyurdu. Göreve getirilişinin üstünden bir ay sonra hemen halka vadettiği 20 bin konutun Çiğli, Gaziemir, Güzelbahçe ve Bornova’da arazi seçimi ve planlarıyla uğraşmaya başladı. Bu konutların ihalesine de Küba’nın talip olduğunu, İzmir Büyükşehir Belediyesi’ni ziyaret eden Kübalı heyette bulunan Küba Büyükelçisi Jeorye Castro dile getirdi ve ihale açılır açılmaz hiç çekinmeden Küba’nın ihaleyi

¹⁹⁴ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1994 Faaliyet Raporu (1994)**, İBB Yay., İzmir, 1995, ss.488-489-490.; **Yeni Asır**, 16 Haziran 1994; **Yeni Asır**, 14 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 27 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 31 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 4 Ekim 1994.

alacağını iddia etti.¹⁹⁵ Bu projenin yanı sıra Almanya'dan dönen gurbetçiler için projelendirilmesinin yapıldığı “Güzelyalı (Üçkuyular) Plaza”nın hayata geçirilmesi de gündeme geldi. Yaklaşık 20 bin metrekareselik bir alana sahip olan Güzelyalı'daki eski trolleybüs garajı üzerinde yarı açık bir alana, üç blok, yüz on normal, altı da dubleks daire halinde 25-30 katlı bir plaza inşa edilmesi planlandı. Sosyal konutlara oranla daha yüksek fiyattan alıcı arayacak olan bu projede; eğlence, dinlence, ticaret mekanları ve konutlar iç içe olacak ve bu kompozisyon, fastfood restoranları, alışveriş merkezleri, fitness center, sauna, yüzme havuzu, sinema, diskotek, kafe ve fame city gibi oluşumlar ile tamamlanacaktı. Tasarı hayata geçirilirse plaza, Hilton'dan sonra İzmir'in en yüksek ikinci binası olacaktı. Burhan Özfatura, belediyenin kendi imkanları ile hayata geçirmeyi hedeflediği projenin inşaatının 1994 yılı içinde gerçekleşeceğini söyledi.¹⁹⁶

Bu arada, yeteri kadar ev yapıldığını ama yeterince işyeri/dükkan/iş merkezi olmadığından yakınan Bucalı esnaf, İŞ-KA ve DÜK-KA'ların planlanmasında rol oynadı. Ucuza iş yeri isteyen halkın isteğini görmezden gelmeyen büyükşehir belediyesi Hacılar'ın bölgesindeki askeri birliğin çekilmesinden sonra açılacak olan bölgeye dört-beş esnaf sitesi kurulması planlandı. Planlanan siteleri müteahhit karı düşünülmezsizin EV-KA'ları yapan şirket Ege Şehir Planlama Şirketi yapacaktı ve bu yapılan siteler yatırım amaçlı dükkan almak isteyen zenginlere, şirketlere satılmayacak; sadece ihtiyaç sahibi kişilere satılacaktı. Yapılması planlanan ilk İŞ-KA'da 2 bin dükkan yer alacaktı ve burada “bavul turizm” diye tabir edilen gümrük mallarının satışına da izin verilecekti.¹⁹⁷

Larva döneminde ilaçlanması gereken sinekler, seçime denk geldiği için ilaçlanamadı ve 1994 yazı sinekler yüzünden çok kötü geçti. Geç kalınmış bir ilaçlama olsa da belediye artan şikayetler üzerine, Kara sinek ve sivrisinek için havadan ilaçlama başlattı. Sabah 05:00-08:00, akşam 18:00-21:00 saatleri arasında toplamda 2 bin 400 dönümlük alan helikopter ve uçaklarla on iki gün boyunca ilaçlandı. İlaçlama

¹⁹⁵ **Yeni Asır**, 20 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 22 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 30 Nisan 1994; **Yeni Asır**, 5 Haziran 1994; **Yeni Asır**, 7 Haziran 1994; **Yeni Asır**, 13 Haziran 1994.

¹⁹⁶ **Yeni Asır**, 2 Haziran 1994.

¹⁹⁷ İBB, **Basında**, s. 69., **Yeni Asır**, 26 Haziran 1995.

için 280 litre ilaç kullanıldı.¹⁹⁸ 2001 Olimpiyat Oyunları'na aday olmak için Olimpiyat Komitesi'ne başvuruldu. Kömürün yakılmasıyla elde edilen ve ısı ile ışık sağlamada kullanılan havagazının kullanımının sonlandırılmasından sonra, öncelik sanayi kuruluşlarına verilmek üzere şehre doğalgaz getirileceği açıklandı. Sanayi bölgeleri, büyük sanayi kuruluşları, oteller ve büyük binalarda gaz kullanımı zorunlu hale getirilecekti. Havagazı fabrikasında 124 yıl boyunca kullanılan ve çalışır durumdaki makinelerin birçoğu İstanbul'da bulunan Koç Sanayi Müzesi'ne gönderilmek üzere hazırlandı; 500 tonluk hurda malzemesi ise Gediz atölyesinde kullanılmak için saklandı.¹⁹⁹

Özfatura'nın ekmek zammına ilişkin tehdit sınırına ulaşan sözleri fiyat düşürmeye yetmeyince, TANSAS'ın on bir mağazasında 3 bin 500 liradan ekmek satışına başlandı ve Gültepe'de bulunan TANSAS fırını devreye sokularak günde 80 bin adet ekmek üretilmeye başlandı. Fırıncıların fiyat düşürmesine yardımcı olabileceklerini söyleyen Özfatura, pahalı satmaya devam ederlerse belediyenin de 1995 yılına kadar ekmeği ucuza satmaya devam edeceğini ekledi. Bunun üzerine birçok fırın, ekmeği TANSAS ile aynı fiyattan satmaya başladı. Ama bu durum bazı menfi olaylara sebep oldu. Ekmeği ucuza satan Pehlivanoglu adlı zincir market, fırıncılar tarafından ekmeği daha yüksek fiyattan satması için tehdit edilince ekmek satmaya ara verdi. Gültepe'de de bir fırıncı ucuz ekmek sattığı için ölüm tehditleri aldı.²⁰⁰ 1994 yılının son günlerinde ekmeğin fiyatı 6 bin liraya dayandı, ancak TANSAS'lar 3 bin liradan satış yapmaya devam etti. Belediyeden ekmek almak isteyen çok kişi vardı, kuyruklar metrelerce uzuyordu ama kişi başı sadece üç ekmek verilebiliyordu. 1995 yılı itibarıyla de gece yarısından itibaren oluşmaya başlayan kuyruklardaki kişilere beş ekmek sınırlaması getirildi. Çareyi her yere ekmek büfesi açmakta buldular. Önceden büyükşehir ve Konak belediyelerinin Pide ve Gevrekçiler Odası ile yaptığı görüşmeler sonucu gevrek büfeleri açılmış, işletmeleri de İZELMAN ve KONBEL'e bırakılmıştı. Bunlara benzer ekmek büfeleri de köşe başlarında yerini

¹⁹⁸ **Yeni Asır**, 23 Ağustos 1994.

¹⁹⁹ İBB, **Basında**, s.50., **Yeni Asır**, 24 Eylül 1994; **Yeni Asır**, 11 Ocak 1995.

²⁰⁰ **Yeni Asır**, 23 Haziran 1994; **Yeni Asır**, 4 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 13 Ağustos 1994; **Yeni Asır**, 11 Kasım 1994.

almaya başladı.²⁰¹ Bunlar yaygınlaştıkça, 1996 yılı sonunda kömür ve yemek satan tanzim satışlar müdürlüğü cari açık sebebiyle kapatıldı. İlçe belediyeler ve belediyeyle bağlı şirketlerden yaklaşık 13 milyar lira alacağı olan firma, 1997’de sadece büyükşehir belediyesi çalışanlarına yemek hizmeti verir hale getirilecekti.²⁰²

Burhan Özfatura’nın isteği doğrultusunda şehir ile ilgili kararları tartışmak, yeni uygulamaları hayata geçirmek, kent siması oluşturmak gibi hususlarda belediyeyle danışmanlık yapması adına, meslek odası başkanları, yöneticiler, profesörler ve bilim adamlarından mütevellit; başta 60-70 kişiden oluşması planlanan ama son hali 104 kişi olan bir “*Şehir Meclisi*” oluşturularak, Türkiye’nin ilk danışma kurulu meydana getirildi. İlk toplantısını 16 Mayıs 1994 tarihinde gerçekleştiren kurulda o dönem bir skandala dönüşen Kordon’un doldurulması fikri konuşuldu.²⁰³ Örneğin Kemeraltı’na araç girişinin yasaklanması bu kurulun eseridir.²⁰⁴ Bu kurulda yer alanların toplantı başına beş bin lira alması hususundaki önerge, belediye meclisinde SHP ve DSP’lilerin tepkisiyle karşılaşsa da ANAP’lıların arabuluculuk görevini üstlenmesiyle kabul edildi. Bu önergeye ek olarak, İzmir dışında yaşayan üyelerin yol ve kalacak yer masraflarını da büyükşehir belediyesi üstlendi.²⁰⁵

Bilgisayar ve internet ağının yaygınlaşması müsebbibiyle büyükşehir belediye başkanı ve İZSU patronlarının girişimleriyle Türkiye’de ilk kez “*Kent Bilgi Sistemi/Bankası*” oluşturulmaya başlandı. Yaklaşık 5 milyon dolara mal olacak bu yeni sistemle birlikte İZSU, TEK ve PTT hatlarının haritalarının çıkarılıp sisteme yüklenmesi ile altyapı yatırımlarının daha kolay bir hale getirilmesi hedeflendi. İmar uygulamaları sağlıklı bir şekilde bilgisayar desteğiyle yürütülecek, böylece gecekondu ve kaçak yapıların takibi kolaylaşacak; AYKOME ve UKOME planlamaları bu bankadaki bilgilere göre yapılacak; hava kirliliği ve çevre temizliği bilgisayarlardan takip edilebilecek; emlak temizlik vergisi gibi belediyeyle ödenecek vergiler ve su faturalarının tahsilatları ve belediyenin işletilen veya kiraya verilen gayrimenkullerin takibi yapılacaktı. Dokuz metropol ilçe ve altyapı kurumlarıyla birlikte yürütülecek

²⁰¹ **Yeni Asır**, 6 Aralık 1994; **Yeni Asır**, 20 Aralık 1994; **Yeni Asır**, 24 Ocak 1995.

²⁰² **Yeni Asır**, 18 Aralık 1996.

²⁰³ **Yeni Asır**, 27 Nisan 1994.

²⁰⁴ **Yeni Asır**, 23 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 12 Kasım 1994.

²⁰⁵ **Yeni Asır**, 25 Ağustos 1994.

olan bu internet tabanlı projede İzmir’le ilgili her şey A’dan Z’ye yer alacak, tüm kurum ve kuruluşlar bu sistemdeki verilere ulaşabilecekti. Hatta İzmir’de hangi hastalıkların hangi semtlerde bulunduğunu gösteren bir harita da bu sisteme yüklenecek ve böylece hastalık riskleri hesaplanabilecekti. Bu hastalık haritası fikrinin ilham kaynağının; vatandaşlarında bulunan kalıtsal hastalık oranının yıllardır sabit kaldığı ve vatandaşlarının hastalıklarının önceden tespit edip ona göre bir sağlık rotası çizen Yunanistan olduğu söylendi. Benzer bir sistem İzmir’de de kurulursa yoğun göç dalgası ile şehre giriş yapan kişilerin taşıdıkları hastalıklar saptanabilir, kolayca tedavi edilebilir fikriyle hareket ediyorlardı. Ayrıca evlenme başvurusunda bulunan kişilerin herhangi bir ölümcül/bulaşıcı hastalığı olup olmadığı, ileride çocukları olursa onların olası bir hastalığı olup olmayacağı bu sisteme bakınca öğrenilebilecekti. Öldürücü hastalığı olanların evlenmesine asla izin verilmeyeceğini de sözlerine ekliyordu Burhan Özfatura.²⁰⁶

Bu yeni kent bilgi sistemi projesi çerçevesinde ÜNİBEL kuruldu ve bilgisayar kursu açıldı. Kültürpark’taki eski Japonya Pavyonu bu iş için tahsis edildi. İlk önce belediye personeline bilgisayar kursu verileceği, ardından bu bilgisayar kurslarının Karşıyaka, Hasanağa, Çeşme ve Urla gibi bölgelerde yaygınlaştırılması ile öğrencilere de kurs verileceği açıklandı. Her dönem 200 kişilik kontenjan açılan kurslara katılan ve başarılı olan kursiyerlere tüm dünyada geçerliliği olan Microsoft sertifikası verileceği kamuoyuyla paylaşıldı. 1996 yılında bu kurslardan 2 bin kişi faydalandı.²⁰⁷

İktidar partisinin belediye başkanı olma lüksünü kullanarak, iktidarın belediyelerin borçlarının indirgenmesi hakkındaki hazırladığı genelgeye, bizzat İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanı Burhan Özfatura’nın Başbakan Tansu Çiller ile görüşüp eklettiği birkaç madde ile belediyelerin TEK, Maliye, İller Bankası gibi devlet kuruluşlarına olan borçlarının faizleri silindi, faizi silinmeyen SSK’nın da borç faizi işletmesi Nisan ayında durduruldu. Böylece başta İzmir Büyükşehir Belediyesi olmak üzere Türkiye’deki tüm belediyelerin üzerinden büyük bir yük kalkmış oldu.²⁰⁸

²⁰⁶ İBB, **Basında**, ss. 109, 112.; **Yeni Asır**, 14 Ağustos 1995.

²⁰⁷ İBB, **Basında**, s.112.

²⁰⁸ **Yeni Asır**, 7 Mayıs 1994.

Yoksulları sadece hastane kapsamında gözetmeyen belediye, önceki dönemde kapatılan aşevlerinin yeniden açılmasını gündeme getirdi ve ilk etapta günde bin 500 kişiye yemek verileceği söylendi. Yenişehir Mezarlıklar Müdürlüğü'nün yakınında bulunan bir binanın bu iş için tahsis edilmesi ile, zor durumdaki vatandaşlara yemek vermenin yanı sıra; onlara ikinci el ama yıkanıp ütülenmiş temiz kıyafetler de giydirilecekti.²⁰⁹ İzmir ve Türkiye dışındaki mazlumlara da yardım eli uzatmaktan çekinmeyen Burhan Özfatura, belediye imkanlarını kullanarak ve hayırseverlerden aldığı destek ile soykırıma uğrayan Bosna halkına yardım yaptı. Düzenlenen “Ege Bosna’yı Yalnız Bırakmayacak” kampanyası kapsamında, TANSAŞ’lardan satın alınan hediye kartların ve dondurmaların parası doğrudan Aliya İzzetbegoviç’e gönderildi.²¹⁰

Burhan Özfatura'nın, Egeli Genç İşadamları Derneği'nin 10 Haziran 1994 tarihinde gerçekleştirdiği “İzmir'in Sorunları-Çözümleri ve İleriye Dönük Projeler” adlı toplantısına katılarak, İzmir'in en büyük sorunlarından birinin iç göç olması sebebiyle oluşabilecek nüfus artışından nemalanmak isteyecek gecekondu mafyalarına ve illegal yapılanmaya asla izin verilmeyeceğini söylemesinden bir gün sonra, dokuz metropol ilçenin zabıtasından teşekkül bir gecekondu zabıtası ekibi kurulması için hazırlıklar başladı. Bu dokuz metropol ilçeden seçilen zabıta her hangi kaçak yapılanma durumu gördüklerinde olay yerine bütün zabıta gidecek, böylece bir bölgedeki zabıtaların mimlenmesi ve yaftalanması durumunun önüne geçilecek. Zabıta ekipleri sürekli devriye gezerek tespit ettikleri kaçak yapıları imar komisyonuna bildirecek, gerekeni ise bu komisyon yapacaktı.²¹¹ Daha sonra yerleşime kapalı olan Tahtalı havzasına inşa edilen ya da edilmek istenen kaçak gecekonduların tespit edilip ortadan kaldırılması için, Türkiye'nin ilk “imar polisi” kuruldu. İlk başta ekibin, Gazimir, Menderes, Oğlananası, Görece, Sarnıç ve Büyükşehir Belediyesi zabıtalarından müteşekkil kalabalık bir grup şeklinde olması planlansa da daha sonra bu fikirden vazgeçilerek Valilik tarafından görevlendirilen Hamdi Kumarı koordinatörlüğünde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'ndan iki, İZSU'dan ve İzmir

²⁰⁹ **Yeni Asır**, 8 Mayıs 1994.

²¹⁰ **Yeni Asır**, 25 Aralık 1994.

²¹¹ **Yeni Asır**, 11-12 Haziran 1994.

Büyükşehir Belediyesi'nden birer kişi ile gezici bir ekip oluşturuldu. Araba ile sürekli devriye gezecek olan ekip herhangi bir olumsuzluk gördüğünde bunu ilgili birimlere iletmekle yükümlüydü.²¹²

İzmir hızla göç almaya ve gecekondulaşmaya devam ediyordu. Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir Planlamacılığı Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Çınar Atay, İzmir nüfusunun üçte ikisinin bu gecekondualarda yaşadığını açıkladı.²¹³ Belediyenin aldığı önlemlere, yıktığı gecekondualara, oluşturulan gecekondu zabıtasına rağmen; kaçak yapılar inşa edilmeye devam ediyordu. Gecekondu gölgelerinin denetimi için çok farklı yöntemler deneyen büyükşehir belediyesi, EV-KA 5 bölgesinde imar affına dahil olmayan tüm gecekonduaları yıktı. Bu yıkım, bu bölgedeki ikinci yıkımdı. Buca'da da ilk helikopterli denetim gerçekleştirilip Adatepe'deki 405 adet gecekonduanın yıkımına karar verildi.²¹⁴ Daha sonra Adatepe'deki yıkım ertelendi ve bölgede oturanlara iki seçenek sunuldu. İlki, toplu konut alanında arsa bedelini ödeyip kendi konutlarının inşasını gerçekleştirmek; ikincisi, toplu konut müteahhitlerinin yanında çalışarak kazandıkları maaşın bir bölümünü toplu konut taksitine yatırarak ev sahibi olmak.²¹⁵ 1995 yılında alınan radikal bir karar ile gecekonduası yıkılan ya da yıkılacak olan vatandaşlara EV-KA 5 ve EV-KA 6'daki zemin kat daireler ödeme kolaylığı sağlanarak satılacaktı. 55-60 m² daireler o dönemin parası ile 63 milyon lira; 72 m² daireler 100 milyon lira ve 95 m² daireler 140 milyon liradan satılacak, peşinatı üç ay taksitle ödenebilecekti. İki EV-KA'dan toplamda 120 daire gecekondu sahiplerine ayrılmıştı.²¹⁶ Her şey İzmir'in görüntüsünü korumak ve illegal yapılaşmanın önüne geçmek içindi.

Sürekli olarak Adatepe'de yuvalanan göçmenler belediyenin baş derdi haline gelmişti. Burhan Özfatura ve ilçe belediye başkanları bu yoğun göç dalgası ile baş edebilmek adına şehre girişlerin vizeye tabii olmasını ve göç edenlerden "*Hemşerilik Vergisi*" alınması fikrini ortaya attılar.²¹⁷ 1 Nisan 1994'ten sonra yapılan tüm gecekonduaların hemen yıkılması, imar affı kapsamında varlığını devam ettirenlerle

²¹² İBB, *Basında*, s.278., *Yeni Asır*, 15 Aralık 1994; *Yeni Asır*, 4 Şubat 1995.

²¹³ *Yeni Asır*, 3 Kasım 1994.

²¹⁴ İBB, *Basında*, s. 72., *Yeni Asır*, 20 Ağustos 1994; *Yeni Asır*, 10 Mayıs 1995.

²¹⁵ *Yeni Asır*, 17 Mayıs 1995.

²¹⁶ *Yeni Asır*, 4 Haziran 1995.

²¹⁷ *Yeni Asır*, 23 Ağustos 1994.

ilgili yeni düzenleme yapılması ve 1 Kasım 1994'ten itibaren şehirdeki görüntü kirliliğini azaltmak için tek tip olarak beyaza boyanmasına karar verildi.²¹⁸

Gecekondu bölgelerine yasal zorunluluktan dolayı İZSU su hattı döşeyemiyor ve evlere su verilemiyordu. Vatandaşın mağdur olmasını istemeyen Özfatura, mahalle sakinlerinin kullandığı suyun ücretini ödemesi koşuluyla her mahalleye bir mahalle çeşmesi yapmayı düşündü. Ancak mahalle muhtarları halkın su parası vermek istemediğini söyleyip çeşmenin ücretsiz yapılmasını isteyince Burhan Özfatura iyi niyetinin suiistimal edilmesine müsaade etmedi ve çeşme konusu derhal kapandı.²¹⁹ Gecekondu sakinlerinin bu tavrına karşın, Eskiizmir'de halka olmayan suyun faturası kesiliyordu. Dört yıl önce kesilen suyun faturasının düzenli bir şekilde gelmesi bölge halkının isyan etmesine sebep oldu. Sular akmazsa açlık grevine başlayacaklarını söylediler.²²⁰

Gecekondu bölgelerinin sorunlarıyla uğraşırken bir yandan da öncelikli olarak içinde oturanlara satılması planlanan ama Yüksel Çakmur döneminde sekteye uğrayan sosyal konut hamlesini gerçekleştiren Burhan Özfatura, Karşıyaka-Cumhuriyet Mahallesi ve Üçkuyular-Esentepe Mahallesi'nde bulunan sosyal konut sakinlerini tapularına kavuşturdu. Toplamda 720 konutun satışına onay verildi. Onay verilirken kişinin kendisinin, eşinin ve çocuğunun İzmir ili sınırları içinde herhangi bir meskeni olmamasına dikkat edildi.²²¹

Mevcut hükümet çarpık kentleşme sorununun çözülmeye çalışıldığı bu dönemde yeni bir gecekondu affı tasarısı hazırladı. Bunu öğrenen Büyükşehir Belediye Başkanı Burhan Özfatura, yasaya dayanarak yapılacak olan gecekonduların suyunun ve elektriğinin kesileceğini, kanalizasyonunun tıkanacağını alenen söyledi. Gecekondulara yer vermemek için doğrudan tehdit yöntemine başvurdu ve bu aftan yararlanmak isteyen kişilerin fakir değil bu işlerden para kazanan gecekondu mafyası olduğunu iddia etti.²²²

²¹⁸ **Yeni Asır**, 7 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 4 Ekim 1994.

²¹⁹ **Yeni Asır**, 23 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 11 Ağustos 1994.

²²⁰ **Yeni Asır**, 9 Ağustos 1994.

²²¹ İBB, 1994, s.185., **Yeni Asır**, 30 Temmuz 1994; **Yeni Asır**, 8 Ağustos 1994.

²²² **Yeni Asır**, 22 Aralık 1994.

Çalkantılı geçen gecekondü affı tartışmalarında sert ve net tavrını koruyan Burhan Özfatura ilçe belediyelerinin kaçak yapılara su ve elektrik bağlanması ile ilgili önüne koyduğu tasarıların hiçbirine imza atmadı. Özfatura bu tür bir affa sadece ilk dönem başkanlığında sıcak baktığını söyledi ve o dönemki affın gecekondü sayısını belirlemek, bunların yeniden yapılmasını durdurmak, mevcut gecekonduların ise ıslah edilerek varoşlarda yaşayan insanları; bölgeye elektrik, su, kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri götürerek sağlıklı bir çevreye kavuşturma amacıyla yapıldığını belirtti. 1986-1989 döneminde yapılan bu affın sadece büyük kentlere çeki düzen vermek için düşünülmüş bir iş olduğunu ama 1995-1996 yılında düşünülen bu yeni affın yaklaşan seçim yüzünden gündeme getirildiğini sözlerine ekledi. Hatta *“Kanun falan da dinlemem, İzmir’de tek bir gecekonduya ne tapu veririm ne de yapıldığı hazine arazisini gecekonduyu yapan kişiye satarım. Gerekirse istifa ederim ama bir tek gecekonduya tapu vermem”* diyerek bu konudaki kesinliği ve kararlılığını bir kez daha kamuoyuna gösterdi.²²³

1995 yılının ortalarına doğru gecekondulara su bağlanması ile ilgili karar belediye meclisinde görüşülüp karara bağlandı. Burhan Özfatura’nın katılmadığı toplantıda ANAP ve DSP 17 ret oyu çıkarırken; DYP ve CHP’nin 27 kabul oyu ile gecekondulara su bağlanmasını onayladı. ANAP ve DSP’li meclis üyeleri bu hamlenin gecekondü artışını teşvik edeceği düşüncesinde olduğu için kararı şiddetle eleştirdi.²²⁴

Şehirle ilgili sorunlar teker teker tespit edilip çözümlenirken zabıta ekiplerinin sürekli olarak işportacılar tarafından zorbalığa maruz kaldığı anlaşıldı. Dayak yiyen, dişleri dökülen hatta bıçaklanan İzmir zabıtası ile ilgili silahlanma önerisi gündeme getirildi. Belediye Başkanı Burhan Özfatura durumun vahametini ve zabıtalardan savunmasızlığını şu sözler ile dile getirdi; *“...Zabıtarımızın çoğunun ön dişleri kırıktır! İşporta mafyasının elinde bıçak, sopa ve her türlü yaralayıcı, belki ateşli silah var. Zabıtamızda ise iman gücünden başka bir şey yok...”*²²⁵ İş bu noktaya gelince zabıtalardan silahlanması için ilk adımlar atıldı. Fakat silahlandırılmadan önce kapsamlı bir eğitimden geçirilmeleri için üç aylık bir program hazırlandı ve ilk etapta seksen

²²³ **Yeni Asır**, 2 Ağustos 1996.

²²⁴ **Yeni Asır**, 25 Mayıs 1995.

²²⁵ **Yeni Asır**, 29 Temmuz 1994.

zabıta eğitime başladı.²²⁶ Bu şekilde silahlanmalarının önü açılan zabıtalardan bazıları da yıkıma gidip “*yıkımı durdurabiliriz*” diyerek vatandaştan rüşvet alıyor, görevini kötüye kullanıyordu. Burhan Özfatura bu zabıtalardan derhal belediyeye bağlı 425 01 14 numaralı hatta ihbar edilmesini ya da polise verilmesini istedi.²²⁷

Belediye başkanı Özfatura Avrupa’yı geziyor, yabancı yatırımcıları İzmir’e davet ediyordu. “Financial Times” adlı önemli ekonomi gazetesinde İzmir’in yer almasını sağladıktan sonra Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri’ne geziler düzenlendi ve İzmir ile Ege Bölgesi’ne yapılabilecek yatırımları, belediyenin hazırladığı projelere finansman olabilecek firmalar ülkeye davet edildi. Ardından yurtiçi gezilerle İstanbul ve Ankara aynı amaçla ziyaret edildi. Burhan Özfatura “*Yıllardır Türkiye’de bir İstanbul dukalığı var. Biz bunu yıkmak istiyoruz. Biz İzmir ve Ege lobisi oluşturmalyız...*” diyerek yatırım başkentinin değiştirilmesi için çağrıda bulundu.²²⁸ Gezileri desteklemek amaçlı “*Ege Raporu*” da hazırlatıldı ve bu rapor İzmir’in ve Ege’ye yapılan yatırımların ekonomik, sosyal getirilerini, projeleri iş adamlarına tanıtmak için sunuldu. Rapor aslında söz konusu bölgenin yatırım için ne kadar doğru bir yer olduğunu, bölgede faaliyet gösteren 500 büyük sanayi kuruluşunu teminat göstererek anlatıyordu.²²⁹

Uzun yıllar İzmir’in balıkçılık sektörünün gelişmesine katkı sağlayan ve su ürünleri ticaretine ev sahipliği yapmış olan eski balık halinin restorasyon ve modernizasyonunu içeren proje hazırlanırken, bugün Konak Pier’in bulunduğu bölgedeki askeri iskelenin kaldırılması ve o bölgeye bir yat limanı yapılması planlandı. Ayrıca Körfez’in Büyük Kanal vesilesi ile tamamen temizleneceği varsayılarak planda Pasaport’ta bir plaj çizildi. Anıtlar Kurulu da bu projeyi onayladı. Projenin ihalesini ABD’li Sasko grubu aldı ve yirmi beş yıl süre ile bölgedeki etkinlik merkezlerini işletme hakkına sahip oldu. Şirket belediyeye her yıl 125 bin dolar kira ödemekle yükümlü kılındı.²³⁰

²²⁶ **Yeni Asır**, 18 Ağustos 1994.

²²⁷ **Yeni Asır**, 15 Ekim 1994.

²²⁸ İBB, **Basında**, s. 20.; **Yeni Asır**, 26 Kasım 1994; **Yeni Asır**, 28 Kasım 1994.

²²⁹ **Yeni Asır**, 2 Aralık 1994.

²³⁰ İBB, **Basında**, ss 23, 25.

1994'un son aylarında İnciraltı bölgesi ve Çakalburnu Dalyanı ile ilgili belediye ve çevreci STK arasında anlaşmazlıklar yaşanmaya başladı. Belediyenin İnciraltı'nı imara açmak istemesi kamuoyunda geniş yankı buldu. Eskiden verimli bir bölge iken zamanla çoraklaşan bölge topraklarında artık tarım yapılamadığını ileri süren bölge halkı, burasının yeşil alan olarak kalmasını istedi.²³¹ Çakalburnu Dalyanı'nın Kuş Cenneti'nin bir uzantısı olduğunu savunan halk, bölgenin doldurulup çeşitli projeler için hedef haline getirilmesine şiddetle karşı çıktı. Burhan Özfatura ise mezkur bölgenin bir bataklık ve moloz dökme alanı olduğunu söyleyerek, orasının Kuş Cenneti ile herhangi bir bağlantısının olmadığını savundu. Ayrıca 1987 yılında bölgeye dolgu yapılması için Bayındırlık Bakanlığı'nın onay verdiğini de sözlerine ekledi.²³² Özfatura'nın STK'lar ve çevreyi seven halkla bu ilk karşı karşıya gelişi değildi. Kordon yolu ve Galleria projelerinde de sık sık çevreci avukatların hedef tahtası haline gelen belediye, tepki çekmeden ortaya proje koyamıyor gibiydi. Çakmur döneminde Galleria projesi, çevreci avukatların suç duyurusu ile durdurulmuştu. Özfatura döneminde ise burasının üstünün yeşillik, altının ise 6 bin 500 araçlık otopark ve 40 bin kişilik sığınak olarak değerlendirilmesi kararlaştırılsa da proje yine geçer not alamadı ve günümüzdeki Konak Meydanı olarak şekillendi.²³³

Çevrecileri huzursuz eden ve ilçe belediyelerinin de moralini bozan bir konu daha vardı; yüksek tonajlı gemilerin İzmir Limanı'na girebilmeleri için Körfez'deki çamurun taranmasıyla çıkarılan çamurun nereye döküleceği meselesi. Uzun tartışmalar sonucu çıkarılan çamurun Bostanlı-Tuzla arasındaki bölgeye dökülmesine karar verildi. Burada oluşturulan kara parçasının üzerine ise Singapur tarzı evler yapılması planlandı. Su Kenti Projesi adı ile anılan bu proje, lüks konutlar, amfi tiyatro, alışveriş merkezleri ve yeşil alan vadeden bir yer olacak idi. Fakat bu projenin tamamlanması için görevlendirilen çamur gemisi hafriyatı Bostanlı sahili yakınlarına dökerken yakalandı ve çıkan tartışmalar sonucu proje sekteye uğradı.²³⁴

1995 yılı başlarında Büyük Kanal'ın getirilmesiyle birlikte bütçede o dönemin parası ile 1.5 trilyon lira açık olması vaatlerinin aksine, Burhan Özfatura'yı suya zam

²³¹ **Yeni Asır**, 28 Kasım 1994.

²³² **Yeni Asır**, 16 Ocak 1995; **Yeni Asır**, 18 Ocak 1995.

²³³ **Yeni Asır**, 8 Eylül 1994.

²³⁴ **Yeni Asır**, 5 Ağustos 1994; **Yeni Asır**, 8 Ekim 1994.

yapmaya zorladı. Az kullanan az, çok kullanan çok para alma politikası ile yaklaşık %88 oranındaki zam, en çok kahvehane, hamam ve kuaför gibi bol su harcaması gereken esnafı olumsuz etkiledi. Mektupla protestoda bulunan esnafın talepleri karşılanamadı. Belediye Meclisi'nde ciddi muhalefetle karşılaşan zam haberinden sonra Yekta Varnalı, Burhan Özfatura'yı zam yaptığı için halktan özür dilemeye çağırdı.²³⁵ Zamma rağmen, Balçova Barajı'nın su tutması sebebiyle şehre verilen su miktarı artırıldı. İzmir'in her yerine 16 saat verilen suyun süresi, Egekent, Narlıdere, Gümüşpala, Balçova ve Güzelbahçe'nin üst kesimleri haricinde sabah 05:00, akşam 00:00 arası 19 saate çıkarıldı.²³⁶

4 Kasım 1995 gecesi son 55 yılın en şiddetli yağışına maruz kalan İzmir'de sel felaketi yaşandı. Hızı saate 96 kilometreye ulaşan rüzgârın da etkisiyle birlikte güçlenen yağmur, 47 ölü, 8 kayıp ve milyonlarca liralık hasara sebep oldu. En çok kaybı kaçak elektrik kullandığı için suya düşen elektrik telleri yüzünden akıma kapılanların yaşadığı gecekondu bölgeleri verdi. Yağmur sularının moloz, kaya ve taşları dere ağızlarına taşımasıyla birlikte daha da şiddetlenen selde 546 ev ve iş yeri yıkılırken, 3 binden fazla ev ve iş yeri de sular altında kaldı.²³⁷ Haberi alan belediye yetkilileri aşevi TANSAS ve "*Fakir Fukara Fonu*"nu harekete geçirerek selzedelere yardımda bulundu. Evi veya iş yeri hasar alan kişilere maddi ödeme, gıda, kömür, giyim eşyası dağıtıldı. İZSU, yaşanan felaket sebebiyle bazı su faturalarının son ödeme tarihini on gün uzattı. Burhan Özfatura evini kaybeden mağdurlar için hemen yeni bir EV-KA projesi başlatılacağını duyurdu. 350 afet konutu Karşıyaka Örnekköy'de inşa edildi.²³⁸ Dere yataklarının derhal ıslah edileceğini söyledikten sonra 50 trilyonu buraya harcamayacaklarını söyleyerek sözünden cayması, Burhan Özfatura'nın hanesine eksi olarak yazıldı.²³⁹ Gecekondu bölgelerindeki yıkımı gözlemleyen Burhan Özfatura, dere yataklarına ev yapılmasına izin verilmeyeceğini ve gecekondu yapanlara hapis cezası vermenin daha caydırıcı olacağını belirtti. Fakat Özfatura'nın göz ardı ettiği ciddi bir gerçek vardı: Karşıyaka'da sel tarafından yıkılan evlerin

²³⁵ **Yeni Asır**, 11 Şubat 1995; **Yeni Asır**, 30 Temmuz 1995.

²³⁶ **Yeni Asır**, 25 Mart 1995.

²³⁷ **Yeni Asır**, 5-6 Kasım 1995.

²³⁸ **Yeni Asır**, 8 Kasım 1995; **Yeni Asır**, 13 Kasım 1995; **Yeni Asır**, 27 Kasım 1995; **Yeni Asır**, 23 Mayıs 1996.

²³⁹ **Yeni Asır**, 19 Eylül 1996.

birçoğunun yaklaşık 11 yıllık tapuya sahipti. Burhan Özfatura'nın, bir önceki başkanlık döneminde kendi eliyle tapu verdiği, dere yatağına yapılmış gecekondular yıkılmıştı. Ancak O, yine de dereleri temizlemeyi reddediyor, yanlış bir iş yapmış olduğunu kabul etmiyordu.²⁴⁰

Ege Üniversitesi'nin yaptığı araştırma sonucunda Karşıyaka selzedelerinin %92'sinin belediyenin yaptığı afet evlerini istemediği; bunun yerine kendilerine arsa verilmesini yahut para yardımıyla bulunulmasını istedikleri ortaya çıktı.²⁴¹

Vatandaşların şikayetlerinin bir an önce çözülebilmesi adına oluşturulan Alo Büyükşehir Hattı'na 1995 Ağustos'undan 1996 Ağustosuna kadar bir yıl içinde 7 bin şikayet geldi. Bu şikayetlerin 3 bin 500'ü su ve kanalizasyon sorunlarıyla alakalıydı.²⁴² Bu şikayetlerin büyük bölümü su, elektrik ve kanalizasyonun asla götürülmediği gecekondular bölgelerinden geliyordu. Ancak bu bölgelere bunların verilmesi imkansızdı; yönetmelik buna izin vermiyordu. Çaresizce sorunların halledilmesini bekleyen bölge halkının nüfusu durmaksızın artıyordu. Artan nüfusa karşın Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller, asla imar affının söz konusu olmadığını; aksine, üzerinde gecekondular bulunan hazine arazilerinin belediyelere verileceğini söyleyerek gecekondular için tüm kapıları kapattı.²⁴³

3.2.3.1. Metro Projesi

1992 yılında, ihalesi dönemin belediye başkanı Yüksel Çakmur tarafından yapılan metro projesi, 1994 tarihinde tekrar başkan olan Burhan Özfatura tarafından revize edildi.²⁴⁴ Burhan Özfatura'nın iddialarına göre, seçim öncesine denk gelen metro ihalesi aceleyle yapılmış ve o dönemin parasına göre faizle birlikte toplam 650 milyon dolara sözleşme imzalanmıştı. Hiçbir işe girişilmeden önce faiz ve avanslarla birlikte 80 milyon doların peşin verildiği, seçime on bir gün kala 2.4 milyon dolar kredi alındığı iddia edildi.²⁴⁵ Ödenen paranın ise sadece dört kilometrelik Hatay hattının

²⁴⁰ **Yeni Asır**, 20 Eylül 1996.

²⁴¹ **Yeni Asır**, 21 Mart 1996.

²⁴² **Yeni Asır**, 20 Ağustos 1996; **Yeni Asır**, 15 Eylül 1996.

²⁴³ **Yeni Asır**, 26 Ağustos 1996; **Yeni Asır**, 2 Eylül 1996.

²⁴⁴ İBB, 1994, s.265.

²⁴⁵ **Yeni Asır**, 9 Ekim 1995.

yapımına yeteceği söyleniyordu. 44 madde belediyenin çıkarlarına göre şekillendi ve Devlet demiryolları ile iş birliği kurulmaya çalışıldı.

Özfatura'nın idealindeki metro, Çiğli-Karşıyaka-Bornova-Basmane-Konak-Üçyol-Buca-Balçova-Narlidere hattını kapsayan, 43 kilometre uzunluğunda demiryoluna entegre edilmiş hafif raylı bir sistemdi.²⁴⁶ Ancak Anıtlar Kurulu devreye girerek, yer üstünden gitmesi planlanan Üçyol-Konak-Basmane hattının yer altına indirilmesi gerektiğine karar verdi. Anıtlar Kurulu ile belediye arasındaki bu anlaşmazlık 18 ay sürdü. Sonunda bölgenin SİT alanı ilan edilmesiyle, Özfatura hattı 50 milyondan fazla ek maddi yükü birlikte yer altına indirmek zorunda kaldı.²⁴⁷ Bu sebeple devlet hazinesine ve kredi veren kurumlara tekrar başvuruldu. Özfatura, maddi olarak en çok zorlandığı iki projeden birinin metro olduğunu ve bu projeyi hayata geçirmek için milyarlarca lira harcadığını belirtti.²⁴⁸

İlk etap ve omurga hattı olan Üçyol-Bornova hattı inşaatı 1994'te yapılmaya; 1995'te ise Özfatura'nın yerinde gezip gördüğü İsveç metrosunda kullanılan araç gövdeleri İsveç'te imal edilmeye başlandı.²⁴⁹ İsveç'te üretilen ilk vagon 9 Ağustos 1996'da İzmir'e getirildi ve 26 Ağustos'ta açılan 65. İzmir Enternasyonal Fuarı'nda sergilendi.²⁵⁰ İsveç'ten parti parti gönderilen vagonların on üç tanesinin gelmesi 1997 senesini buldu.

TCDD metro yapımına yardımcı olmak adına Basmane Garı'nı büyükşehir belediyesine devretti. Belediye de gerekli çalışmaları yapabilmek için 30 Eylül 1996'dan 1 Eylül 1998 tarihine kadar 13 tren ve İzmir çıkışlı 10 banliyö seferini iptal etti.²⁵¹

Büyük yatırımlar, alınan krediler ve dış borçların meyvesini vermesi 1999'u buldu. Özfatura'nın iddiasına göre, kendisi metro açılışını seçim öncesinde yaptı ama seçim sonrası Ahmet Piriştina'nın metroyu bir kez daha açtığını iddia etti.²⁵²

²⁴⁶ **Yeni Asır**, 5 Eylül 1994; **Yeni Asır**, 12 Aralık 1994.

²⁴⁷ **Yeni Asır**, 6 Ekim 1995.

²⁴⁸ **Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.**

²⁴⁹ **Yeni Asır**, 18 Temmuz 1996.

²⁵⁰ **Yeni Asır**, 10 Ağustos 1996; **Yeni Asır**, 26 Ağustos 1996.

²⁵¹ **Yeni Asır**, 28 Ağustos 1996.

²⁵² **Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir'de yapılan görüşme.**

3.2.3.2. TANSAS

TANSAS, Gültepe Belediye Başkanı'nın başlattığı tanzim satış girişiminden esinlenerek İhsan Alyanak'ın İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu 1973 senesinde halka ucuz et ve kömür satılması amacıyla kurulan belediye girişimidir. TANSAS ilk olarak Konak'ta "Tanzim Satışlar Müdürlüğü" adı altında hizmet vermeye başladı. Her geçen yıl ağını büyüten TANSAS'lar için 1986 yılında Arizko, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İl Özel İdare Müdürlüğü, Aйма Dahili ve Harici Türk LTD. Şirketi, Baysan Köspe, Yem, Süt Sanayi Ticaret Anonim Şirketi ve Çeşme Belediye Başkanlığı'nın finansörlüğü ve katkılarıyla TANSAS İzmir Büyükşehir Belediyesi İç ve Dış Ticaret Anonim Şirketi kuruldu ve tanzim satışlar müdürlüğünün atıl duruma gelmemesi için aşevleri, belediye evi, misafırhane vb. sosyal hizmetler bu müdürlüğe bağlandı.²⁵³

Marketin amacı yükselen ürün fiyatlarına bir ket vurarak esnafın ve ticaret odalarının fiyatları aşağı çekmesini sağlamaktı. 1986 yılına gelindiğinde TANSAS kendi bünyesinde kurduğu paketlenme servisi ve sucuk imalathanesi ile normal piyasadan %25 daha ucuza ürün satmaya başlamıştı.²⁵⁴ TANSAS, ucuza ürün satmasına ve sosyal hizmetlere destek vermesine rağmen ciro yapmaya devam ediyordu. Esnaf zor duruma düşmesin diye fiyatları daha da indirmediklerini belirten Burhan Özfatura, TANSAS Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapıyordu.²⁵⁵ Giderek tırmanan et fiyatlarına karşı halkın alım gücünü korumak isteyen TANSAS, besicilik yapıp kendi ürettiği eti satmaya karar verdi. Aynı zamanda, otuz beş süpermarket TANSAS'a karşı bir anonim şirket kurmaya girişti.²⁵⁶ Geri tek bir adım dahi atmayan TANSAS, şubesinin olmadığı ilçelerdeki bakkallara bayilik vermeye, esnafa kar marjı tanımaya ve zorunlu olarak TANSAS ürünleri satan bakkalların vitrinine TANSAS fiyat listesi asmaya başladı. 1 Ekim 1987'den itibaren de kârsız satışa geçerek 1 milyarlık stoku eritme girişiminde bulundu.²⁵⁷

²⁵³ İBB, 1987, s.232., *Yeni Asır*, 10 Aralık 1986.

²⁵⁴ İBB, 1986, s.646.

²⁵⁵ *Yeni Asır*, 16 Şubat 1987.

²⁵⁶ *Yeni Asır*, 5 Mart 1987.

²⁵⁷ *Yeni Asır*, 4 Mart 1987; *Yeni Asır*, 27 Eylül 1987.

Birçok ürünü aracısız aldığı için çok ucuza halka satabilen ve yaptığı ciro ile ülkede ilk 20 süpermarket sıralamasına giren TANSAS'ın yetkilileri, gayelerini şu sözlerle açıklıyordu: *“Amacımız esnafı iflas ettirmek veya karşımıza almak değil, biz ucuz fiyatla rekabet ederek dar gelirli vatandaşlarımıza nefes alma olanağı sağlıyoruz.”*²⁵⁸

Ucuza et, tavuk, deterjan, tarım ürünü satan ve hatta beyaz eşya ile televizyon satma planları yapan TANSAS, fırın kiralayarak ekmek yapıp satmaya başladı. Aşevi araçları kepekli ekmeği müşkül mahallelere götürüp karsız satarak sosyal misyonunu da tamamlamış sayılacak idi. Burhan Özfatura'nın ikinci belediye başkanlığı döneminde, TANSAS ekmek işini bir adım ileriye taşıyarak ekmeği fabrikada üretmeye başladı. 1988 yılında Konak'taki mağazasında hazır yemek satmaya başlayan TANSAS, bu şekilde, çalışan hanımların yardımına yetişeceği görüşünde idi. Genel olarak meze satılan hazır yemek reyonu ve market, bir kere daha her alanda ucuzluk yapacağını kanıtlar nitelikte hareket ediyordu.²⁵⁹ 1990'da besicilik faaliyetlerini geliştirerek et entegre tesisleri açıldı.²⁶⁰

Tarih 6 Haziran 1988'i gösterdiğinde TANSAS'ın 800 milyon liralık hissesi *“Biz Kurduk Sahibi Siz Olun”* sloganı ile satışa çıkarıldı. Satışa çıkarılan her bir hissenin satış değeri 10 bin lira idi. Ortaklara verilen %29 hisse ve satışa çıkarılan hisseden geriye kalan %70'lik hisse halen büyükşehir belediyesinin ellerindeydi.²⁶¹

İkinci kuruluş yıldönümünü devasa bir piyango çekilişi ile taçlandıran TANSAS, iki araba, yirmi iki çamaşır makinesi, iki yüz yirmi iki değişik ev aleti dağıttı. 999 adet basılan biletler, her on bin liralık alışveriş yapana bir adet olmak koşuluyla dağıtıldı. Çekiliş Milli Piyango sistemi ile noter eşliğinde gerçekleşti.²⁶²

1989 yılında yerel seçime kısa bir süre kala, Burhan Özfatura ve Yüksel Çakmur'un arasındaki gerilim TANSAS üzerinden de tırmanışa geçti. İzmir'in toptancılarının ve büyük marketlerinin TANSAS yüzünden Çakmur'u desteklediğini söyleyen Özfatura'ya karşı; Çakmur da TANSAS'ın borç içinde yüzdüğünü, iflasın

²⁵⁸ **Yeni Asır**, 1 Ekim 1987.

²⁵⁹ **Yeni Asır**, 13 Aralık 1987; **Yeni Asır**, 26 Şubat 1988.

²⁶⁰ **Milliyet**, 4 Mart 1990.

²⁶¹ **Yeni Asır**, 4 Kasım 1986.

²⁶² **Yeni Asır**, 16 Aralık 1988.

eşiğinde olduğunu, başkan seçilirse TANSAS'ı geliştireceklerini söyleyerek oy toplamaya çalıştı.²⁶³ 1989 seçiminde İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı olan Yüksel Çakmur, Özfatıra'nın iddialarına göre TANSAS'a bağlı otuz üç kafe açmış, bunlara da toplam 1 milyon lira harcamış idi.²⁶⁴ 1994 yılında DYP adayı Burhan Özfatıra ikinci kez seçimi kazanınca Çakmur'un açtığı bu kafe ve restoranları önce kapatma kararı aldı, sonra yirmi iki kafeteryayı "hava parası" olarak başkalarına 11 yıllığına kiraladı.²⁶⁵

Maddi açıdan kendini toparlamaya başlayan TANSAS kısa sürede yine Türkiye'nin en çok indirim yapan ucuz marketleri arasındaki yerini almayı başardı. Yönetim Kurulu Başkanı Bülent Sezen, önceki dönemde TANSAS'tan alışveriş yapan halkı ima ederek, *"Artık TANSAS'a küskün İzmirli kalmayacak..."* ifadesini kullandı.²⁶⁶ Kendi adına ürün oluşturup ürün skalasını kendi lehine genişleten TANSAS altı ay içinde tekrar kara geçmeyi başardı. 1994 Aralık'ında büyükşehir belediyesi TANSAS hisselerinin %90,17'sine sahipti.²⁶⁷

Marketçiliğin yanı sıra, TANSAS sosyal faaliyetlerde de bulunarak, geliri düşük semtlerde yer alan okullara dil ve bilgisayar laboratuvarları yaptırdı, Çocuk Tiyatrosu'nu izlemeye gelen çocuklara kendi ürettiği sütleri dağıttı, EV-KA'lara kreşler yaptırdı, Eşrefpaşa Hastanesi katkılarıyla bazı TANSAS şubelerinde ücretsiz diş kontrolü yapıldı. 28 Temmuz 1998 tarihinde başlattığı *"Orda Bir Okul Var Uzakta Kampanyası"* kapsamında Diyarbakır Dicle Merkez Atatürk İlköğretim Okulu ile kardeş olup, 1 Eylül'e kadar oradaki vatandaşlara giyecek ve yiyecek yardımında bulundu.²⁶⁸

Aylardır tırmanan zamlar bir türlü durmuyordu. En sonunda 1994 yılında ekmek 6 liradan satılmaya başladı. Fırınlara, bakkallar ve marketler ekmeği 6 liradan satarken TANSAS 1995 yılında ekmeği 3 liraya satarak vatandaşın akın akın TANSAS'a gelmesini sağladı. Gültepe-Toros'taki ekmek fabrikasının önünde sabahın

²⁶³ **Yeni Asır**, 22 Mart 1989.

²⁶⁴ **Yeni Asır**, 28 Nisan 1994.

²⁶⁵ **Yeni Asır**, 30 Nisan 1994.

²⁶⁶ **Yeni Asır**, 5 Temmuz 1994.

²⁶⁷ **Yeni Asır**, 19 Aralık 1994.

²⁶⁸ **Yeni Asır**, 1 Eylül 1987; **Yeni Asır**, 29 Aralık 1994; **Yeni Asır**, 8 Aralık 1996; **Yeni Asır**, 10 Ağustos 1998.

kör saatinde kilometrelerce kuyruk oluşuyordu, en sonunda çareyi kişi başı en fazla beş ekmek vermekte buldular. Kuyrukta sık sık kavga çıktığı için de fabrika önünde polis teyakkuza idi.²⁶⁹

TANSAŞ cirosunu her geçen gün artırırken Burhan Özfatura'nın ömrünü adadığı Büyük Kanal projesini İZSU finanse edemez hale geldi. Bu yüzden TANSAŞ bir kez daha halka açılma yoluna gitti. İlk etapta %35'i halka arz olacak hisselerin toplamda 1 trilyon gelir getirmesi bekleniyordu. Beklentiler karşılanırsa gelen paranın büyük kısmı Büyük Kanal projesine aktarılacak kalanlar da diğer projeler ve gereksinimler doğrultusunda pay edilecekti.²⁷⁰

Bu kadar ucuz ve halk destekçisi olan bir marketin sadece İzmir'de hizmet vermesinden sık sık yakınan halk, İzmir dışı illerde de TANSAŞ'ların açılmasını istiyordu. İzmir'in ne kadar şanslı olduğunu söyleyen kişiler, Özfatura'ya methiyeler düzmeyi de ihmal etmiyordu. Vatandaşın çağırısına kulak tıkamayan TANSAŞ yönetiminin girişimleriyle, 1995 yılında İzmir ve diğer illerdeki TANSAŞ sayısı 70'e ulaştı; hatta Kıbrıs'a bile TANSAŞ açılması için Asil Nadir kullanmadığı bir depoyu TANSAŞ'a hibe etti.²⁷¹ İzmit'teki TANSAŞ sevdası o kadar büyüktü ki, başkana gönderilen mektupların arasından TANSAŞ için yazılmış şiirler çıkıyordu.²⁷² İnfoma adlı yerel bir şirketin yaptığı ankete göre, İzmitliler en çok TANSAŞ'tan alışveriş yapıyordu ve bunun sebebi %98,2 oranında marketin ucuz olması idi. Araştırma sonucunda TANSAŞ'ın İzmir'in en ucuz ve en güvenilir marketi olduğu anlaşıldı.²⁷³

1998 yılında Büyük Kanal projesinde tekrar eden mali sorunlar yüzünden bir sürü belediye arsası satışa çıkarılırken senelerdir emek verilen TANSAŞ da 23,5 trilyon karşılığında Güçbirliği Holding-Fiba Konsorsiyumu'na satıldı.²⁷⁴ Satış sonrası varlığını korumaya devam eden TANSAŞ, 1999 seçiminden sonra Ahmet Piriştina başkanlığında da varlığını sürdürdü. TANSAŞ, 2005 yılında Migros'a satıldı ve arkasında yaptırdığı okullar, kreşler, köprüler ve anı ormanlarını bırakarak adı piyasadan silindi.

²⁶⁹ **Yeni Asır**, 12 Ocak 1995.

²⁷⁰ **Yeni Asır**, 2 Eylül 1996.

²⁷¹ Özfatura, **Mektuplar**, ss.69, 72., **Yeni Asır**, 23 Ocak 1995; **Yeni Asır**, 20 Ocak 1996.

²⁷² Detaylı bilgi için bakınız, Özfatura, **Mektuplar**, s.196.

²⁷³ **Yeni Asır**, 28 Haziran 1996.

²⁷⁴ **Yeni Asır**, 24 Mayıs 1998.

3.2.3.3. Kordon Yolu Projesi

1989-1994 yılları arasında İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı olan Yüksel Çakmur'un İzmir trafiğini hafifletmek amacıyla denizi doldurarak araç geçişini kolaylaştırmak istemesi tartışmalara sebep oldu. İzmirli Kordon'un yeşil kalmasını savunanlar ile yolun genişletilmesinin gerekli olduğunu savunanlar şeklinde iki gruba ayrıldı. Yüksel Çakmur döneminde Karayolları Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı proje belediye meclisince kabul edildi fakat 1992 yılında Mimarlar Odası dava açtı. Açılan dava 4 yıl sürdü ve 4 yılın ardından çıkan kararla Kordon Yolu Projesi'nin iptali istendi. Bunun üzerine Çakmur'un Kordon Yolu Projesi için çıkan iptal kararını karşı dava açarak iptal ettirmesiyle Burhan Özfatura döneminde proje için çalışmalar başladı.²⁷⁵

Burhan Özfatura'nın tekrar belediye başkanı olduğu dönemde oluşturulan "Danışma Meclisi"nin ilk toplantısında gündem Kordon Yolu idi. Özfatura *"Kordon'daki denizi doldurarak yolu genişletmeliyiz. Yoksa çevre yolları için harcadığımız trilyonların bir anlamı kalmayacak"* diyerek yapılan yol çalışmalarının bir işe yaramayacağını ifade etti.²⁷⁶ Kent içi trafiği hafifletecek olan bu projeyi gerçekleştirmek için Gümrük'te yapılması planlanan tüp geçit projesi iptal edilip, geçit için ayrılan ödeneğin Kordon Yolu'nda kullanılması planlandı.²⁷⁷

Dönemin İzmir Valisi Kutlu Aktaş da Kordon yolu projesinin gerçekleştirilmesinden yana idi ve doğal SİT alanı ilan edilen I. Kordon'un bir şeridinin yaya yolu yapılması ile SİT engelinin aşılabileceği düşüncesindeydi.²⁷⁸

Özfatura'nın çalışmalara başlamasının önu Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin 3. İdare Mahkemesi'ne başvurarak açtığı iptal davası ile kesildi. Şube Başkanı Gayyur Haydaroglu, Kordon'u doldurmanın trafiğe çare olmayacağını söyleyip bu konuda ısrarcı olunmaması gerektiğini belirtti.²⁷⁹ Fakat dönemin cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in İzmir ziyaretinde Kordon Yolu'na destek vermesi doldurma çalışmalarının

²⁷⁵ **Yeni Asır**, 4 Ağustos 1994; **Yeni Asır**, 1 Nisan 1997.

²⁷⁶ **Yeni Asır**, 17 Mayıs 1994.

²⁷⁷ **Yeni Asır**, 3 Aralık 1994.

²⁷⁸ **Yeni Asır**, 17 Kasım 1995.

²⁷⁹ **Yeni Asır**, 31 Temmuz 1996.

sessiz sedasız başlamasına yetti.²⁸⁰ Mahkeme kararını hiçe sayarak Kordon dolgusu yapılma başlandı. 260 hektarlık alanın sadece 60'ının yola kullanılacağı, geriye kalan 200 hektarın ise yeşillendirileceği projeyi Bayındırlık Bakanlığı onayladı.²⁸¹ Fakat yine de dolgu çalışmalarının tamamlanması İzmir 1. No'lu Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun onayına bağlıydı. Ancak kurul kararı Yüksek Anıtlar Kurulu'na bırakıp ilerleyen aylarda Cumhuriyet Bulvarı-liman arasındaki bölgeyi SİT alanı ilan etti.²⁸²

Kordon Yolu Projesi'ne karşı çıkanların bilgilendirmek adına billboardlar ve gazetelerde “*Akdeniz'in Yıldızı Parlayacak*” başlıklı ilanlar yayımlandı.²⁸³ Projeye karşı çıkan Özgürlük ve Dayanışma Partisi ve İzmirli şair Namık Kuyumcu ile sanatçı arkadaşları imza kampanyası düzenleyerek projenin iptal edilmesi ve Kordon'un yeşil alan olması için çalışmalar yaptı.²⁸⁴

1999 seçimini kazanan Ahmet Piriştina, yol yapımını durdurup, doldurulan alanı rekreasyon alanı yaparak yeşillendirme faaliyetlerinde bulundu. 17 Aralık 1999 tarihli belediye meclisi kararı ile Bayındırlık Bakanlığı tarafından onaylanan plan iptal edildi.²⁸⁵ Kordon Yolu'nun bugünkü şeklini alması, Piriştina ile aynı görüşte olan ve 2004-2019 yıllarında görev yapan Aziz Kocaoğlu zamanında gerçekleşti.

3.3. İZMİR'DE SOSYO-KÜLTÜREL YAŞAM (1984-1999)

Siyasal gelişmeleri sosyal yaşantıdan kopuk bir şekilde değerlendirmek düşünülemez. Bu yüzden bu kısımda Burhan Özfatura'nın 1984-1989 ve 1994-1999 yılları arasındaki başkanlık dönemlerinin sosyal ve kültürel özellikleri incelenmiştir. İzmirli vatandaş, su, elektrik, kanalizasyon ve hayat pahalılığı gibi sorunlarla uğraşmaktan ne sosyalleşecek ne de kültürel faaliyetleri takip edecek duruma sahipti. Nüfusunun neredeyse yarısı gecekondualarda yaşayan İzmir'in tek kültürel faaliyeti, Enternasyonal Fuar'a gidip gazirolarda sahne alan ünlü şarkıcıları dinlemek olarak

²⁸⁰ **Yeni Asır**, 1 Nisan 1997.

²⁸¹ **Yeni Asır**, 1 Nisan 1997.

²⁸² **Yeni Asır**, 29 Ağustos 1997; **Yeni Asır**, 1 Mart 1998.

²⁸³ **Yeni Asır**, 27 Mayıs 1997.

²⁸⁴ **Yeni Asır**, 27 Mayıs 1997; **Yeni Asır**, 4 Eylül 1998.

²⁸⁵ Utku Cihan, “İzmir Kordon Yolu Projesi: Bir Kentsel Vaka Takdimi”, **TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu** / 28-30 Kasım 2013, s.663.

değerlendirilebilirdi. Halbuki belediye, sanat dalında yarışmalar ve sergiler tertip ediyordu; fakat bunlardan sadece çok ufak bir kesim haberdar oluyordu.

3.3.1. 1984-1989 Döneminde İzmir’de Sosyo-Kültürel Yaşam

Burhan Özfatura sağ tandanslı ANAP’tan belediye başkanı olduğu için kendisine önyargı ile yaklaşıldığı ve sürekli “muhafazakâr”, “tarikatçı”, “takunyali” gibi yakıştırmalar yapıldığı haberleri sürekli manşetleri süslüyordu.²⁸⁶ Fakat kendisinin dediğine göre; dışının yeşil olduğu kadar, içi de bir o kadar kırmızıydı. Dışarıdan muhafazakâr ve dinci görülürken, içi de milliyetçikle dolup taşıyordu. Görünüşü ve tavırları ile de liberal bir görünüm sergileyen Özfatura, sanılanın aksine kültürlü ve sanatsever birisi olduğunu dile getiriyordu. Nazım Hikmet’in bütün şiirlerini okuyan, operalara giden, hatta mülkiyede okurken “Carmen”i Türkçeye çeviren Özfatura İzmir’in de sanattan nasibini almasını, sanata doymasını istiyordu.²⁸⁷ Bu yüzden de büyükşehir belediyesi, kültürel ve sosyal hayatı canlandıracak birtakım girişimlerde bulundu. İlk olarak Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı’nı düzenleyip canlandırma işine girildi. Daha sonra belediyenin sanat galerisinde düzenlenen sergiler ve düzenlenen yarışmalar gündeme geldi.

3.3.1.1. Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı

Sanayi Devrimi’nden sonra artan hammadde ve pazar arayışı Avrupalı devletlerin ürün tanıtım stratejilerinde fark yaratmış, malların sergilenmesi için fuarlar oluşturulmuştur. 19. yy.’ın sonlarında Avrupa’da fuar ve fuarcılık kültürü gelişir iken Osmanlı Devleti’nde de 1863 yılında kurulan “Sergi-i Umumi-i Osmaniye” adlı sergi ile modern fuarcılık faaliyetlerine başlanmıştır.²⁸⁸

²⁸⁶ **Cumhuriyet**, 12 Mart 1989; **Cumhuriyet**, 13 Şubat 1994; **Cumhuriyet**, 19 Aralık 1994; **Cumhuriyet**, Dergi Eki, 12 Temmuz 1987,

²⁸⁷ **Cumhuriyet**, Dergi Eki, 9 Mart 1986.; Özfatura, **Unutmadıklarım**, s.37.

²⁸⁸ Esra Polat, **Uluslararası İzmir Fuarının Kuruluşu ve İlk Sergiler**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi. A.İ.T.E., İzmir, 2008, ss. 11-12., Hüseyin Avni Şanda, “Bizde İlk Sergi”, *Hayat Tarih Mecmuası*, C.2, S.9, 1 Ekim 1965, s. 75-76’dan aktaran Beral Alacı, İzmir İktisat Kongresinden İzmir Enternasyonal Fuarına Giden Süreç: “1935 Dokuz Eylül Panayırı”, Üçüncü İktisat Tarihi Kongresi Bildirileri-3, İzmir, 25-27 Nisan 2019, s.14.

Osmanlı Devleti'nde temelleri atılmış olan sergiciliğin Cumhuriyet'in ilan edilmesinden kısa bir zaman önce de gündemde olduğu görülmektedir. İşgalden ve 1922'deki büyük İzmir yangınından dolayı yorulmuş, ekonomisi çökmüş bir şehri, fakirleşen bir ülkeyi kurtarma girişimi başlatan Mustafa Kemal, 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir'de ülkenin tacir, tüccar ve diğer ticaret erbabını bir araya getirip kaynaştırma fikri ile I. İktisat Kongresi'ni toplarken, delegelerin yanlarında ürettikleri ürünlerden getirmesini istedi ve ülkenin dört bir yanından getirilen numuneler, toplantının yapılacağı Osmanlı Bankası'nın deposunun içi ve dışında sergilenmeye başladı.²⁸⁹ Alenen ticari kaygı güden bu sergi, Cumhuriyet öncesi Türkiye'sinin ilk ticari sergisi olma özelliği taşır.²⁹⁰

Cumhuriyet'in ilanından önce, Osmanlı mirası olan sergiler gelişme gösterdi. Özellikle Vali Kazım Dirik döneminden sonra uluslararası bir hale geldi. Zaman içinde katılımcı ve ziyaretçi sayısı arttı ve alan yetersiz kalmaya başladı. Sergiler daha büyük organizasyon olan panayırlara evrildi. Yaşanan ekonomik buhran sonrası 1933'te düzenlenen panayırda birlikte yerli malı teşvikine başlandı. Alan hala yetersiz kaldığı için panayırın farklı bir yere taşınması söz konusuydu ve spor muhabiri Suad Yurdkoru'nun Moskova gözlemlerine dayanarak yaptığı önerinin kabul edilmesiyle Behçet Uz Kültürpark'ı İzmir'e kazandıran belediye başkanı oldu.²⁹¹ Düzenlenen panayır da 1936'da İzmir Ulusal Fuarı, 1937'de ise enternasyonal fuar olarak anılmaya başladı. En büyük atılımlar 1965'te Osman Kibar zamanında gerçekleşti.²⁹² 1990 yılında da başta büyükşehir belediyesi olmak üzere, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, İzmir Ticaret Odası, İzmir Ticaret Borsası, Ege Bölgesi Sanayi Odası ve Ege İhracatçılar Birliği'nin ortaklığıyla belediye şirketlerinden biri olan İzmir Fuarcılık Hizmetleri Kültür ve Sanat İşleri Tic. A.Ş.(İZFAŞ) kuruldu.²⁹³

²⁸⁹ Yaşar Aksoy, Neşe Y. Özgünel, **70 Yıllık Sevdâ İzmir Fuarı**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 2001, ss.9-10.

²⁹⁰ Polat, s.18.

²⁹¹ Umur Sönmezdağ, "İzmir Fuarı", **İzmir Kent Ansiklopedisi İkinci Cilt**, İBB Yay., İzmir, 2013, s. 126. Detaylı bilgi için bakınız; **Yeni Asır**, 31 Temmuz 1933.

²⁹² Aksoy, Özgünel, s.11.

²⁹³ İZFAŞ, <https://www.izfas.com.tr/kurumsal-tarihcemiz> (20.06.2024)

Burhan Özfatura'nın belediye başkanı olduğu ilk dönemde Kültürpark ve enternasyonal fuar İzmir'in oksijen alabileceği ve eğlenebileceği bir mekandı. Kendisi Yeni Asır Gazetesi'nin yaptığı röportajda fuar için şunları söyledi;

“Bizim tek kabul edemediğimiz durum, Fuar’ın çok fazla binayla doldurulmuş, adeta bir beton yığını haline getirilmiş olması. Bunun için yapılabilecek tek şey, yeşil saha alanını mümkün olduğunca çoğaltmaktır (...) Fuar’da mümkün olduğu kadar ucuza eğlenmek imkânı da önemli. Vatandaşların daha az maliyette bir gece geçirme imkânı (...) Dikkat ederseniz her şeye zam yapılırken Fuar’a zam yapmadık ve çocukları ücretsiz tuttuk. Amaç orta direği mümkün olduğunca yararlandırmak. Gazino fiyatları diyorlar. Gazino fiyatları önemli değil, sandviç fiyatları önemli. Gazinoya giden adam zaten belli fedakarlıkları göze alarak gider. Bu benim amacım değil (...) Bir de İzmirli esnafın beklentisi var. Otelcisi, lokantacısı. Çok ciddi resmi bir hava vereceğiz diye 11 ay fuarı bekleyen esnafın yüzünü karartan mıyız? Ben sadece estetik ve ticari açıdan bakmıyorum. Belediye Başkanı olarak ben esnafımı da korumak zorundayım. Eğer ben Fuar’da temizliği, belli bir disiplini ve fiyat standardını sağlarsam amacıma ulaşmış olurum (...) Bu yıl 6 ihtisas fuarı yaptık, hepsi de başarılı oldu. Mesela Denizcilik Fuarı bence İzmir için çok önemli. Türk Donanma Vakfı’nın da katkısı ile bu yıl onu uluslararası yapmak istiyoruz...”²⁹⁴

Burhan Özfatura göreve gelir gelmez fuar içindeki mini treni kaldırıp onun yerine bir koşu sahası yapılmasına karar verdi. Spor ve sergi saraylarını düzenledi, fuarın yapılmayacağı tarihlerde bazı pavyonları spor faaliyetleri için tahsis edilmesini onayladı, fuar kapısında müşteri için kavga eden taksicilerin fuar içine girişini yasakladı. Uzun yıllardır yeni hayvan getirilmeyen hayvanat bahçesine yeni hayvanlar getirilmesi için harekete geçti ve fuar içinde belediyenin ilk kreşini açtı.²⁹⁵

Sonraki yıllarda parça parça Kültürpark ve enternasyonal fuarın eksiklikleri giderilmeye çalışıldı ve alanı genişletildi. Özfatura, İzmir’in o dönemki en büyük sorununun gecekondur ve altyapı sorunları olduğunu, fuarın ise bir sorun olmamakla birlikte yetersiz kaldığını belirtti. Muhabirin “Fuara 10 üzerinden kaç veriyorsunuz?” sorusuna “5 puan” cevabını verdi ve düzenlenecek fuarlar için halktan da öneri almaya hazır olduklarını söyledi.²⁹⁶

Fuar içinde halkın ücretsiz olarak kullanabileceği bisikletler revaçta idi ve 0-13 yaş aralığındaki çocuklardan giriş ücreti alınmıyor idi. 28 yabancı ülkeyi ve yaklaşık 600 yerli firmayı ağırlayacak olan 53. İEF açılmadan önce ışıklıdırma sistemi değişik şekillerde düzenlendi, Samime Sanay, Hülya Avşar, Ajda Pekkan ve

²⁹⁴ Yeni Asır, Fuar Eki, 4 Ağustos 1984.

²⁹⁵ Yeni Asır, Fuar Eki, 4 Ağustos 1984; Yeni Asır, 17 Ocak 1985.

²⁹⁶ Yeni Asır, Fuar Eki, 4 Ağustos 1984; Yeni Asır, 1 Aralık 1985.

İzzet Altınmeşe gibi isimlerin sahne alacağı gazinolardaki oturma planı daha rahat bir hale getirildi ve belli bir saatten sonra gazinoları sadece iş adamlarının alınması kararlaştırıldı.²⁹⁷

Özfatura'nın ilk dönemde en çok tepki alan projesi, fuara bir cami yaptırmaktı. 'İslam Kültür Merkezi' adı verilen caminin projesi, belediye meclisinde SODEP cenahının reddine rağmen 15'e 9 oy çokluğuyla kabul edildi. Gazinoların arasında 140 m² alana yapılması planlanan caminin yerinin yanlış olduğunu, cami sıkıntısı varsa İzmir'in başka bir yerinde yapılması gerektiğini söylediler. Ancak Özfatura, kararından dönmeyip fuara bir de mescit yaptıracağını haberini verdi.²⁹⁸ Bazı kişiler, caminin yapılmak istendiği yerin SİT alanı içinde olduğunu söyleyerek karşı çıktı. Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun 'yeşil alan dışında kalan tüm yerlerde değişiklik yapılabileceği' kararını hatırlatan ve alanın SİT olmadığını belirten belediye personeli, temeli üç sene önce atılan caminin yapılmasının kesinleştiğini söyledi.²⁹⁹ Ancak muhalefete kayıtsız kalamayan Özfatura, camiye yapmaktan vazgeçti; ancak mescidi yaptırdı. Hatta 1988 yılında mescit sayısının dörde çıktığını belirtti.³⁰⁰

Çağdaş bir kent yaratma amacıyla hareket eden belediye, Kültürpark ve İEF'i de olabildiğince zenginleştirip modern ve her ihtiyaca cevap verebilir bir hale getirmeyi hedefliyordu. Ayrıca fuarı güçlendirmek ve gelir getiren dış ticaret bağları kurulması öncelikliydi. Bu yüzden fuarcılıkta uzman sayılan Federal Almanya ile iş birliği yapılması kararlaştırıldı. Hannover Fuarı müdürü Jürgen Behrmann ile İzmir'de bir görüşme yapıldı. İlk olarak çevre kirliliğinin önlenmesi hususunda çalışmalara başlandı.³⁰¹

Fuar ziyaretçi sayısındaki düşüş ve fuarın iş sezonunun 'en ölü' vaktine denk gelmesi sebebiyle, fuar süresinin kısaltılmasına ve aşına olunan tarihlerin değiştirilmesine karar verildi. Burhan Özfatura, 1987'den itibaren bu yeni sisteme

²⁹⁷ **Yeni Asır**, 20 Temmuz 1984; **Yeni Asır**, 8 Ağustos 1984.

²⁹⁸ **Yeni Asır**, 28 Mart 1985; **Yeni Asır**, 18 Mart 1987.

²⁹⁹ **Yeni Asır**, 10 Mart 1987.

³⁰⁰ **Yeni Asır**, 20 Ağustos 1988.

³⁰¹ **Yeni Asır**, 6 Haziran 1985.

geçileceğini söyledi. Mayıs-Haziran ya da Ekim-Kasım'a kaydırılacak olan fuardan elde edilecek tüm gelir de aynen korunup fuar için kullanılacaktı.³⁰²

1984-1989 yılları arasında Kültürpark'ta, İEF haricinde vatandaşın rağbet ettiği ve binlerce liralık ticaret yapılmasını sağlayan İzmir Denizcilik Fuarı-Boat Show, Çocuk Oyuncakları ve Kitapları Fuarı, Sağlık Fuarı, Sanayi ve Teknoloji Enternasyonal Fuarı, Tarım ve Gıda Fuarı ve Hobby Fuarı düzenlendi.³⁰³

Büyükşehir belediyesi 27 Temmuz 1986 tarihli 166 no'lu kararla “Afrika açları yardım fonu geliri” adı altında 100 milyon lira ödenek koydu ve 55. İEF'te sahne alan ünlü şarkıcıların gelirleri gazino patronları tarafından Burhan Özfatura'nın başlattığı yardım kampanyası çerçevesinde Afrika fonuna aktarılması planlandı. Bu şekilde Afrika'daki açlığı bir nebze de olsa azaltabileceklerine inanan şarkıcı ve sanatçıların tümü belediye başkanına destek verdi.³⁰⁴

1989'da Yüksel Çakmur'a karşı seçimi kaybeden Burhan Özfatura, fuarla ilgili hayallerini ertelemek zorunda kaldı.

3.3.1.2. Festivaller

İzmir Büyükşehir Belediyesi Başkanı Burhan Özfatura, 27 Ağustos 1988 yılında Konut Bayramı gerekçesi ile İzmir'e gelen dönemin Başbakanı ANAP'lı Turgut Özal'a verdiği brifingde “... ‘Şehri şehir yapanlar insandır’ dedik ve sağlığı ile, bakımı, eğitimi ve kültürel donanımı ile yediden yetmişe tüm İzmirliye hizmet yatırımı yaptık...” sözlerini söyleyerek yaptıkları hizmetlerin tümünün amacını kısaca özetliyor idi.³⁰⁵

Yukarıdaki bilgiler ışığında, İzmir'de ciddi kültür faaliyetlerinin yürütüldüğünü söyleyebiliriz. Hatta belediye, kendi eliyle 400 milyon liraya mâl olan “I. İzmir Kültür ve Sanat Festivali” adında yeni bir organizasyon ortaya koydu. 19 Mayıs 1987'de başlayan festivalin biletleri bin ve bin 500 lira olarak satıldı. Ahmed

³⁰² **Yeni Asır**, 11 Eylül 1985.

³⁰³ İBB, 1986, ss. 165-166.

³⁰⁴ **Yeni Asır**, 4 Eylül 1986.

³⁰⁵ **İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Tutanakları**, No: 166, 27 Temmuz 1986.; **Yeni Asır**, 9 Eylül 1988.

Adnan Saygun'un ünlü “*Yunus Emre Oratoryosu*”, “*1001 Gece*”, “*Kar Yağdı*”, “*Antonius ve Kleopatra*” adlı eserler ve Sema gösterisi, Efes Antik Tiyatro, Karşıyaka ve Fuar Açık hava Tiyatrosu’nda sahnelendi. Festivale Devlet Halk Dansları Topluluğu, San Lucar Flamenco Dans Topluluğu, Hollanda Dans Tiyatrosu, İstanbul Devlet Opera ve Balesi Korosu, İzmir Opera ve Balesi, İstanbul Şehit Tiyatroları ile Ahmet Özhan katıldı. Festivalin sürprizi ise dünyaca ünlü caz ve blues sanatçısı Ray Charles idi.³⁰⁶

Bu festival çok sevilince, ikincisinin düzenlenmesi için kolları sıvayan belediye, festival rotasına Meryemana Evi ve Çeşme Kalesi’ni ekleyerek festival alanını ve festivalin ulaşacağı insan sayısını artırdı. Bu sefer daha sistematik çalışıldı ve Efes Antik Tiyatro’ya vatandaşın gidebilmesi için ücreti mukabilinde belediye otobüsleri getir-götür yapmak üzere ayarlandı. Bilet harici 2 bin 500 lira verenler bu otobüsleri kullanabilecekti. Bu festivalde de İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası, İstanbul Devlet Opera ve Balesi, Viyana Devlet Balesi, Azerbaycan Halk Dansçıları, Paco De Lucia ve Topluluğu, İzmir Devlet Klasik Türk Müziği Korosu, Lyon Ulusal Orkestrası ve Gürcü Oda Orkestrası ve Moskova Korosu çeşitli konserler, danslar ve oyunlarla seyirci karşısına çıktı. “*Şımarık Kız*”, “*Damdaki Kemancı*” ve “*Lysist-Rota*” oyunları sergilenirken kapanış konserini Amerikalı şarkıcı Joan Baez verdi.³⁰⁷

1985 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir Valiliği, Osmanlı Bankası, İzmir Ticaret Odası gibi kuruluşların desteği ile “*İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı (İKSEV)*” kuruldu. Düzenlenen İzmir festivallerinde yer alan vakıf, Yüksel Çakmur Dönemi’nde Uluslararası İzmir Festivali’nin ana yürütücüsü haline geldi.³⁰⁸

³⁰⁶ **Yeni Asır**, 23 Nisan 1987; **Yeni Asır**, 19 Mayıs 1987., **İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Tutanakları**, No: 124. 22 Mayıs 1987.

³⁰⁷ **Yeni Asır**, 5 Haziran 1988., **Cumhuriyet**, 5 Haziran 1988.

³⁰⁸ İKSEV, <http://www.iksev.org/tr/hakkimizda/4/kurucular-ve-yonetim> (20.06.2024)

3.3.1.3. Sergiler

Çetin Emeç Sanat Galerisi'nde ilk dönem karma resim, heykel ve fotoğraf sergilerine yer verildi. Günay Kazçın Resim Sergisi ses getiren sergilerden biri oldu. Farklı tekniklerle yapılmış 45 eserden oluşan sergi ve 22.'si düzenlenen DYO Sergisi dönemin önemli sergilerindendi.³⁰⁹

“İzmir'in Portresi” adındaki sergi, neredeyse tüm İzmirli sanatçıların toplam 97 eserle katıldığı geniş bir sergiydi. Ziyaretçi oranı da katılım oranı gibi yüksekti ve farklı kolaj tekniklerinin kullanıldığı eserler dikkat çekiciydi.³¹⁰

3.3.1.4. Sportif Faaliyetler

1984 yılında İzmir'in büyükşehir belediyesi olmasının ardından, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görevlerini düzenleyen kanun değiştirilerek tekrar kabul edildi. 27 Haziran 1984 tarihinde Meclis'te kabul edilen bu kanuna göre; “...Yeşil sahalar, park ve bahçeler yapmak, sosyal ve kültürel hizmetleri yerine getirmek, spor, dinlenme, eğlence ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek...” gibi görev ve yetkiler büyükşehir belediyelerine ve ilçe belediyelerine verildi.³¹¹ İzmir Büyükşehir Belediyesi de bu kanun çerçevesinde hareket ederek birçok spor kompleksi, spor salonu inşa etti ve okullara, parklara sahalar yaptı. Belediye bünyesinde faaliyet gösteren “Gençlik ve Spor Kulübü” belediyeye bağlı sporcuların gelişimine belediye aracılığı ile katkı sağladı.

1984 yılında 21 adetle sınırlı olan semt sahası 31'e yükseltildi. Gençlik ve Spor Kulübü'ne üye olan sporculara, amatör spor kulübündekilere ve okul spor yurtlarına toplamda 1 milyon 750 bin Türk lirası değerinde malzeme yardımı yapıldı. Belediye spor kulübünde çalışan 200 çocuğa şehir içi ulaşım kartı verildi ve başarılı öğrencilere verilen eğitim burslarından yararlanma fırsatı tanındı.³¹²

³⁰⁹ İBB Dergisi, sayı:23, ss. 29-30.

³¹⁰ İBB Dergisi, sayı:25, ss. 30-33.

³¹¹ Resmi Gazete, 9 Temmuz 1984, Sayı: 18453.

³¹² İBB, 1986, s.604.

1985 yılına gelindiğinde 31 lise, 18 ortaokul, 22 ilkokula spor malzemesi yardımı yapıldı. Yine belediye spor kulübü bünyesindeki sporculara ücretsiz ulaşım kartı verildi. 18 Şubat-22 Mart 1985 tarihleri arasında, 12 ortak ile fuar kapalı spor salonunda salon futbol turnuvası düzenlendi.³¹³

1986 yılında Yeşilyurt semtine futbol sahası ve tesisleri yapıldı. Aynı yılın Temmuz ayında da Fuar Spor ve Sergi Salonu'nun inşası tamamlandıktan sonra, İzmir'de oynanan okul ve kulüp müsabakaları bu salonda oynandı. 26 Ağustos- 21 Eylül 1986 tarihleri arasında uluslararası hentbol, voleybol, basketbol, güreş ve boks müsabakaları düzenlendi. Atatürk Spor Salonu'nda düzenlenen Türkiye turnuvasında başarılı olan İzmir okullarına malzeme desteği ile yurtdışına gidebilmeleri için de 2 bin 500 lira yol yardımı yapıldı. İzmir genelindeki ilk, orta ve lise derecesindeki okullara ve 39 federasyon dışı spor kulübüne malzeme desteği verildi. Bu yıl ilk kez İzmir Büyükşehir Belediyesi amatör-karma turnuvası düzenledi ve bu turnuva kapsamında 75 tescilli amatör spor kulübü ve 25 gayri federe semt kulübüne daha malzeme yardımında bulunuldu.³¹⁴

Sadece spor kulüpleri ve sporcu olmak isteyen gençlere değil, belediye bünyesinde çalışanlara da belediyenin spor salonlarında spor yapma hakkı tanındı. Haftanın belli bir gününde “Sağlıklı Yaşam Uygulaması” kapsamında spor salonu çalışanlara tahsis edildi.³¹⁵

1987 yılında Buca'da yer alan Hasanağa Bahçesi içerisine buz pateni pisti, basketbol ve voleybol sahası ile tenis kortu yapıldı.³¹⁶ 133 ilkokul, 122 orta okul, 105 lise, 7 fakülte, 80 amatör ve 172 semt kulübüne ve belediye spor kulübündeki sporculara geleneksel spor malzemesi yardımını sürdürüldü. Karşıyaka Spor Kulübü'ne, üzerine daha sonra saha ve lojman yapılacak şekilde Çiğli'de 100 dönüm arazi tahsis edildi.³¹⁷ 1850 metre uzunluğunda dört parkurlu koşu pisti yapımı tamamlandı. TANSAS aracılığı ile de gıda yardımı yapıldı.

³¹³ İBB, 1986, s.604.

³¹⁴ İBB, 1986, s.604.

³¹⁵ İBB, 1986, s.605.

³¹⁶ İBB Dergisi, Sayı: 10, ss. 12-13.

³¹⁷ İBB Dergisi, Sayı: 12, s.34.

Bu yıl belediye bünyesinde faaliyet gösteren spor okulu açıldı ve hem vatandaş hem de belediye çalışanlarının çocuklarının bu okuldan yararlanması sağlandı. Okulun rağbet görmesi durumunda kışın da açık kalacağı gündeme geldi.³¹⁸ Burhan Özfatura, *“Büyük Atatürk’ün, ‘Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur.’ sözünden hareketle evlatlarımız için yaz spor okulunu açtık.”* diyerek okul açma fikrinin çıkış noktasının ne olduğunu dile getirdi.³¹⁹

Belediye tarafından açılan bu yaz spor okulunda 6-8 yaş arasındaki çocuklar için serbest jimnastik, bale ve yüzme; 9-10 yaş arasındaki çocuklar için voleybol, basketbol, hentbol, jimnastik ve yüzme; 11-13 yaş arasındaki çocuklar için de basketbol, voleybol, hentbol, güreş, jimnastik, yüzme ve atletizm dallarında hizmet veriliyordu. Kurslar ücretsiz değildi fakat özel kurslara oranla ucuzdu. Yüzme dersleri için 7 bin lira ödenirken, diğer branşların ücreti 3 bin lira idi ve okula kaydolanlar fuara giriş ücreti ödemiordu. Yaz tatili boyunca eğitim veren okulun kurulduğu ilk dönemde 975 kursiyeri vardı.³²⁰

2. Uluslararası Fuar Turnuvası ile Göztepe Yol Koşusu gerçekleştirildi ve Uluslararası Vehbi Emre Grekoromen Güreş Turnuvası ve Avrupa Fin Gençler Yelken Şampiyonası’na ev sahipliği yapıldı.³²¹

Belediye spor kulübü de Türkiye turnuvalarına katılıp başarı elde etmeye çalıştı ve 1986-1987 döneminde gerçekleştirilen turnuvaların atletizm kategorisinde “Türkiye Büyük Bayanlar”, “Gençler Puanlı Türkiye Birincilikleri”, “Büyük Bayanlar”, “Bayanlar” ve o sene ilk kez başlatılan “Türkiye Kulüpler Atletizm Ligi”nde Türkiye ikincisi; “Genç Bayanlar” dalında Türkiye üçüncüsü; aynı dönemdeki basketbol sezonunda “Küçük Bayanlar” dalında Türkiye ikincisi olma başarısını gösterdi.³²²

1988 yılında sporcular ve okullar büyükşehir belediyesi tarafından desteklenmeye devam edildi ve malzeme yardımları sürdürüldü. Açık kortta kışları çalışmakta ve antrenman yapmakta zorlanan tenisçiler için, Kültürpark’ta yer alan

³¹⁸ İBB, 1987, ss. 236, 239.

³¹⁹ Yeni Asır, 20 Haziran 1987.

³²⁰ Yeni Asır, 20 Haziran 1987.

³²¹ İBB Dergisi, Sayı: 5, ss.37-38; İBB Dergisi, Sayı:6, s.35.

³²² İBB Dergisi, Sayı: 11, s. 27; İBB Dergisi, Sayı:12, s. 34.

S.S.C.B. Pavyonu, periyodik bakımları Kültürpark Tenis Kulübü'ne bırakılarak hiçbir ücret almadan tenisçilerin hizmetine sunuldu. Burhan  zfatura, “*tenisin zengin sporu olduğu imajını yıkmaya çalıştıklarını*” belirtti.³²³

 zmir Büyükşehir Belediyesi Spor Kulübü bu yıl da spor müsabakalarında birçok başarı elde etti. Bu başarılardan bazıları;  zmir İl Temsilciliği İl Kulüpler Birincili i atletizm müsabakasına katılan atletizm bayan takımı  zmir birincisi; Yıldız Erkek hentbol takımı, yıldız Erkekler Hentbol İl Birincili i müsabakasında  zmir üçüncüsü, aynı kategoride Yıldız Bayan hentbol takımı  zmir birincisi oldu ve belediyenin güreş takımına mensup olan Mustafa Korkmaz Serbest Grup Birincilikleri'nde grup birincisi olarak Türkiye şampiyonasına katılma hakkı kazandı.³²⁴

Ekim 1988'de  zmir Büyükşehir Belediyesi,  zmir Otomobil Kulübü ve Vakkoroma ortaklığında  zmir Birinci Carting Yarışmaları düzenlendi. 18 aracın katıldığı yarışma, Kültürpark'ta bulunan Atatürk b st  etrafında gerçekleştirildi.³²⁵ Aralık ayında da büyükşehir belediyesi ve diğer iştirakçilerin katkısıyla “ zmir I. Pist Yarışı” düzenlendi.  nceki carting yarışı gibi bu yarış da ilgi gördü.³²⁶

3.3.2. 1994-1999 Döneminde  zmir'de Sosyo-Kültürel Yaşam

Bu dönem, Burhan  zfatura'nın dediği gibi,  zmir'in 'fuarlar şehri' olmanın son kademesine ulaştığı dönemdir. İZFAş ve İEF'in fuarcılık konusunda kendini geliştirdiği ve ispatladığı,  zmirliilerin ve yabancı katılımcıların zevk aldığı, ticari etkileşim ve kültürleşmenin gerçekleştiği büyük ve kapsamlı fuarların yapılmaya başlandığı evredir. Ayrıca, resim, heykel ve fotoğraf sergilerinin yanı sıra spor faaliyetlerinin de sıkladı ı görülmektedir."

³²³ İBB Dergisi, Sayı: 15, s.30.

³²⁴ İBB Dergisi, Sayı: 15, s. 29.

³²⁵ İBB Dergisi, Sayı: 23, s.32.

³²⁶ İBB Dergisi, Sayı: 25, s.39.

3.3.2.1. Kültürpark ve İzmir Enternasyonal Fuarı

Fuar ve Turizm Müdürlüğü kapsamında Kültürpark’la ilgili faaliyetler de yürütülüyordu. 18 Nisan 1994’te kurulan Kültürpark Şube Müdürlüğü ile ayrılmaya gidildi.³²⁷

Katılımcı ve ziyaretçi rekorları kırmaya devam eden İEF haricinde İZFAŞ İzmirliyi birçok fuarla buluşturdu. METUREX, Souvenir, HOTEQ, MODEKO, COMPOTEK, İzmir Pret, Deri ve Gıda fuarlarını örnek olarak verebiliriz.³²⁸

Ayrıca 5 Temmuz-4 Ağustos 1995 tarihleri arasında Fuar  amlık Nejat Uygur Tiyatrosu’nda İZFAŞ, Karaca Sineması ve UIP tarafından Yaz Sineması Günleri düzenlendi. 5 haftada 15 film gösterilirken vatandaş etkinlikten memnun kaldı.  ocuk filmlerinin de gösterildiği etkinlikte miniklerin e lenmesi için bowling ve mini golf sahaları kuruldu. Schindler’in Listesi, Forrest Gump, Taş Devri gibi ünlü ve  i e rekortmeni kült filmlerin gösterildiği günlerde bin kişi kapasiteli tiyatroda yer kalmadı, birçok kişi film izleyemedi. Be enilen bu uygulamanın süresinin daha da uzatılmasını temenni edenler de oldu.³²⁹

3.3.2.2. Sergiler

İzmir B y k  ehir Belediye binasının altında bulunan  etin Emeç Sanat Galerisi Yüksel  akmur Dönemi’nde kapatıldı ve Burhan  zfatura’nın yeniden belediye başkanı olduğu tarihte tekrar açıldı. 1994-1999 döneminde hem  etin Emeç Sanat Galerisi’nde hem de Kültürpark’ta onlarca sergi düzenlendi. Karma resim, heykel, seramik ve fotoğraf sergilerinden  z rl ler Resim Sergisi ve Colum Colvin Fotoğraf Sergisi bu sergilere örnek olarak verilebilir.³³⁰

En çok dikkat çeken sergilere örnek verecek olursak; 1995 yılında U ur Mumcu’yu anma etkinlikleri kapsamında gerçekleşen “U ur Mumcu Fotoğraf Sergisi” ve “Sanatçılardan U ur Mumcu’ya Saygı” adlı heykel, seramik, resim ve karikatür

³²⁷ İBB, 1994, s.97.

³²⁸ İBB, 1994, ss.519, 520, 522.

³²⁹ Yeni Asır, 8 Ağustos 1995.

³³⁰ İBB, 1994, s.460.

sergisi ile Kenan Evren ve Rauf Denktaş'ın yaptıkları resimlerden oluşan "Cumhurbaşkanları Sergisi" bu konuda verilebilecek en iyi örneklerdendir.³³¹

Yapılan onlarca faaliyete rağmen halkın ilgisiz kaldığını ve sanata yatırım yapmadığını belirten belediye başkanı, İzmirliilerin sanat için para harcamaya alışkın olmadığını ifade etti. "*Hafta sonları Çeşme'de kızarmayı sanata tercih ediyorlar*" diyerek rahatsızlığını dile getirdi.³³²

3.3.2.3. Sportif Faaliyetler

Burhan Özfatura'nın belediye başkanlığının ikinci döneminde sportif faaliyetler ve yardımlar artarak devam etti. İlk olarak, seçim sürecinde söz verdiği için, Yeşilyurt, Şirinyer, Kadifekale, Atatürk Mahallesi ve Hilal'deki toprak sahaların amatör kulüplere tahsisi belediye meclisince karara bağlandı.³³³

Belediye bünyesinde her yaz açılan yaz spor okulu, branş ve üye sayısını artırarak yüzlerce çocuğa ve gence uygun fiyata spor yapma imkanı verdi. Merkez Celal Atik Spor Salonu dışında, Hasanağa Bahçesi, Bornova Rekreasyon Alanı, Egekent, EV-KA 2 ve Gode Cengiz Spor Tesisleri de aktif olarak hizmet veriyordu. Burhan Özfatura'nın belediye başkanlığının ikinci döneminde, Çakmur döneminde devre dışı bırakılan Hasanağa Bahçesi içerisindeki buz pateni pisti yeniden kullanıma açıldı. Ayrıca, spor tesisi düzenlenerek aerobik için kondisyon salonu inşa edildi ve iki masa tenisi masası alındı.³³⁴

Bornova Rekreasyon Alanı içerisindeki tesis genişletilip yenilenerek bir spor kompleksi oluşturulmaya çalışıldı. EV-KA 2, Egekent ve Gode Cengiz spor salonları yenilendi, Güzelyalı'da bulunan Metin Oktay Halı Sahası kaplandı ve Çiğli çöplüğündeki yarım bırakılmış olan saha tamamlandı.³³⁵

1994 yılında Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren spor tesisi ve kompleksleri şu şekilde sıralayabiliriz;

³³¹ Cumhuriyet, 22 Aralık 1994; Cumhuriyet, 25 Ocak 1995.; Yeni Asır, 7 Haziran 1996.

³³² Yeni Asır, 21 Haziran 1995.

³³³ İBB, 1994, s. 469.

³³⁴ İBB, 1994, s. 468.

³³⁵ İBB, 1994, ss. 468-469.

Fuar Celal Atik Spor Kompleksi

Atakent Spor Tesis

Gode Cengiz Spor Tesisleri

Bornova Tesis

Bornova Atatürk Mahallesi

Hasanağa Spor Tesisleri

Yeşilyurt Spor Tesisleri

Güzelyalı Metin Oktay spor tesisleri.

Buca Belediyesi'ne verilmiş olan Şirinyer Spor Tesisleri ve protokol ile amatör takımları tahsis edilmiş olan Refik Şevket İnce Spor Tesisleri ile Cengizhan Spor Tesisleri.³³⁶

2-13 Aralık 1994'te Türk ve Dünya Vücut Geliştirme Şampiyonası, 25 Aralık 1994-5 Ocak 1995 tarihleri arasında Üniversitelerarası Dünya Hentbol Şampiyonası yapıldı. Ayrıca, 5 yıllık aradan sonra belediyeye bağlı müdürlükler arası futbol turnuvası yeniden düzenlendi.³³⁷

Talepler üzerine 3-13 yaş arasındaki çocuklar haricinde yetişkinlere de hizmet vermeye başlayan spor okulu 3-103 yaş arası kişilere hizmet verir duruma getirildi. Yetişkinler için sağlıklı yaşam, yürüyüş ve jimnastik branşları açıldı. Kadınlara özel olarak step, aerobik ve güç geliştirme branşları dahil edildi. Çocuklar ve yetişkinlerin yanı sıra engellilere yönelik faaliyetler de mevcuttu. Engelli vatandaşlar için ücretsiz olarak yürüme, atletizm, basketbol, güç geliştirme, futbol ve satranç kursları açıldı.³³⁸

Belediyenin yaz okulu rağbet gördüğü için 17 Ekim 1994 itibarıyla kış spor okulu da faaliyete geçti. Kış döneminde Atakent, Bornova, Gode Cengiz, Egekent, EV-KA 2, Hasanağa, Cengizhan, Refik Şevket İnce Mahallesi, Kadifekale ve Celal Atik spor tesisleri aktifti. Bu tesislerde kursiyer olarak devam eden başarılı çocuk ve gençler belediyenin spor kulübünün altyapısına alınarak gelişmeleri destekleniyordu.³³⁹

³³⁶ İBB, 1994, ss.470-471.

³³⁷ İBB, 1994, ss. 472, 474.

³³⁸ İBB, 1994, s. 477.

³³⁹ İBB, 1994, s. 477.

1996 yılında XIV. Vehbi Emre Güreş Turnuvası, önceki yıllarda olduğu gibi yine Celal Atik Spor Salonu'nda yapıldı. İzmir Büyükşehir Belediyesi Spor Kulübü bünyesinde üç gün süren aikido semineri düzenlendi.³⁴⁰

1997'ye gelindiğinde 22 branşta 12 bin 916 kursiyer belediyenin yaz ve kış okullarında spor yapmaktaydı.³⁴¹ Aynı yıl, spor akademisi için öğrencileri hazırlamaya yönelik kurslar açıldı. Böylece yaz ve kış spor okulları, sınava yönelik öğrenci hazırlama kursları, belediye spor kulübü ve amatör takımlar ile okullara yapılan yardımlarla belediye, herkesin yararlanabileceği geniş bir sportif ağ yarattı.

YILLAR	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1994	1995	1996
Spor Okulu Kursiyer Sayısı			İlk 100 Kursiyer	YAZ DÖNEMİ 1.500 Kursiyer	YAZ DÖNEMİ 1.853 Kursiyer	YAZ DÖNEMİ 2.074 Kursiyer	YAZ-KIŞ 9.586 Kursiyer	YAZ-KIŞ 14.200 Kursiyer	17 Eylül'e kadar 17.900 Kursiyer
Spor Okulu Branşları			1 Branş Futbol	7 Branş	9 Branş	9 Branş	17 Branş	18 Branş	21 Branş
Sporcu Sayısı	120 Sporcu	206 Sporcu	300 Sporcu						
Kulüp Branş Sayısı	4 Branş	5 Branş	6 Branş	7 Branş	8 Branş				
Tesisler			Spor salonu Yeşilyurt futbol sahası, Fuar koşu pisti	Buca Hasanağa Bahçesi Spor Kompleksi					
Spor Malzemesi Yardımı	1984 ile 1989 yılları arasında yapılan toplam malzeme yardımı; 111 ilkokul, 72 ortaokul, 84 ilçe, 2 ilköğretim okulu, 5 yetiştirme yurdu, 7 fakülte, 18 resmi kurum, 82 amatör kulüp, 181 semt kulübü.							100 Amatör Kulüp 200 Okul	

Tablo 1: 1984-1989 ve 1994-1999 yılları arasında belediyenin yürüttüğü sportif faaliyetler, *İzmir Büyükşehir Belediyesi 1997 Faaliyet Raporu*, s. 53.

3.3.2.4. Kardeş Şehirler

Burhan Özfatura'nın belediye başkanlığı yaptığı iki dönemde de kardeşlik, dostluk ve kültür adına birçok yabancı şehir ile kardeşlik bağlantısı kurulduğunu görmekteyiz. Başkanlık makamını ziyaret eden yabancı ülke temsilcileri ile görüşen Özfatura, İzmir ile heyetin geldiği ülkeden seçilen bir şehrin arasında bir kültür bağı kurulmasını sağlamıştır.

Görev süresi olan on yıllık periyoda göz attığımızda, 1984'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Mağusa, 1985'te Azerbaycan'ın Bakü, 1987'de

³⁴⁰ İBB, 1996, s. 372.

³⁴¹ İBB, 1997, s. 53.

Çekoslovakya'nın Plezen, 1995'te Küba'nın Havana, İspanya'nın Cordoba ve Romanya'nın Köstence, 1996'da Moldova'nın Baltı ve Hırvatistan'ın Split ve 1997 yılında da Hindistan'ın Mumbai kentleri ile İzmir'in kardeş şehir olduğu göze çarpmaktadır.³⁴²

1984-1989 yılları arasında kardeş şehir olarak seçilen kentler, İzmir ile benzer birtakım özelliklere sahipti. Özellikle turizm, ekonomi ve ticaret potansiyeli İzmir'e benzeyen şehirler tercih edildi ve 1997 yılında bu seçimlere, EGEV, ESİAD ve Ege İhracatçılar Birlikleri'nden oluşan "Kardeş Kentler Komitesi" karar verir hale geldi.³⁴³

Yukarıda yer alan şehirlerle kardeşlik bağlantısı kurulması, İzmir'in kültürel ve ekonomik açıdan destek görmesini sağlamıştır. Farklı kültürlerden insanların İzmir'de misafir edilmesi ile de dostluk ilişkileri kuvvetlenmiştir. Kardeşlik bağı kurulan bazı şehirler, İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür ve takdir belgeleri yollayarak kardeşliği pekiştirmiş ve iki taraflı kültür alışverişi gerçekleştirilmiştir.³⁴⁴

³⁴² **İBB Belediye Meclis Tutanakları**, Karar no:111, Karar tarihi: 15.5.1987., **Yeni Asır**, 23 Kasım 1995.; İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kardeş Kentler, <https://www.izmir.bel.tr/tr/KardesKentler/62> (12.08.2024)

³⁴³ **Yeni Asır**, 22 Ekim 1997.

³⁴⁴ Detaylı bilgi için bakınız; **Mektuplar**, ss. 16-17.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NDE SOSYAL BELEDİYECİLİK

ANLAYIŞI (1984-1989 / 1994-1999)

Burhan Özfatura, başkanlığı döneminde korunmaya ve yardıma muhtaç kişilerle öğrencileri koruma ve onların yaşamlarını kolaylaştırma iddiasında bulundu. Önceliğini yoksul, yardıma muhtaç kişilerin ve öğrencilerin hayat standardını yükseltmek olarak açıkladı. Bu nedenle İzmir Büyükşehir Belediyesi, aşevi, huzurevi, emekliler masası, şehit aileleri masası ve özürölüler masası gibi oluşumlar teşekköl etti. Zorda kalan vatandaşlar, hasta çocuklar ve maddi durumu iyi olmayan aileler için belediyenin desteklediğı kampanyalar düzenledi. Özfatura, bu politikalar ile halka dokunduğı düşüncesindeydi ve kendisine gelen teşekkür mektuplarını kitaplaştırdı. Bu mektuplardaki teşekkürlerin Özfatura için bir motivasyon kaynağı olduğı anlaşılmaktadır.

4.1. SOSYAL BELEDİYECİLİĞİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

Devletlerin vatandaşlara karşı sergilediğı tutum yıllar boyunca değışiklik göstermiştir. Bu değışiklikte şüphesiz en önemli etken, bireyin önem kazanması ve hakkını istemesi olmuştur. Özellikle Almanya'da Sanayi Devrimi sonrası ortaya çıkan işçi sınıfının hayat standartlarını yükseltmek için mücadele verdiğı mücadele, devletlerin sosyal politikalara yönelmesinde oldukça etkili olmuştur. Bu nedenle devletler, zaman içinde vatandaşlarının ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışan bir sistem ve kurumlar geliştirmek zorunda kalmıştır. Bu noktada sosyal devlet anlayışı, yetersiz kalan liberalizme karşı yeni bir devlet politikası olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu yeni devletler, “...Bireylere insan onuruna yaraşır bir hayat düzeyi, fırsat eşitliğı ve sosyal denge sağlamak amacıyla sosyal alanı düzenleyici, bu alana doğrudan müdahale edici ve geliri yeniden dağıtıcı görevler üstlenmeye başlamıştır.”³⁴⁵

³⁴⁵ Ecem Savcı Yörük, “Sosyal Devlet Anlayışı ve Türkiye'deki Gelişimi”, **Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Faköltesi Dergisi**, 2021, Cilt: 6 Sayı:11, s.167.

Sosyal politikanın genel kapsamlı anlamı; sosyal grupların ve sosyal alanların maruz kaldığı sorunların ortadan kaldırılması için çözüm üretme; sosyal gelişim, sosyal adalet, sosyal denge ve sosyal bütünlük sağlamaktır.³⁴⁶

Sosyal belediyeciliğin temelinde yukarıda bahsettiğimiz “*sosyal politika*” ve “*sosyal devlet*” anlayışı yatmaktadır. Sosyal politika terimi ilk kez 19. Yüzyılda Almanya’da Profesör Doktor Wilhelm Heinrich Riehl tarafından, “*Die Naturgeschichte des Volkes als Grundlage der Deutschen Sozialpolitik (Alman Sosyal Politikasının Temeli Olarak Halkın Tabiat Tarihi)*” adlı eserde kullanıldı.³⁴⁷ Daha sonra sosyal devlete evrilen bu kavram, toplumun sosyal gelişimini kendine misyon edinmiş ülke yönetimlerine verilen bir ad olarak literatüre eklendi. 1960’lı yıllarda dünya çapında kente göçün canlandığı ve arttığı dönemlerde kentlerde artmakta olan nüfus, yerel yöneticileri sosyal politika geliştirmeye ve uygulamaya zorladı.

Gelişmekte olan ülkelerde ise bu tür sosyal hizmetler, ülke yönetim umdesi olmaktan daha çok kentsel/yerel hizmetlere odaklı şekilde ilerlemekte.³⁴⁸ Bu durumda da en çok görev belediyelere düşmektedir. Yerel yönetim sorumlusu belediyeler, halkın müreffeh bir yaşam sürmesi ve toplumsal dinginlik ve uyum sağlanması için birtakım sosyal politikaların üstlenicisi ve yürütücüsü olmak zorunda kalmıştır.

4.1.1. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik

Kur’an ve sünnet hükümleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Şer’i hükümlere uygun olarak, kimsesizler, dullar, yetimler ve hastalar muhafaza edilmiş ve vakıflar aracılığı ile bu tür işlerin yürütülmesi gerçekleştirilmiştir. İslam dininin ve insanlığın bir gereği olarak zorda kalana yardım etmek önemli bir vazife olmuştur. Bu nedenle vakıfların nüfuzundan yararlanılmıştır.³⁴⁹

³⁴⁶ Süleyman Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi S.B.E. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul, 2004, ss.13-14.

³⁴⁷ Edt. Ali Seyyar, **Modern Sosyal Devlete Giden Yolda Alman Sosyal Politika Teorisyenleri**, Gece Kitaplığı, Ankara, 2021, ss.23-24.

³⁴⁸ Özdemir, s.175.

³⁴⁹ Detaylı bilgi için bakınız; Ziya Kazıcı, **Osmanlı’da Vakıf Medeniyeti Tarihi 2**, Kayıhan Yay., İstanbul, 2014.

Sanayi Devrimi'nin getirdiği sanayileşme hareketlerinin geç başladığı Osmanlı Devleti'nde çalışma ile ilgili politikaların düzenlenmesi de geç oldu.³⁵⁰ Çünkü küresel ölçekte bakıldığında; sanayileşme ile sosyal politikaların ortaya çıkışı ve üretimi birbirine paraleldir. Bu sebeple ancak Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıldan sonraki dönemlerde topluma yönelik bir politikanın varlığından söz edebiliriz.

Sosyal belediyeciliğin Osmanlı Devleti'nde yaygınlaşması Tanzimat'tan sonra, kurumsallaşması ise II. Abdülhamid Dönemi'nde gerçekleşti. Özellikle II. Abdülhamid Dönemi'nde padişahın kendi inisiyatifini kullanarak açtığı kurumlar, sosyal belediyeciliğin Osmanlı'daki temelini oluşturmaktaydı. Bu sebeple padişah, devlet eliyle gerçekleştirilen sosyal politikaların öncüsü konumundadır. II. Abdülhamid Dönemi'nde açılan kurumların en önemlileri; Darülaceze, Hamidiye Etfal Hastanesi, Darüleytamlar, Darülhayr-ı Ali ve Himaye-i Etfal Cemiyeti'dir. Bunların yanı sıra yine Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde Üsküdar Akıl Hastanesi, Gureba Hastanesi, Haydarpaşa Numune Hastanesi, Yıldız Askerî Hastanesi, İstanbul Kuduz Hastanesi, Edirne Askerî Hastanesi ve Gülhane Askerî Tıp Akademisi gibi batılı tarzda tedavi yöntemleri kullanan hastaneler de açıldı. Özellikle Hamidiye hastaneleri İstanbul dışındaki farklı illerde de teşekkül etti. II. Abdülhamid Dönemi'nde başlayıp Cumhuriyet'e intikal eden bu dönüşüm kurumları uzun yıllar ayakta kaldı.³⁵¹

Cumhuriyet'in ilanından sonra 1930'da yayımlanan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun ikinci kısım 15. Maddesinde, belediyelerin vazifeleri başlığı altında 76 maddelik görev listesi yer almaktaydı. Yersiz, yurtsuz kalanları koruyup gözetmek, zor durumdaki işsizlere iş vermek, fakirler ve kimsesizler için yurtlar yapmak, genç ve özürlülerin istihdamı için kuruluşlarla iş birliği yapmak, meslek beceri kursları, iş eğitim merkezleri ve yaşam evleri kurmak, doğrudan sosyal belediyeciliğe yol açan sosyal politika ile ilgili maddelerdi.³⁵²

Göç dalgalarının güçlendiği dönemde uygulanması elzem olan bu yeni politika ilk kez 1961 Anayasası'nda "sosyal devlet" adı altında resmi bir kimlik kazandı.

³⁵⁰ Alim Tetik, Adem Korkmaz, "Osmanlı Dönemi'nde Sosyal Politika Uygulamaları", **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, Yıl: 22, Cilt:27, s. 425.

³⁵¹ Esra Demirci Akyol, "Sultan II. Abdülhamid Dönemi'nde Sosyal Politika Uygulamaları", **Sosyal Politika Çalışmaları**, yıl:13, sayı:31, Temmuz-Aralık 2013, ss.44-45.

³⁵² **Resmi Gazete**, 14 Nisan 1930, Sayı: 1471., Özdemir, s. 179.

Anayasanın birinci kısmında yer alan 3.maddede, Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanıp, ikinci kısım birinci bölümde de;

“Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasi, İktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar”

madde ile toplumun sosyal gelişimini sağlamak da devletin misyonlarından biri haline getirildi.³⁵³ 1961’de bahsi geçen bu yeni devlet görevi ancak 1970’lerden sonra uygulanmaya başladı. Sivil toplum kuruluşları, kooperatifler, bazı şirketler ve kuruluşlarının yerel yönetim mekanizmasına dahil edilmesi ile ilk adımlar atılmış oldu.

1970’lerde Ankara Belediyesi’nin öne çıktığı görülmektedir. Belediyenin ucuza gıda maddesi, uygun fiyata ekmek ve tüketim malı satıp, ekmek fabrikası açması bu uygulamanın Türkiye’deki ilk nüvelerini oluşturdu. Arkasından İzmir ekibinin başlattığı TANSAS uygulamarı devreye girdi. Bir süre sonra devlet sosyal uygulamalardan neredeyse tamamen elini çekti ve bütün yük yerel yönetimlerin sırtına bindi. 1995 yılından sonra da yerel yönetimlerin sosyal belediyeçiliği sistematikleşti.³⁵⁴

4.2. BURHAN ÖZFATURA DÖNEMİ’NDE SOSYAL BELEDİYEÇİLİK UYGULAMALARI

İzmir Büyükşehir Belediyesi sosyal politika anlayışını benimseyen, üreten ve uygulayan yerel yönetimlerden biridir. Başkan Burhan Özfatura’nın vakıf işlerine verdiği önemi önceki sayfalarda dile getirmiştik. Başkanın vakıf faaliyetlerine verdiği bu önem neticesinde İzmir, sosyal belediyeçilik anlayışını tam anlamıyla benimseyerek toplumu kucaklayan ve toplumsal gelişime ivme kazandıran bir belediye haline gelmiştir.

Burhan Özfatura, göreve geldiği andan itibaren hem şehrin idari işleriyle ilgilendi hem de sosyal ve toplumsal hayatı himaye etmeye çalıştı. Şehrin kalıcı modern bir sima kazanması için yaptığı çalışmaların yanı sıra, acizleri ve yardıma muhtaçları himaye etmeye, onları topluma kazandırmaya yönelik birçok faaliyet

³⁵³ Resmi Gazete, 31 Mayıs 1961, Sayı:10816.

³⁵⁴ Özdemir, ss. 177-178, 182.

yürüttü. Belediyeyle bağılı olarak faaliyet gösteren sosyal dayanışmayı ilke edinmiş olan kuruluşlar aracılığıyla sosyal hayat dengelenmeye ve eşitsizlikler ortadan kaldırılmaya çalışıldı. Hatta başkana bu tür çalışmalarından dolayı “...*Fakir dostu babamız; masumları, yetimleri, öksüzleri, dulları sevindiren canciğer babamız; İzmir’in iyi kalpli belediye başkanı...*” diye methiye düzenler dahi olmuştur.³⁵⁵

4.2.1. Eşrefpaşa Hastanesi ve Sağlık Politikaları

Osmanlı Döneminde İzmir’de birçok hastane bulunmaktaydı. Bu hastaneler, Ermeni, Rum ve Katoliklere ait hastanelerdi. Müslümanlara ait ise iki adet hastane vardı; bunlardan biri askeri hastane, diğeri ise sivil hastane idi. Bölgede ticaret yapan kişilere bakılması için İngiliz, Fransız ve Hollandalı hastaneleri de mevcuttu.³⁵⁶ Sultan Abdülmecid’in izniyle bugünkü Konak Doğum Hastanesi’nin olduğu yere Gurabay-ı Müslimin Hastanesi yapıldı.

Hastanenin kuruluşu ilk olarak yoğun göç alan ve ticaret merkezi olarak kullanılan İzmir’de yayılan frengiyi tedavi etme amacıyla 1891 yılında gündeme geldi, ancak finansman sıkıntıları sebebiyle hastanenin inşası 1906’da başladı.³⁵⁷ 1908 yılında hizmete giren hastane 1913 yılına gelindiğinde, kent için çalışmalar yapmış olan eski belediye başkanı merhum Eşref Paşa’nın adını aldı. Aynı yıl kolera salgının yaşanması sebebiyle hastane tamamen koleralı hastalara tahsis edildi.³⁵⁸ Salgının sona ermesiyle de tekrar frengilileri tedavi eden hale geri döndü. 1921’de Yunan işgaliyle birlikte Yunanların kapattığı hastane ayakta hasta bakan bir dispanser halini aldı. 1922 yılının sonralarında hastanenin işleyişi normale döndü. 1926’da yanına İzmir Deri ve Tenasül³⁵⁹ Hastalıkları Muayene ve Tedavi Evi inşa edildi. Özel yıllar vilayet özel idaresi ve belediyenin birlikte idare ettiği hastane 1950’de tamamen belediyenin

³⁵⁵ Özfatıra, **Mektuplar**, s. 159.

³⁵⁶ Çınar Atay, **Tarih İçinde İzmir**, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, İzmir, 1978, ss.62,64.

³⁵⁷ Mehmet Karayaman, **20. Yüzyılın İlk Yarısında İzmir’de Sağlık**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir, 2008, s. 104.

³⁵⁸ Didem Akyol, “Cumhuriyet Öncesi dönemde İzmir Hastanelerinin Mekânsal Gelişimi”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, Cilt:2, Sayı:29, 2014, s.431.

³⁵⁹ **Tenasül**: Üreme.

kontrolüne bırakıldı. 1956 yılında deri ve zührevi hastalıkları hastanesi imajından ve statüsünden çıkmaya başlayıp, çeşitli branşlarda hizmet vermeye başladı.³⁶⁰

İncelediğimiz 10 yıllık periyotta, geniş bir poliklinik skalası oluşturulmuş olan hastane, yaşlı ve düşkün kişilerin sıra beklemeden muayene olmasına olanak tanıyordu. 1985 yılı şubat ayında belediye tarafından oluşturulan gezici diş polikliniği hizmete girerek, yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar başta olmak üzere, gecekondu bölgelerindeki vatandaşa da ücretsiz diş dolgusu ve diş çekimi yapmaya başladı.³⁶¹ Aynı yıl Aralık ayında büyükşehir belediyesi il sağlık müdürlüğü ile ortaklaşa başlatılan “Bitlere Ölüm” kampanyası kapsamında ilk ve orta dereceli okullar önce bitlere karşı ilaçlandı, ardından da öğrencilere ücretsiz bit şampuanı dağıtıldı.³⁶²

Halkın gezici diş polikliniğinden memnun olduğu gören belediye, bu tarz hizmetlerin sayısını artırma yoluna gitti. Acil durumlarda “077” numaralı hattın aranmasıyla büyükşehir belediyesinin Eşrefpaşa Hastanesi merkezli olarak oluşturduğu “hızır acil servis” bir adet doktor ve ambulans ile olay yerine intikal ederek hastalara yardım eli uzatmaya başladı.³⁶³ Ayrıca yine hastaneye bağlı olarak hizmet veren bir gezici sağlık otobüsü de mevcuttu. Bu otobüs geçim sıkıntısı yaşanan bölgelere ve gecekondu bölgelerine giderek oralarda ikamet eden kişileri sağlık taramasından geçiriyor, gereken ilaçları yazıyor ve lazımsa hasta kişilerin hastanede tedavi olmalarına yardımcı oluyordu. 1996’da hastaneye bağlı zührevi hastalıklar dispanseri ile Yenişehir’de bulunan sosyal hizmetler dispanseri, Gürçeşme Zübeyde Hanım Huzurevi polikliniğinde halkı ücretsiz sağlık hizmeti sunmaya başladı.

İzmir’deki ilkokul ve kreşler belirli aralıklarda parazit, bulaşıcı hastalık, diş taramaları ile kulak-burun-boğaz ve göz muayenelerinden geçiriliyordu. Fakir bölgelerde yaşayan kişiler için zührevi hastalık ve diyabet taramaları da belediye tarafından ücretsiz olarak yapılmakta, Fuar ve Spor Genel Müdürlüğü’ne de yine ücretsiz olarak düzenli sağlık hizmeti verilmekteydi. Ayrıca şehit anne-babası, eşi ve çocuğu hastanede ücretsiz tedavi ediliyordu.³⁶⁴ Belediye İzmir’inin sağlık sorunlarını

³⁶⁰ Akyol, s. 431.

³⁶¹ **Yeni Asır**, 1 Şubat 1985.

³⁶² **Yeni Asır**, 15 Aralık 1985.

³⁶³ **İBB Dergisi**, Sayı: 10, s.20.

³⁶⁴ **İBB**, 1994, s. 490.

çözebilmek adına Güzeltepe, Vezirağa ve Mehtaptepe gibi semtlere sağlık ocağı ve dispanserler yapıp, il sağlık müdürlüğüne devretti.³⁶⁵

1986 yılında şehirde kuduz görülmeye başlandı. Burhan Özfatura bu kapsamda İzmirli halkı belediye ile iş birliği yapmaya davet ederek, kedi ve köpekler için sabit bir ücret belirledi. Yani kedi ve köpeklerin toplanmasına yardım eden kişilere para ödenecekti. Ayrıca evinde birden fazla hayvan besleyen kişiler de 100 bin TL para cezasına çarptırılacaktı.

1987 yılında “Kırsal Kesimde Dış Taramaları” kapsamında büyükşehir belediyesi ve İzmir Dış Hastanesi Ege Bölgesi’ndeki ilçeler ve köylerde dış taramaları yaptı. Yaklaşık on ayda 50 bin 228 kişi ücretsiz muayene edildi.³⁶⁶

Burhan Özfatura’nın ikinci belediye başkanlığı döneminde de bu faaliyetler yürütülmeye devam etti. Yenilenmiş araç gereçlerle halkın yardımına koşmak daha kolay hale gelmişti.

4.2.2. Mezarlıklar Müdürlüğü ve Cenaze Hizmetleri

1984 senesinde büyükşehir belediyesine bağlı olarak kurulan Mezarlıklar Müdürlüğü, artan nüfus ve alınan göç neticesinde ölü gömecek alanın kısıtlı olduğu bir dönemde faaliyet yürüttü. Nüfus ve göç etkenlerinin haricinde mezarlıkların kayalık kısımlarına defin işlemi gerçekleştirilememesi de sıkıntı yaratıyordu. Burhan Özfatura’nın ilk başkanlık senesinde gömü yapılacak mezarlık yoktu. Kapasitesi dolan Kokluca, Soğukkuyu, Eski Balçova, Paşaköprü ve Eski Balçova mezarlıkları resmen gömüye kapatıldı.³⁶⁷ Karşıyaka Belediye Başkanı Nevzat Çobanoğlu, Örnekköy Mezarlığı’nda yer olduğunu söylediye de belediye meclisinde alınan karar yer olmadığı ve mezarlığın kapatılması yönündeydi. Fakat bir süre sonra belediye muhalefete rağmen bu kararı bozdu ve Örnekköy Mezarlığı’nda yeni yerler açıldı. Örnekköy haricinde Yeni Buca ve Yeni Balçova Mezarlıkları oluşturuldu.³⁶⁸ Bu sırada

³⁶⁵ İBB Dergisi, Sayı: 12, s.3.

³⁶⁶ Yeni Asır, 26 Ekim 1987.

³⁶⁷ İBB, 1986, s. 598.

³⁶⁸ İBB, 1986, s.598.; Yeni Asır, 3 Eylül 1984.

piyasa değeri pahalandı diye belediye lahit mezar yaptırma işine girdi ve piyasadan bağımsız neredeyse yarı fiyatına lahit bir mezara sahip olmak kolaylaştı.³⁶⁹

1986'da Işıkkent Mezarlığı gömüye açıldı ve bu arada ilk kez üst üste ölü gömme yönetimi hayata geçirildi. Dini anlamda bir sakıncası olmadığı anlaşıncı bu yöntem kullanılarak mezar yeri bulma derdinden bir nebze de olsa kurtulan belediye tek tip ve çok katlı mezarlık yapma, lahit yaptırıp satma işine girdi. Işıkkent Mezarlığı'nda yaratılan bu popülasyon gasilhane sayısının beşe çıkarılmasıyla sonuçlandı.³⁷⁰

Mezar ve mezarlık sorununu çözmeye çalışan büyükşehir belediyesi bir yandan da yakınlarını kaybeden kişilerin o üzüntü halinde defin işlemleriyle uğraşmasını engellemek ve bu işi daha ucuza mâl etmek için evden mezarlığa kadar her şeyi belediye personellerinin halledeceği on araçlık "hızır cenaze servisi"ni PTT ile iş birliği içinde 1987 yılında hizmete soktu. 088 numaralı hattı arayıp başvuran kişilere, içinde bir adet imamın da bulunduğu cenaze otosu gönderilmeye başlandı.³⁷¹

1988 yılı sonlarında İzmir'de toplam 43 mezarlık vardı ve yetmiyordu. Bunlara ek olarak 7 yeni mezarlık yapılmaya başlandı.³⁷² Var olan bu mezarlıkların bakımı ve temizliği belediye tarafından muntazaman olarak yapılmaktaydı.

Özfatura'nın ikinci kez belediye başkanı seçildiği 1994 yılında İzmir'de bulunan 40 mezarlıktan sadece 10 tanesi gömüye açıktı. 1995 yılında gömüye elverişli mezarlık sayısı 27'ye yükseldi ve 1996 yılında Doğançay Mezarlığı açıldı. Bir sonraki sene de Gaziemir'de 19 bin kabir kapasitesiyle yeni bir mezarlık kuruldu.³⁷³

³⁶⁹ **Yeni Asır**, 15 Mart 1985.

³⁷⁰ İBB, 1986, s. 599.; **Yeni Asır**, 3 Temmuz 1988; **Yeni Asır**, 1 Kasım 1986; **Yeni Asır**, 7 Eylül 1988.

³⁷¹ **Yeni Asır**, 11 Kasım 1986.

³⁷² **Yeni Asır**, 7 Eylül 1988.

³⁷³ İBB, 1997, s.83.

4.2.3. Buca Zübeyde Hanım Huzurevi

Huzurevi ilk olarak “Toplayıcı Barındırma Parkı” olarak 1948’de kuruldu ve 1952 yılında adı “Darülaceze” olarak değişti. İlk başlarda on yirmi kişinin barınabileceği müstakil evlerden oluşuyordu. 1981 yılına gelindiğinde dönemin Ege Ordu Komutanı Orgeneral Süreyya yüksel tarafından adı bir kez daha değiştirildi ve “Huzurevi” adını aldı.³⁷⁴ İnşaatına 1985 yılı içinde başlanan huzurevi 1987 yılında hizmete açıldı; 1985 ve 1986 yıllarında ek binalar ve cami gibi mütemmimleri inşa edildi. Böylece ilk başta 74 yatak kapasiteli olarak inşa edilen huzurevi 1988 yılına gelindiğinde ek binalarla 343 yatak kapasitesine sahip oldu.³⁷⁵

Huzurevi sadece yaşlıları himaye etmiyordu. Büyükşehir belediyesinin katkılarıyla 16 Temmuz 1988 tarihinde huzurevi bünyesinde I. Sünnet Şenliği düzenlendi ve ailesinin durumu olmayan yaklaşık 500 çocuk sünnet ettirildi, daha sonra başka yardıma muhtaç ailelerin 350 evladı sünnet ettirildi, geçici bir süre kreş ile ailesinden, eşinden şiddet gören kadınlar ve genç kızlar için barınma ve iş merkezi kurulup, üç ayda yirmi sekiz kadın ve yirmi sekiz çocuk barındırıldı, maddi durumu yetersiz on iki çift toplu nikahla evlendirildi, Türkiye’de ilk kez “Refakatçi İşgücü Kursu” açıldı ve kursta başarı gösteren yirmi kadına sertifika verildi, gençler için de iki ay süren pastacılık ve tatlıcılık kursu düzenlendi, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin huzurevleri arasında düzenlediği resim ve el sanatları sergisi de Çetin Emeç Galerisi’nde sergilendi. Huzurevinde kalan yaşlılar, Urla’da bulunan belediye kampına götürülerek on beş gün boyunca tatil yapmalarına da olanak tanındı.³⁷⁶

1994-1999 bandında da huzurevine yapılan müracaat sayısı arttı, birçok deniz gezisi, piknik ve eğlence düzenlendi. Düzenli olarak farklı sağlık branşlarının taramaları yapıldı; diş muayenesi, tedavisi ve protez yapımı ücretsiz gerçekleştirildi. 1998 yılında huzurevlerinin kaynaşması amacıyla Zübeyde Hanım, Basın Sitesi ve Karabağlar Kemal Tarım huzurevlerinin katıldığı, tanışma amaçlı ortak eğlence ve

³⁷⁴ İBB Dergisi, Sayı:23, s.4.

³⁷⁵ Özfatıura, **Damga I**, s.27.

³⁷⁶ Özfatıura, **Damga I**, ss.27-28.

tavla yarışmaları düzenlendi. Aynı yıl halk merkezi iş birliği ile eliş kursu düzenlenip başarılı olanlara sertifika verildi.³⁷⁷

Huzurevi şu anda da 425 yataklı kapasite ile 60 yaşını doldurmuş, bakıma muhtaç ve ekonomik anlamda sıkıntıda olup da yatağa bağımlı olmayan, temel yaşama becerilerini kendisi yerine getirebilen vatandaşlara hizmet vermektedir.³⁷⁸

4.2.4. Aşevleri

28 Şubat 1986 yılında ESHOT Basmane atölyesinin hemen yanı başındaki eski halkevi binasında belediyeye bağlı bir aşevi meydana getirildi. 1987 yılında otuz dokuz mahallede hizmet veren aşevleri her gün ortalama 16 bin müşkül vaziyetteki kişiye bir öğün yemek veriyordu.³⁷⁹ Bu sayı yıllar içinde artmış, daha çok kişiye yardım eli uzatılır olmuştur. Belediyenin 1994 yılında günde ortalama 5 bin kişiye yemek çıkardığını dönemin faaliyet raporlarından okumaktayız.³⁸⁰

Yıllar içinde mutfagını büyüten ve hizmet veren bina sayısını artıran aşevlerinin 1997 yılına gelindiğinde 130 bin öğün yemek dağıttı, 1998 yılında Arnavutluk ve Kırım'a ikişer, Saray Bosna ve Kosova'ya da birer kez giysi, gıda ve kırtasiye yardımı yapıldı. Sel felaketi yaşayan Batı Karadeniz ve Trabzon ile depremzede Adana'ya da yardım eli uzatan İzmir Büyükşehir Belediyesi Aşevleri, ihtiyaç sahiplerinin faydalanması için de Diyarbakır'a bir tır yolladı. Anlaşılabacağı üzere, sadece gıda yardımı yapan bir oluşum olmayan aşevleri şehir merkezi içinde de yaklaşık bin öğrenciye okul kıyafeti ve kırtasiye malzemesi yardımı, 2 bin vatandaşa kıyafet, fakir ailelere 8 bin torba kömür, 350 aileye 160 ton yakacak, 1 milyon civarı tedavi/ilaç, 12 İzmirliye ameliyat/yataklı tedavi ve fakir ile öğrencilere 500 milyon lira nakdi yardım sağlandı.³⁸¹

³⁷⁷ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **İzmir'e Vurulan Damga II (Damga II)**, İzmir Yayıncılık ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir, 1997, ss.302-303-304-305.

³⁷⁸ İzmir Büyükşehir Belediyesi, Zübeyde Hanım Huzurevi, <https://www.izmir.bel.tr/tr/ZubeydeHanım-Huzurevi/62/114> (14.03.2023)

³⁷⁹ **Yeni Asır**, 27 Eylül 1987.

³⁸⁰ İBB, 1994, s. 483.

³⁸¹ Özfatıra, **Damga II**, s.423.

4.2.5.Şehit Aileleri Masası

1994 yılında kurulan masanın amacı, şehit ailelerine maddi ve manevi yardımcı olmak ve ailelerin mağduriyetini en aza indirmektir. Şehit aileleriyle iletişim kurulurken, Ege Ordu Komutanlığı listesindeki aileler incelendi ve ziyaret edildi.³⁸² Bu masanın ilk çalışması, Yeşildere’de bir “Şehitler Koruluğu” oluşturup şehitlerimizin adını yaşatmak oldu. Durumu olmayan ya da kirada oturan on bir şehit ailesine EV-KA 3 lojmanlarında daire verildi; şehit anne babası, eşi ve çocuklarına şehir içi ulaşımında kullanmaları için ücretsiz seyahat kartları ve TANSAS’larda geçerli 6 bin liralık alışveriş fişleri verildi. Ailelere yarım ton kömür ve erzak yardımları yapıldı; şehitlerin anne babası eşi ya da çocuğunun istihdamı sağlandı, belediyede iş verildi. Yapılan nakdi yardım her sene katlanarak devam etti; 1994’te 600 bin, 1995’te 750 bin, 1996’da 1 milyon, 1997’de 2 milyon ve 1998’de 3 milyon Türk lirasına yükseldi.³⁸³ Eşrefpaşa Hastanesi’nde ücretsiz tedavi olan şehit yakınları, bayramlarda belediyenin yaptığı ziyaretlerle de sevindirildi.

4.2.6. Meslek Edindirme Masası

Çınarlı Endüstri Meslek Lisesi ve İzmir Büyükşehir Belediyesi iş birliği ile inşaat kalıpcılığı, sıvacılık, sıhhi tesisatçılık, duvar işçiliği vb. iş kollarında kurslar düzenlendi. Başarılı olan 300 kursiyere sertifika verildi ve hepsi istihdam edildi. Halk Eğitimi Başkanlığı ile de ev ekonomisi kursu programları hazırlandı. Bu masanın faaliyetleri kapsamında, Gürçeşme Zübeyde Hanım Huzurevi bünyesinde refakatçi, bakıcı anne ve aşçılık- pastacılık kursları düzenlendi. Belediyeye işsizlik şikayetiyle müracaat edenlerin başvuruları, incelenmek ve gerektiği şartlarda istihdamları sağlanmak üzere bilgisayarlara kaydedildi.³⁸⁴

³⁸² İBB, 1994, s.490.

³⁸³ Özfatura, **Damga II**, s.416.; İBB, 1994, s. 490.

³⁸⁴ İBB, 1994, s.489.

4.2.7. Esnaf Masası

1994 yılında kurulan bir başka masa da esnaf masasıdır. Esnaf ile belediye arasında bir köprü görevi gören bu masa, esnaf sorunlarının asgari sürede çözülmesini hedeflemekteydi. Esnaflar, masaya meslek odaları aracılığı ile başvurabileceği gibi münferit olarak da başvurabilmekteydi.

4.2.8. Kreş ve Anaokulu

Büyükşehir belediyesine bağlı olarak kurulan kreş ve anaokullarının ilk amacı, belediyede çalışan annelere kolaylık sağlanması idi. 1978 yılında, tek anaokulu fuar içindeki binada hizmet veriyordu. İkincisinin Halil Rıfat Paşa'da açılması kararlaştırılarak yaygınlaştırma çalışmaları başladı.³⁸⁵ Üçüncüsü ise 1988 yılında Gürçeşme Huzurevi bahçesinde açıldı. 1988 yılında belediyeye ait kreş ve anaokullarında eğitim almanın ailelere aylık maliyeti, taşıma ve yemek dahil 15 bin Türk lirası idi.³⁸⁶ Bir süre sonra halka açılan anaokulları, belediye çalışanı olmayan kişilerden daha fazla ücret tahsil etmekteydi. Örneğin 1994 yılında belediye personellerinden aylık 250 bin lira tahsil edilirken, belediye personeli olmayan vatandaştan tahsil edilen ücret 1 milyon 250 bin lira idi.³⁸⁷

4.2.9. Özürlüler Masası

Bu masa, 1994 yılında kurulduğunda ilk olarak afişlerle halk bilgilendirildi ve muhtarlar aracılığı ile bir liste hazırlandı. Masa olarak başlayan bu girişimin bir süre sonra genişletilerek, başında psikologlar ve uzman rehberlerin olduğu bir servise dönüştürülmesi tasarlandı.³⁸⁸

Fiziken %45 üzerinde engeli olan kişiler için şehir içi ücretsiz ulaşım kartları verildi, spor müdürlüğünün faaliyetlerinden yararlanmaları sağlandı ve istihdam

³⁸⁵ İBB Dergisi, Sayı:12, s.4.

³⁸⁶ İBB Dergisi, Sayı: 15, s.7.

³⁸⁷ İBB, 1994, s. 396.

³⁸⁸ İBB, 1994, s.488.

garantisi olan bilgisayar ve muhasebe dallarında meslek edindirme kursları düzenlendi. Engelli bireyler, gittikleri okulların başvurması halinde a evlerinden ücretsiz şekilde yararlanabilmekteydi. Bir süre sonra,  z rl ler hastanesi kuruldu, engellilerin yasal haklarından haberdar olmaları için “ z rl  Rehberi Kitapçığı” basılarak ücretsiz dağıtıldı. Aynı şekilde, fenilketonüri hastal ı ı için bilgilendirme broşürleri ve afi ler TANSA ’larda dağıtıldı ve otobüs duraklarına asıldı.³⁸⁹ Maddi durumundan dolayı zor durumda kalan engelli vatandaşlara belediye, sandalye, işitme cihazı, koltuk de ne i gibi elzem malzemeleri tedarik etti.

1996’da yine belediye bünyesinde kurulan  z rl ler Danışma Meclisi, çalışmalara başladı, 1997’de de E refpa a Hastanesi  z rl ler Merkezi, engelli çocuklara teşhis koymaya, tedavi etmeye ve ailelerine eğitim vermeye başladı. 1998 yılına gelindiğinde otobüsler ve yollar engellilerin ulaşımını kolaylaştırmak için revize edilmeye başladı.³⁹⁰

4.2.10. UMATEM Gençlik Evi

Belediye bünyesinde kurulan bir diğer sosyal yardım kurulu u UMATEM’dir. UMATEM 7-8 ya larındaki uçucu madde ba ımlıları, sokakta yaşayan çocukları ve ailelerinin ihmal ettiği çocukları tedavi ve rehabilite eden bir kurumdur. Hizmet binası 1997 yılında açılan kurum, kamuoyu olu tırmak ve halkı bu tür konularda bilgilendirmek için kampanya ve paneller düzenledi. Ailesi ile yaşayan uçucu madde kullanan çocuklara ve ailelerine ücretsiz danışmanlık hizmeti verildi.³⁹¹

4.2.11. Türk Dünyası Hizmetleri Masası

Türk kökenli olup başka ülkelerden okumak için İzmir’e gelen öğrencilerin maddi manevi yardım aldığı bir oluşumdur. 1994 yılındaki kuruluşundan itibaren yüzlerce öğrenciye ücretsiz otobüs kartı verildi, kimlik bunalımı yaşayanlara kitaplar

³⁸⁹  zfatura, **Damga II**, s. 419.

³⁹⁰  zfatura, **Damga II**, s.420.

³⁹¹  zfatura, **Damga II**, s.422.

dağıtarak yardımcı olundu, fakir olanlara kıyafet tedarik edildi. Ramazan'da düzenli iftar yemeği; Ramazan haricinde ücretsiz öğlen ya da akşam yemeği verildi ve yine ücretsiz olarak belediyenin spor faaliyetlerinden yararlanma hakkı tanındı. Akademik alanda da belediye bu öğrencilere yardımcı oldu; bir kısmının özel matematik ve İngilizce dersi almasına önayak olurken bir kısmının da YÖK ile olan sorunlarını çözdü. Mezun olanlara da “fahri hemşerilik” belgesi verildi.³⁹²

Sosyal belediyecilik faaliyetleri kapsamında ‘*Oğuz’u Yaşatalım*’ adında hasta bir çocuk için yardım gecesi düzenlendi; 5 bin çocuk belediyenin girişimleri ile görkemli bir şölen ile sünnet ettirildi; şölende Yıldız Tilbe sahne aldı. Maddi gücü olmayan bu ailelerin çocukları Eşrefpaşa Hastanesi’ndeki doktorlar tarafından sünnet edildi ve sürpriz armağanlarla ödüllendirilip eğlenceli vakit geçirmeleri sağlandı.³⁹³

Belediyenin hastalar için de yarattığı umutlar vardı. Elim bir kaza geçirip yatağa bağımlı hale gelen, fakat resim yapmaktan vazgeçmeyen Sibel Kula’nın tedavi olup en azından ellerini kullanabilmesi için Burhan Özfatura, Yeni Asır ve Yeni TV iş birliği ile bilet satışından elde edilecek tüm gelirin Sibel’in tedavisinde kullanılacağı bir konser tertiplendi. Ajlan-Erol Büyükburç, Erdal Çelik, Mine Çağlayan, Erol İşcan, Levent Conker, Komedi Dans Üçlüsü ve Balarısı Özdemir’in yer alacağı kararlaştırılan konser, Kültürpark Açık hava Tiyatrosu’nda düzenlenecekti. Ancak, söz vermelerine rağmen Erol Büyükburç, Mine Çağlayan ve Erdal Çelik katılmaktan vazgeçti.³⁹⁴

Depremle ağır hasar alıp yerle bir olan Afyonkarahisar’ın ilçesi Dinar’a TANSAS ve Sosyal Daire Başkanlığı iş birliği ile toplamda o dönemin parası ile 400 milyon lira değerinde çeşitli gıda malzemesi ve yardım yollandı. Aşevinin hazır mutfağı ile üç aşçısı da depremzedelere yardımda bulunmak için Dinar’a gitti.³⁹⁵

Teze konu olan bu iki dönemde ve Yüksel Çakmur’un başkanlığı döneminde yürütülen sosyal faaliyetler, İzmir belediyecilik tarihinde sosyal belediyecilik anlayışının ilk nüvesi ve ilk yapı taşıdır. Bu iki dönemi kıyasladığımızda ikinci dönemdeki (1994-1999) sosyal politikaların daha sistematikleşmiş olduğunu, daha fazla yardıma muhtaç kişiye ulaşıldığını ve yardımcı olunduğunu, ayrıca hizmet ağının

³⁹² Özfatura, **Damga II**, ss.423-424.

³⁹³ İBB, **1994**, s. 472.; **Yeni Asır**, 24 Ağustos 1994.

³⁹⁴ İBB, **Basında**, s.225.

³⁹⁵ İBB, **Basında**, s.89.

bir şekilde geliştirilmiş ve genişletilmiş olduğunu görürüz. Önceki dönemde var olan ve korunan sistemlerin geliştirilmesi ve kökleşmesi açısından ikinci dönem önem arz eder.

Bu çalışmada İzmir'in ilk Büyükşehir Belediye Başkanı Burhan Özfatura'nın 1984-1989 ve 1994-1999 yılları olmak üzere iki dönemde gerçekleşen faaliyetleri doğrultusunda, İzmir'in belediyeçilik tarihinin 10 yıllık dönemine ışık tutulmaya çalışılmıştır. Çalışma, aynı zamanda İzmir'in kent tarihi ve gelişimi açısından da büyük bir değişim geçirdiği, çehresinin değiştiği dönemi belediye projeleri ve projelerin kente etkisi açısından incelemiştir. Burhan Özfatura dönemi, İzmir Belediyesi'nin büyükşehir olduğu ilk dönemi kapsamı açısından önemlidir ve daha önce bir araştırmacı tarafından detaylandırılmamıştır.

Tez konusunun belirlenmesinde ve araştırılmasında İzmir'in yerel tarihinin detaylandırılmasını sağlamak başlıca amaç olarak belirlenmiştir. Kentin büyümesi ile ortaya çıkan sorunların sebep olduğu dönüşümleri, modernleşmenin yarattığı ekonomik ve toplumsal değişimi açıklamak amaçlanmıştır. Burhan Özfatura'nın olumlu ve olumsuz pek çok eleştiriye tabi tutulan siyasi kimliği ve karakteri etrafında tezin ana çerçevesi oluşturulmuştur. Özfatura hakkında farklı görüşlerin derlenip analiz edilmesi, İzmir'in siyaset kültürünün inşası ve kökenleri açısından da tespitler yapılabilmesini sağlamıştır. Dönemindeki projeler ile İzmir'in milenyumunu şekillendiren Özfatura'nın katkı sağladığı kentleşme süreci, günümüzde de Özfatura döneminden izler taşımaktadır.

Çalışılan döneme ait faaliyet raporları ve belediye dergileri araştırmanın başlıca kaynaklarını oluşturmuştur. Dönemin gazeteleri, özellikle Yeni Asır gazetesi dönemin atmosferinin anlaşılmasında ve resmi yayınlarda yer almayan konuların tespitinde kullanılmıştır. Çalışmanın ilk planlamasında, Özfatura'nın başkan olduğu yıllarda İzmir'de yaşamış olan kişiler ile görüşmek; Burhan Özfatura ve başkanlığına ilişkin tutumlarını ölçmek yer almıştır. Bu nedenle elektronik ortamda anket oluşturulmuş ve form katılımcılara ulaştırılmıştır. Sonrasında, anketin gerekli izinleri olarak daha kapsamlı şekilde yenilenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Mevcut süre dahilinde gerekli izinlerin alınması ve yeterli katılımcı sayısına ulaşmanın mümkün olmadığı anlaşıldığında, anketin yenilenmesi gerçekleştirilememiştir. Bu çerçevede yapılan sınırlı anket ile tespit edilen birkaç noktanın aktarılması ile yetinilmiştir. Buna göre, Özfatura'nın başkanlığı döneminde en çok sıkıntı yaratan durumun, gecekondur

mahallelerinin büyümesi sebebiyle temizlik ve altyapı hizmetlerinin aksaması olduğunu söylemek mümkündür. Halkın aklında kalan sorunların Körfez'in kokusu ile temizlik ve altyapı hizmetlerindeki aksaklıklar olduğu yorumu yapılabilir. EV-KA'ya başvuran sayısının az olduğu, dolayısıyla ankete katılanlar için “Ev Kazandırma” hamlesinin amacına ulaşmadığı, TANSAS'ın aile bütçesine katkı yapan kuruluş özelliği ile genel olarak sevildiği ve İzmir Fuarı'nın halk için büyük önem taşıdığı, fuara katılımın yüksek ancak kültürel etkinliklerden haberdar olma oranı ve katılımın düşük olduğu anlaşılmıştır. Kullanılan kaynaklara ek olarak Burhan Özfatura ile gerçekleştirilen sözlü tarih çalışması da tezin zenginleşmesinde ve eksik kalan konuların tamamlanmasında rol oynamıştır. Bu görüşme, kitaplarda, faaliyet raporlarında yahut gazetelerde yer almayan bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır. Yapılan görüşmede, İzmir'e yeni ve modern bir kent görünümü kazandırılırken Paris, Melbourne, Nice, Londra ve Budapeşte gibi dünya şehirlerinin gezildiği, şehirlere hakim olan kent sistemlerinin incelendiği bilgisine ulaşılmıştır. Maddi ve manevi olarak belediyeyi en çok zorlayan projelerin EV-KA, metro ve Büyük Kanal projelerinin olduğu, maddi yetersizlikler sebebiyle şehre akvaryum ve planetarium kazandırılmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Özfatura'nın 1994 seçimlerini tekrar kazanmasında hem DYP'nin yükselen trendinin hem de önceki dönemde yapmış olduğu çalışmaların rol oynadığı görüşünde olduğu, Özfatura'nın İzmir'in ilk büyükşehir başkanı olmasına rağmen büyükşehir sistemine karşı olduğu, uzlaşmacı davranmasına rağmen Çakmur ve Piriştina'nın başlattığı ve yarım kalan projelerle ilgili kendisinden yardım istemediği ve tüm eleştirilere, kendisine karşı açılan pek çok davaya rağmen istifa etmeyi hiç düşünmediği saptanmıştır.

Burhan Özfatura'nın yürüttüğü modern projeler, Avrupa şehirlerine gidip yerinde yaptığı görüşme ve incelemeler doğrultusunda yapılan faaliyetler ile sıklıkla eleştirildiği; rakipleri ve sevmeyenleri tarafından itham edildiği “tarikatçı”, “muhafazakar” ve “takunyali” etiketlerinden farklı bir portre çizdiği söylenebilmektedir.

Özfatura'nın 1898-1994 yılları arasında İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapan Yüksel Çakmur ile yaşadığı polemikler, belediyedeki işleyiş ve İzmir'deki siyasi ortama etki etmiştir. İki başkan da işleyişlerin duraksamasıyla alakalı olarak

birbirini suçlayıcı itham ve iddialarda bulunmuşlardır. Birçok şahsi ve belediye ile ilgili davlarda karşı karşıya gelmişlerdir ve bu durumun İzmir'in belediye tarihinde olumsuz bir 15 yıl yaşanmasına sebep olduğu çıkarımı yapılmıştır.

İlçe belediyeleriyle yaşanan anlaşmazlıkların, yeni bir sistemin ilk kez uygulanmasından kaynaklandığı ve iş birliği eksikliği nedeniyle olduğu anlaşılmaktadır. Büyükşehir belediyesinin, ilçe belediyelerinin bazı taleplerine olumsuz yanıt verdiği gözlemlenmiştir. Tek-çift plaka uygulaması, çift bilet tarifesı ve 60 yaş kartlarının kaldırılması gibi uygulamaların İzmirililere daha büyük zorluklar çıkardığı ve aynı kuralların idarecilik alanında da başarısızlıkla sonuçlanmasının, belediyenin yanlış strateji izlemesiyle doğru orantılı olduğu anlaşılmıştır. Özellikle 60 yaş kartlarının birkaç defa iptal edilmesi ve tekrar kullanılabilir hale getirilmesi, toplumun belediyeye ve belediye başkanına olan güvenini sarsmıştır.

Elde edilen veriler ve yapılan araştırmalar sonucunda, çalışma amacına ulaşmıştır. Milenyuma az bir zaman kala, Burhan Özfatura ekseninde İzmir'in geçirdiği dönüşümleri siyasi, kültürel ve yönetsel anlamda inceleyerek bir çatı altında toplayıp, modernizasyon sürecinde belediyenin etkisini ortaya koyarak yerel tarihe katkıda bulunulmuştur. Çalışmanın tek eksik yönü anketin yinelenememiş olması ve dönemin bir diğer şahidi Yüksel Çakmur ile görüşme yapılamaması olmuştur.

Sonuç olarak, Burhan Özfatura, belediye başkanlığı dönemlerinde yaptığı çalışmalarla İzmir'in belediyecilik tarihinde kimine göre olumlu, kimine göre de olumsuz bir iz bırakmıştır. Bugün hala İzmir'de O'nun dönemine ait yapı ve eserler göze çarpmaktadır.

Arşiv Belgeleri

Şuray-ı Devlet (1377-15, 1385-4.)

Resmi Yayınlar

İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Tutanakları

Resmi Gazete (13 Temmuz 2005, 31 Temmuz 2004, 14 Nisan 1930, 31 Mayıs 1961.)

Sözlü Tarih Çalışmaları

Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 tarihinde İzmir’de yapılan sözlü tarih çalışması.

Sürelî Yayınlar

Gazeteler

Anadolu

Cumhuriyet

Ege Telgraf

Hizmet

Hürriyet

Milliyet

Yeni Asır

Dergiler

Asena

İzmir Büyükşehir Belediye Dergisi

Kitaplar

Aksoy, Yaşar ve Neşe Y. Özgünel. **70 Yıllık Sevdâ İzmir Fuarı**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 2001.

Atay, Çınar. **Tarih İçinde İzmir**, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını, İzmir, 1978.

Edt. Ali Seyyar, **Modern Sosyal Devlete Giden Yolda Alman Sosyal Politika Teorisyenleri**, Gece Kitaplığı, Ankara, 2021.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1986 Faaliyet Raporu**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1987.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1987 Faaliyet Raporu**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1988.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1988 Faaliyet Raporu**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1989.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1994 Faaliyet Raporu**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1995.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **1997 Faaliyet Raporu**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1998.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **Basında Büyükşehir Belediyesi**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay. İzmir, 1996.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, **İzmir'e Vurulan Damga II**, İzmir Yayıncılık ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir, 1997.

Karayaman, Mehmet. **20. Yüzyılın İlk Yarısında İzmir'de Sağlık**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir, 2008.

Kazıcı, Ziya. **Osmanlı'da Vakıf Medeniyeti Tarihi 2**, Kayıhan Yay., İstanbul, 2014.
Ortalı, İlber. **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı**, Kronik Kitap, İstanbul, 2020.

Ortalı, İlber. **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi (Teşkilat)**, Cedit Neşriyat, Ankara, 2008, s. 437.

Özfatura, Burhan. **İzmir'e Vurulan Damga I (Damga I)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1997.

Özfatura, Burhan. **Mektuplar**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1988.

Özfatura, Burhan. **Yaşadıklarım, Unutmadıklarım, Yazdıklarım**, Meşe Kitaplığı, İzmir, 2021.

Serçe, Erkan. **150. Yılında İzmir Belediyesi Tarihi (1867-2017) Cilt 1**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 2008.

Serçe, Erkan. **150. Yılında İzmir Belediyesi Tarihi (1867-2017) Cilt II**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 2008.

Tekeli, İlhan. **Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (Öykü)**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009.

Makaleler

Alpaslan, Ahmet Hamdi. “İzmir ve Büyük Körfez Projesi” **TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyum Bildirisi**, 28-30 Kasım 2013, ss. 693-699.

Akyol, Didem. “Cumhuriyet Öncesi dönemde İzmir Hastanelerinin Mekânsal Gelişimi”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, Cilt:2, Sayı:29, 2014, ss. 405-443.

Cihan, Utku. “İzmir Kordon Yolu Projesi: Bir Kentsel Vaka Takdimi”, **TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu** / 28-30 Kasım 2013, ss.655-667.

Demirci Akyol, Esra. “Sultan II. Abdülhamid Dönemi’nde Sosyal Politika Uygulamaları”, **Sosyal Politika Çalışmaları**, yıl:13, sayı:31, Temmuz-Aralık 2013, ss.33-47.

Ortalı, İlber. “Belediye”, **İslam Ansiklopedisi**, Cilt: 5, İstanbul, 1992, ss. 398-402.

Ökde, Fatma. “Cumhuriyet’in Kurulduğu Yıllarda Belediye Yapılanması Üzerinde Osmanlı Etkisi”, **Akademik Hassasiyetler**, Cilt: 10, Cumhuriyet özel sayısı, 2023, ss. 511-536.

Öncül, Derya. “1980-1983 Sıkıyönetim Dönemi’nde Konak Meydanı”, **Ege Mimarlık Dergisi**, cilt:4, sayı:59, 2009, ss.22-25.

Savcı Yörük, Ecem. “Sosyal Devlet Anlayışı ve Türkiye’deki Gelişimi”, **Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2021, Cilt: 6 Sayı:11, ss.166-179.

Sönmezdağ, Umut. “İzmir Fuarı”, **İzmir Kent Ansiklopedisi İkinci Cilt**, İBB Yay., İzmir, 2013.

Tetik, Alim ve Adem Korkmaz. “Osmanlı Dönemi’nde Sosyal Politika Uygulamaları”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, Yıl: 22, Cilt:27, ss. 423-443.

Vural, Tarık. “Osmanlı İmparatorluğu’nda Yerel Yönetimler”, **Türk İdare Dergisi**, Cilt: 76 Sayı:444, 2004, ss. 179-193.

Yörükoğlu, Fuat. ‘Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci’, **Mevzuat Dergisi**, Cilt:12, Sayı: 135, Mart, 2009, <https://www.mevzuatdergisi.com/2009/03a/02.htm> (25.12.2021)

Tezler

Öcal, Zeynep. **Türk Belediyeciliğinde Bir Kilometre Taşı: 1973-1980 Dönemi Yeni Belediyecilik Hareketi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi S.B.E. Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, 2001.

Karadağ, Arife. **Metropol Kent Olarak İzmir’in Gelişim Süreci, Çevresel Etkileri ve Sorunları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), E. Ü., S.B.E., Coğrafya Anabilim Dalı, İzmir, 1998.

Özdemir, Süleyman. **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi S.B.E. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul, 2004.

Polat, Esra. **Uluslararası İzmir Fuarının Kuruluşu ve İlk Sergiler**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), D.E.Ü. A.İ.İ.T.E., İzmir, 2008.

Pınar, Uğur. **12 Eylül Askeri Darbesi Geçiş Sürecinde İzmir Şehri**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa C.B.Ü., S.B.E., Tarih Anabilim Dalı, Manisa, 2020.

İnternet

<http://www.aksam.com.tr/arsiv/aksam/2005/02/06/pazar/pazar5.html> (25.12.2021)

<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> (25.12.2021)

<https://www.izmir.bel.tr/tr/BelediyeBaskanlarimiz/48?sayfa=2> (25.12.2021)

<https://www.izmir.bel.tr/tr/ZubeydeHanimHuzurevi/62/114> (14.03.2023)

<https://sozluk.gov.tr/> (15.12.2021)

<https://www.youtube.com/watch?v=XB7ovLfhoXI> (15.12.2021)

<https://www.izsu.gov.tr/tr/TesisDetay/1/6/2> (6.12.2022)

<https://www.izfas.com.tr/kurumsal-tarihcemiz> (20.06.2024)

<http://www.iksev.org.tr/hakkimizda/4/kurucular-ve-yonetim> (20.06.2024)

<https://sozluk.gov.tr/> (20.06.2024)

<https://www.egekoop.org.tr/tamamlanan-projeler> (6.12.2022)

EKLER

Ek 1: 1989 Yerel Seçimleri İçin Burhan Özfatura'nın Yeni Asır'da Yayınlanan Seçim Afışı (Kaynak: Yeni Asır, 22 Mart 1989, s.6.)

İzmir/Büyükşehir Belediye Başkan Adayı BURHAN ÖZFATURA'dan...

GENÇLER... İZMİR'E SAHİP ÇIKIN! BELEDİYENİZE SAHİP ÇIKIN!

ELİNİZİ VİCDANINIZA KOYUN... TAMAM MI? DEVAM MI?

- Hayat pahalılığı... 292.000 tapusuz yapıya, hak etikleri, gerçek tapulan dağılımıdır.
Türk ekonomisi tarihinde, ilk kez, Belediye eliyle enflasyona giren vatandaşımızdır.
İzmir, 58 Tansas ile, ülkemizin en ucuz büyükşehirli olmuştur.
Tümünü mi? Yoksa, Özfatura'yla yeni TANSAS'lara devam mı?
- İnsan sevgisi... Hayır sevgisi. Türk Belediyecilik tarihinde ilk kez, kocasının dayak yiyen, bağanmayla sapsiz kalan, evinden kovulan hanımlarımıza İzmir Belediyesi sahip çıkmıştır.
Her insanı, hem toplumsal sevgi eli bu hanımlarımıza uzatmıştır.
Tümünü mi? Yoksa, Özfatura'yla insan sevgisine, hayır sevgisine devam mı?
- Dayanışma. Yayı ve bakıma muhtaç büyüklerimiz için huzurevleri. Yeteneği çok, imkânı az gençlerimiz için tahsil bursları. 4500 ü öğrendi, toplam 23.000 kişiye hergün yiyecek sunan, 36 ayı yardı aştı.
Bu hizmetleri kim üretti?
Tümünü mi? Yoksa Özfatura'yla hizmete devam mı?
- Konut. Türk Belediyecilik tarihinde, ilk kez, 18.476 konut ve işyeri Belediye eliyle yapılmıştır.
Tümünü mi? Yoksa, Özfatura'yla ortaklığa devam mı?
- Su... Nüfusu, büyüme hızı patlayan İzmir'in 5 yıl önce suyu saniyede 2718 litre idi. Bugün saniyede 6000 litre.
Tümünü mi? Yoksa, büyüyen İzmir'e hizmet büyüyen Özfatura'yla devam mı?
- Kanal... 1983'te, İzmir'deki tüm kanalizasyon 800 km'den ibaretti. Bugün % 1522'lik bir artışla, 18.600 km'ye varmıştır.
Tümünü mi? Yoksa, Özfatura'yla İzmir'i daha uygar bir kent kilmaya devam mı?
- Akafat. 1983'te, İzmir'de atlatılı yıl 30 km. Bugün 282 km.
Tümünü mi? Yoksa, Özfatura'yla İzmir'i "Akafat İzmir" yapmaya devam mı?
- Çevrenize bakalım... Son 5 yılda oluşan 13 ü kapalı toplam 526 spor alanıyla, yeni yeşil alanlarıyla, temiz su kaynaklarıyla, giderek teminlenen kirlilikle, İzmir'i Türkiye'nin en uygar şehri haline getiren el, Belediyenindir. Ortak eliniz.
Tümünü mi? Yoksa, Özfatura'yla ortaklığa devam mı?

Kardeşlerim, Gelişen, kalkınan her ülkede gelişmenin de, kalkınmanın da daha ileri bir toplumu yaratmanın da, bir bedeli vardır. Bu bedeli, öncelikle gençler öder. Şimdi... Önümüzdeki bedel... her yönde ileriyi giden Türkiye'yi, daha da ileriyi götürececek bilince sahip çıkmaktır. Bir yanda, kendi ört, adet ve geleneklerimize... Öte yanda, İzmir'i, Avrupa'nın en aydınlık, en uygar kenti yapma tutkumuza... Sizden başka kim sahip çıkar? Önce siz, sahip çıkacaksınız. Her uygar ülkede olduğu gibi, sizin de, ülkemizde, çağdaş, sağlıklı bir yönetim gücünüz var: Oyunuz. Sizin oyununuz da bir ayrıcalığı var: Türkiye'yi, yakında, sizler yöneteceksiniz. Oyunuzu önemli, "biri kazandı, biri kaybetti" sorunu değildir. Türkiye'yi yönetecek olan sizlerin, bilinçle ödeyeceği bedel, gerçekçi tercihinizdir.

Oy... bilinçtir. İzmir'e bir Belediye Başkanı seçme aşamasında, siyaseti değil, hizmeti öngörmektir. Önümüzdeki seçim, yerel seçimdir. Genel seçim değil. Bu yerel seçimin sırtından, kendi siyasi çıkar hesaplarını gündeme getirenlerden, İzmir'e ne hayır gelir? Sevgili gençler benim tutkum bellidir. İşsiz olmayan bir İzmir... Ticaretle, turizmde, kültür ve sanatta, uluslararası kongrelerde, akla gelen ilk kent: İzmir'i oluşturmaktır.

BEŞ YIL İÇİNDE YAPTIKLARIM, ÖNÜMÜZDEKİ BEŞ YILDA YAPACAKLARIMIN TEMİNATIDIR. TÜM PLANLARIM HAZIRDIR.

SÖZÜM SENETTİR. Saygılarımla,

Dr. Burhan Özfatura
İzmir/Büyükşehir Belediye Başkan Adayı

Dürüstlük, çalışkanlık ve yardımseverlikte örnek.

Ek 2: Büyük Kanal Projesi'nin Konak-Bayraklı Arasındaki İnşasına Ait Görsel
(Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi 1986 Faaliyet Raporu, İzmir Büyükşehir
Belediyesi Yayınları, İzmir, 1987, s.49.

Ek 3: Büyükşehir Belediyesi'ni Ziyaret Eden Yabancı Ülke Temsilcileriyle ve Kardeş Kent Protokolü İmzalanırken Çekilen Fotoğraflar (Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, **İzmir'e Vurulan Damga II**, İzmir Yayıncılık ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir, 1997, s.65.)

Ek 4: Hafif Raylı Sisteme Ait Plan Görşeli (Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 1994 Faaliyet Raporu, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1995, s. 267.)

Ek 5: Büyükşehir Belediyesi'nin Hazırladığı Plana Göre Konak Meydanı'nın Gelecekteki Halini İhtiva Eden Gazete Haberi. (Kaynak: Yeni Asır, 28 Temmuz 1995, s.4.)

Konak Meydanı 4 yıl sonra böyle olacak

Mustafa Kemal Sahil Bulvarı'nın kentçi geçiş projesinin tamamlanması ve Metro'nun bitirilmesiyle trafik sorunu bitecek olan Konak, 4 yıl sonra modern bir kent merkezi haline gelecek.

Ancak Metro'nun tartışmaları hala sürerken, Maksim Gazinosu'nun karşısında yapılacak Köprülü Kavşak için de Tabiat ve Kültür Varlıkları'nı Koruma Kurulu'nun inşaat izni vermesi gerekiyor.

Karayolları Bölge Müdürlüğü'nün projesini tamamladığı Sahil Yolu Şehiriçi Köprülü Kavşağı'nın tamamlanmasıyla Varyant'tan ve Sahil Yolu'ndan gelen araçlar kırmızı ışıkta beklemeyecek. Varyant güzergahından gelen araçlar doğrudan Sahil Bulvarı'na girerek Çeşme'ye gidebilecekler. Böylelikle Konak'ta sürekli bir trafik akışı sağlanacak. Ancak bütün bunların yapıla-

bilmesi için SİT engelinin aşılması gerekiyor

Büyükşehir Belediyesi'nin tüm tartışmalara rağmen yapmakta kararlı olduğu Metro'nun Konak bölümü, Mithatpaşa Caddesi'nden gelerek, köprü şeklinde Sahil Yolu'na paralel olarak uzanıp, Fevzipaşa Caddesi'ne dönecek. Şimdiki Galleria inşaatının bulunduğu yerde duraklar, Türk Bahçesi ve alışveriş merkezi kurulacak. Zeminde ise otopark olacak. Metro projede belirtildiği süre içinde tamamlanırsa 4 yıl sonra hizmete açılacak.

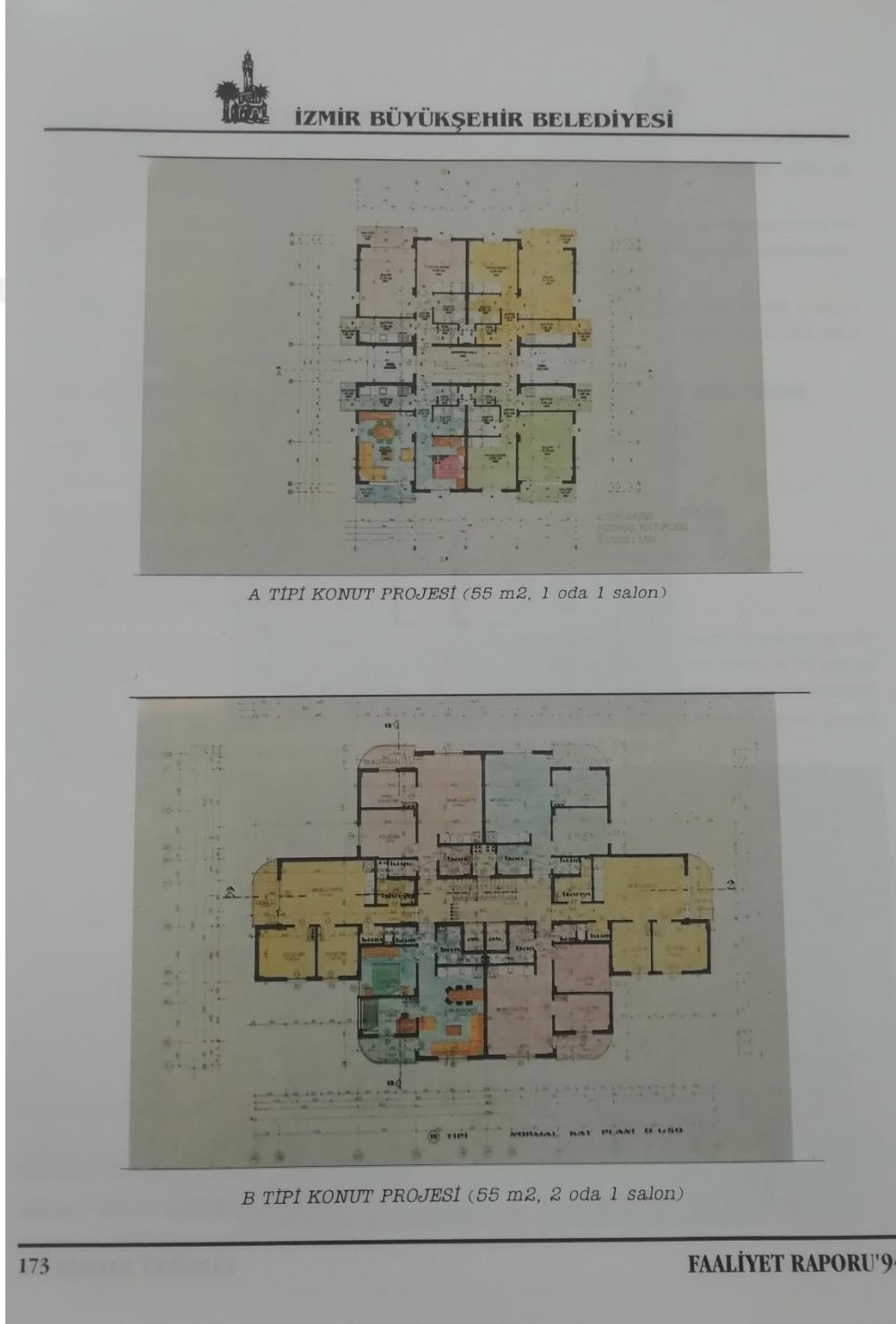
Yeni ulaşım modeli ile yolcu otobüslerinin girmediği, trafiğin durmadan aktığı Konak, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yürüme yolları olan, alışveriş ve sanat merkezi haline gelecek. Projelerle birlikte yeşillendirmeye de hız verilecek.

(ARZU ÖZDEMİR)

Ek 6: 1994 Yılında Çetin Emeç Sanat Galerisi'nde Gerçekleşen Sergilere Ait Fotoğraflar (Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 1994 Faaliyet Raporu, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1995, s.458.)

Ek 7: EV-KA Projesi'nde Yer Alan A ve B Tipi Dairelerin Proje Çizimleri. (Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 1994 Faaliyet Raporu, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1995, s. 173.)

Ek 8: 1987 Yılında Büyükşehir Belediyesi'ne Ait Celal Atik Spor Salonu'nda
Düzenlenen Turnuvalara Ait Görseller. (Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi, 1987
Faaliyet Raporu, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yay., İzmir, 1988, s.237.)

Balkan Cimnastik Şampiyonası Açılış Töreni

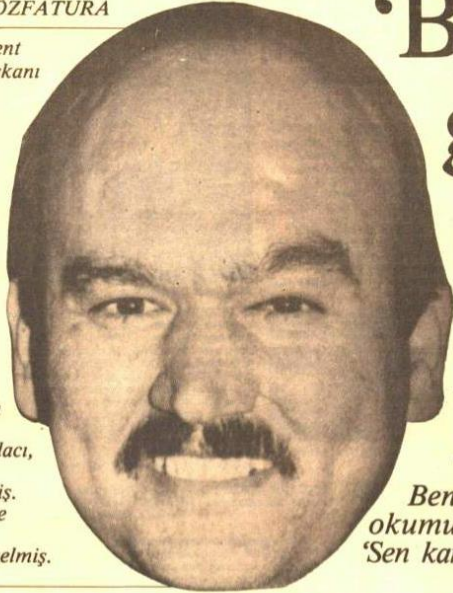
Basketbol Turnuvasından

Ek 9: Burhan Özfatura'nın Cumhuriyet Gazetesi'ne Verdiği Röportaja Ait Gazete Haberi. (Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi Dergi Eki, 9 Mart 1986, s.6.)

Hikmet Çetinkaya Haftanın Konuğu

BURHAN ÖZFATURA

İzmir Anakent Belediye Başkanı Burhan Özfatura, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu, evli, üç çocuklu, 43 yaşında. Bursa'nın Mustafa Kemalpaşa ilçesinde dünyaya gelmiş olan Özfatura'nın babası bir ilkokulda odacı, annesi ise ev kadını imiş. Aile, 1922'de Selanik'ten Türkiye'ye gelmiş.

'Ben karpuz gibiyim, dışım yeşil içim kırmızı...'

Ben Nâzım Hikmet'in bütün şiirlerini okumuşumdur. Bana bazı arkadaşlarım, 'Sen karpuz gibisin' derdi.. 'Yahu, gerçekten dışım yeşil, içim kırmızı.'

İzmir Anakent Belediye Başkanı Burhan Özfatura, "feminizm hareketine" karşı değil, ama "Ben bu eylemi sosyetik hanımların, klibük kocalarına karşı bir tavır olarak nitelendiriyorum" diyor. Müstehecnilik konusunda ise, "Kadının plajda çıplak dolaşması yadırganmıyor ancak Konak Alanı'nda mayo ile dolaşması yadırganır" görüşünü savunuyor.

Burhan Özfatura ile Menemen seçimlerinden bir gün sonra, Metin Emiroğlu'nun İzmir'e geldiği gün, dopdolu programının iki saatini bize ayırmaya sonucu konuştuk.

24 saatini yaklaşık 15 saatini çalışarak geçiren Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu, evli, üç çocuklu, 43 yaşındaki Belediye Başkanı Burhan Özfatura ile sosyal, ekonomik ve politik konularda sohbet ettik.

Burhan Özfatura Bursa'nın M. Kemalpaşa İlçesi'nde dünyaya gelmiş. Babası bir ilkokulda odacı, annesi ise ev kadınıymış o yıllar. İki erkek kardeşinden büyük olanı şimdi emekli albay, İstanbul'da avukatlık yapıyor ve Türkiye Gazetesi'ne dış politika konusunda makaleler yazıyor.

— Sayın Burhan Özfatura, sizin maliyeciyi olduğunuzu biliyoruz. Soyadınız niçin Özfatura?

— Dedem Balkan Harbi'nde Bulgarlar tarafından şehit edilmiş. O vergiciymiş. Ama soyadımızla ilgisi yok. Dedem giyimce kuşama meraklı kişiymiş. İyi giyinmiş, bizim gibi mütevazı giyinmiş bir tip değilmiş.

— Siz de iyi giyiniyorsunuz efendim, elbiseniz çok şık...

— Estağfurullah... Dedem Selanik'ten İstanbul'a gittiğinde, kupon kumaş almış. O zaman o'nun adına "fatura" denirmiş. Örnek kumaşları arkadaşlarına da alıp getirirmiş. Ailemiz 1922'de Selanik'ten Türkiye'ye gelmiş. Soyadı Kanunu çıkınca da "Özfatura" soyadını almışız.

— Siz kaç kardeşsiniz?

— Üç kardeşiz. En büyüğü emekli albay. Aynı zamanda Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Şimdi İstanbul'da avukatlık yapıyor. Bir gazeteye de dış politika yazıyor. Diğer mobil-

yacı. Uzun süre Almanya'da çalıştı. Şimdi İzmir'de.

— En küçükleri sizsiniz...

— Evet, benim.

— Babanız, anneniz sağ mı?

— Evet sağ... Babam ilkokul hademesiydi. Bursa'nın M. Kemalpaşa İlçesi'nde oturuyor hâlâ.

— Yoksul bir aile çocuğusunuz sanırım...

— Evet öyle. Ama yoksulluk çekemedik. O zamanlar bir bereket vardı. Özellikle kasa-

saba hayatında, çok daha tasarruflu bir hayat vardı. Yani şimdiki kadar pek öyle lüks

özlemi ve tüketim maddesi yoktu. Yani bir buzdolabı, televizyon, giyim kuşam... Ben

hep ağabeyimin eskileri ile idare ederdim.

Onun için subay elbisesine çok alışmışım.

Hep subay elbisesinden bozma pantolonlarla

filan. Mahallede herkesin pantolonunun

arkası yamalı olduğu için önem arzetmiyordu.

Yani çok bolluk, bereket vardı. Mese-

lâ, özellikle, yiyecek fiyatları çok ucuzdu.

Un filan meselâ sandıkla alınırdı. Ceviz bi-

zimin zamanımızda küple falan şey yapıldı.

Ben yani, fakir olmamıza rağmen, rahat-

metli teyzem çok genç dul kalmıştı, bir de

benim süt kardeşim aynı zamanda yeğenim,

onlar da bizden idare ediyorlardı. Babamın

iki tane kör arkadaşı vardı. Onlara bile yar-

dım imkânımız olurdu.

— Parasızlık...

— Ha onu çekti.

— Çocukluğunuzdan kalan bir özlem,

örneğin bir balonum olsun, bir oyuncakım

olsun diye hiç düşündünüz mü çocukken.

— Yok öyle bir şey. Hiç düşünmedim.

Yoksul yerde çevremizde hep aynı insanlar.

Tek oyuncakımız çelik çomak. Onun için

pek özlem çekmiyorduk insan.

— Siz geçen yıl bir hanım sanatçı için...

— Bu konuyu bırakalım sayın Çetinkaya,

onlar sanatçı değil. Yeteri kadar bizim

sırtımızdan şöret oldular. Siz dilinizin al-

tındaki baklayı çıkarın. Bildiğiniz söyle-

yin...

— Göğör Bayrak için dediniz ki, "O şar-

kacıya ben operacıym" Siz gerçekten ope-

ra ile ilgilendiniz mi?

— Canım siz de biliyorsunuz. Bir sınıf ar-

kadaşım söylemiş size. Biz Ankara'da Mül-

kiye'de okurken, devlet konser salonuna fi-

lan giderdik. O yıllar kültür yaşamımız var-

dı. Lisede okurken müzik kolundaydım. Pi-

yanoyu, kemani filan bilirim. Ankara'da

klasik müzikle ilgileneceğimize başladık. Birkaç

kez de devlet senfoniye gidince, bu işten tad

alıyor insan. Bizimki de öyle, operacılığımıza

gelinece, hani Mülkiye'nin bir İnek Bay-

ramı vardır. İşte 1964 yılında bu İnek Bay-

ramında ben Carmen'i Türkiye'ye uyarladım.

Ne diyeyim, senaryosunu yazdım. Çıktık,

aryalar okuduk. Bundan sonra operayı, ba-

leylei kaçırmaz olduk. Müzisyenlerin hayat-

larını filan okuyup öğrendik. İşte benim

opera sanatçılığım bu.

— Sayın Özfatura, giyiminizle, kuşama-

nızla, konuşmanızla liberal bir insan görü-

nümünü veriyorsunuz. Oysa sizin için aşırı

...

— Evet. Adam rüsyete, namussuzluğa te-

vessül ediyorsa, ağzıyla kış tutsa, bey va-

kit namaz kılsa, benim gözümde ölmüştür

sayın Çetinkaya. Bu kişilerle beraber çalış-

mamıza olanak yok.

— Düşünce özgürlüğünden yana mısınız?

Örneğin TCK'nın 141, 142, 163. maddelerinin kaldırılması ya da kaldırılmaması ko-

nusunda ne düşünüyorsunuz?

— Biz fikir üretiminin tabiatıyla serbest

olmasından yana olduğumuzu belirttik.

Ama Türkiye'de 'hürriyetler' zaman zaman

istisrar ediliyor. Yine de bir otokontrol me-

kanizmasına ihtiyaç var. Bizde belirli bir

kültür düzeyine erişilinceye kadar genetik

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Ek 10: Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 Tarihinde İzmir’de Yapılan Sözlü Tarih Çalışmasına Ait Görsel.

Ek 11: Burhan Özfatura ile 27 Eylül 2022 Tarihinde İzmir’de Yapılan Sözlü Tarih Transkripsiyonu.

Konu: İzmir Belediyeciliğinde Burhan ÖZFATURA Dönemi (1984-1989/1994-1999)

Röportajı yapan: Merve AKINCI

Tarih: 27 Eylül 2022, Konak Engelsiz Yaşam Köyü Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (EBKOV)

Tez içeriğinden ve kendisinin başkan olmasından bahsedince direkt anlatmaya başlıyor;

“Ben tabii rahmetli Özal’la 70’li yıllardan beri abi- kardeş gibiydik. Hatta biz işte ben gerek hesap uzmanıyken gerek üniversitede hocalık yaparken o beş yıllık plan çalışmalarına beni çağırıyordu. O arada 24 Ocak’ta 12 Eylül’de ve 83’te gene o reformlarda hasbelkader biraz katkımız oldu. Bu arada gene Karamollaoğlu, Muammer Dolmacı (rahmetli) Kılıçdaroğlu (o zamanlar benim muavinimdi hesap uzmanlığında) bizi bir ar-ge grubu olarak görevlendirmişti. Özal bize bazı konuları veriyordu biz de ona o konuları rapor veya projeler veya kanun veya tebliğ taslakları hazırlıyorduk. Yani o şekilde zaten daha sonra –kitapta da görmüşsündür- bizi iten politikaya rahmetli Özal oldu. Ben Belçika’da 73-74’te katma değer uygulamaları konusunda ihtisas yaptım. Döndükten sonra işte Deniz Baykal’dı maliye bakanı, beni İzmir defterdarı olarak görevlendirdiler. Politikacılarla geçinemediğim için çünkü alışmışlar tabii bizden önceki ekiplere her istediklerini yaptırmaya, ben baya bir temizlik hareketi yaptım. Bir de vatandaş dışında kimseyi sokmadım aracıları şeyleri o tabii partilerin işine yaramıyor. 2 yıllık görevde 12 13 kere tayinim çıktı. Allah’ı var maliye bakanları beni korudu çünkü yani vergi tahsilatındaki, vergi uygulamasındaki rakamlar ortadaydı. Ama sonra, önce rahmetli Demirel’e imzalattılar sonra da maliye bakanı imzalamak zorunda kaldı. Hatta Ergenekon açtı ya dedi kusura bakma, mecbur kaldım. Önce başbakan imzalayınca mecbur kaldım. Tabii eli mahkum. Ondan sonra ben üniversiteye geçtim 10 sene orada hayatımın hakikaten en tatlı yılları oldu yani. Öğrencilerin hepsi bana oğlum ya da kızım gibi geliyordu. Hala bak kaç yıl oldu, çocuklarının dedesi olarak irtibatımız devam ediyor yani.”

-Göreve başlamadan önce İzmir’de şikayetçi olduğunuz şeyler var mıydı, varsa bunlar nelerdi?

“Vardı tabii. Ben şimdi 77’den itibaren Rapor Gazetesi’nde (Yeni Asır’a bağlı) onun yönetiminde ve her gün de ekonomik konularda yazılar yazıyordum. Ekonomi ve maliye konularında. Tabii orada şehrin problemlerine de değiniyorduk. Tabii şimdi yalnız bir gerçeği de bilmek lazım; bizden önceki dönemlerde belediyelerin imkanları pek yoktu. Yani belediye başkanı gecikmeden maaşları ücretleri ödedi mi bunu başarı olarak afişe ediyordu. Şimdi Turgut Bey mahalli idarelere çok geniş yetkiler ve kaynaklar verdi. Yani mahalli idareler reformu ve ilk defa da büyükşehir başkanlığı sistemi bizde başladı. Geçmiş dönemi o açıdan ben fazla acımasız tenkit etmiyorum. Elindeki imkan o. Tabii o zamanlar şehrin birçok sorunu vardı. Ben 84’te göreve geldiğimde korkunç bir su sıkıntısı vardı. Biz günde, normal düzenle 3-4 saat su akıtınca bayağı bayram yaptık. Allah’a şükür bugün, yıllardan beri kurak geçen mevsimlere rağmen İzmir’de bir su sıkıntısı yok. O dönemde üstüne asfalt atmışlar ama altında ne su ne kanal ne diğer altyapılar yoktu yani. Alsancak bölümü dahil İzmir’in %73’ü altyapı yoksunuydu. 12 Eylül öncesi Buca’da bir günde 3 tane polisimiz şehit oldu. Neden? Çünkü ne yol ne iz var. Biz o günün valisi çok ciddi iş birliğimiz oldu Vecdi Gönül ile ilk etapta güçlerimizi, imkanlarımızı birleştirdik n uç noktalara kadar yol problemini hallettik. Ondan sonra altyapı. Hatta Osman Kibar bana öyle diyordu; “Politikacının aptalı senin gibi parayı yerin altına gömer” dedi, dedim ki “Osman Bey siz hep akıllı çıkmışsınız, İzmir’i pislik götürüyor. Altyapı noksandı, bırak da bir aptal bunu düzeltsin.” Önemli olan vicdanınıza karşı... Oy avcılığı ile hizmet olmaz. Esas olan altyapının olması ve biz altyapıya önem verdik. Mesela Büyük Kanal’a kimse cesaret edememişti, ben 600 küsur milyon dolar harcadım hem de hiç kimseler yardım etmedi. TANSAS’ı da satmak zorunda kaldım. Metroya da yaklaşık ilk etapta Bahçelievler- Bornova hastane hattına 550 milyon dolar falan (ana iskeletine) biz bitirdik. Gerçi ben seçimi kaybedince bir sene kasten durdurdular. Biz başlatmıştık seferleri ama işte politika böyle bir şey. Büyük Kanal’da da iki kere açılış yaptılar mesela. 1989 yılında hatta rahmet Demirel de gelecekti ama o gün 5+5 oylaması vardı Ankara’da. Yani cumhurbaşkanlığıyla ilgili.

Telefon etti o akşam, “Ya başkan...” dedi “Aman efendim Ankara’dan ayrılmayın, biz siz gelin yine orayı gezdiririz” falan dedim Ebru Gündeş konseri ile açtık. Ona rağmen iki kere benden sonra tekrar Çiğli arıtmayı açtılar yani. Tahtalı Barajı dahil onları hep biz bitirdik. Mesut Yılmaz’la bir açılış töreninde hatta bir münakaşamız olmuştu rahmetliyle dedim ki “Beceremiyorsunuz bırakın, ben bitiririm onu. Sadece bana o Yeşilyurt caddesinin yani havaalanına giden yolun yetkisini bana verin, çünkü Karayolları orayı açmama ve çok geniş borularla suyu şehre getireceğime izin vermedi. Ben eskisinden daha kaliteli olarak yapacağım yolları.” Allah’ı var izin verdi ve biz bitirdik Tahtalı Barajı’nı. İzmir’in hakikaten kanal problemi su problemi vb. ağırlıklı olarak hep bizim dönemimizde halledildi.”

-1994 döneminde İzmir’de acilen çözülmesi gereken sorun hangisiydi?

“1994’te bir kere korkunç bir borç yüküyle karşılaştık. Beş yıl bir kuruş vergi, muhtasar, sigorta primi ödenmemiş. Belediye şirketleri TANSAS dahil tamamen borca gömülmüş ve batmış, ayrıca da oldukça yüksek faizlerle her yerden borç alınmış. Benim hesap uzmanlığından gelmemin verdiği şey ile fon ve nakit akımı tabloları bir de tasarruf... Ben beş yıl, artı ilk dönem on yıl bir kuruş bile mobilya-mefruşata, öyle makam aracına falan para vermedim. Ama yoğun miktarda iş makinalarına, kurtarma araçlarına, itfaiyelere yatırım yaptım. Orada korkunç bir borç yüküyle karşılaştık. Tasarruf olunca, ben inancım gereği hep ‘niyet hayır, akıbet hayır’ diye söylerim. Hakikaten Allah yardım etti. Bankalarla da biraz belediye başkanı olmanın verdiği avantajla pazarlık yaptık, emrivaki yaptık. Faizleri sildirdik. En büyük sıkıntı bu oldu. Bir de tabii politik amaçla bir sürü personel doldurulmuştu belediyeye. Doktora konum işgücü planlaması ve tabii biz işten atmadık ama emekli olanı vesaire gönderdik, zaten bazıları biz gelince gitti kendiliğinden. Acayip bir personel yükü vardı onu standartlara yakın bir hale getirdik. Yine altyapı başta olmak üzere, tabii bir de iki dönem toplu konut olayımız oldu. 32 binden fazla aile Egekent ve EV-KA projeleri ile ev sahibi oldu. Hem de inanılmaz ucuz fiyatlarla. Ben maliyeciyim kızım, inşaattan anlamam. Ben bilmem, bilen bilirim... İstişare çok önemli. Meslek odaları, üniversitelerle çok ciddi görüşmeler sonucunda üç dört kanattan kontrol kurdum. Biz bu EV-KA ve Egekent tecrübesiyle binlerce aileyi ev sahibi yaptık. Ama dediğim gibi esas olan ekip.

Ben insanın siyasi görüşüne bakmam, hiç umurumda değil, özel hayatları da umurumda değil. Bir hırsız olmayacak, iki konusunda liyakat sahibi olacak, gerisi beni ilgilendirmez. O sistem bu şekilde tuttu ve hakikaten biz çok ciddi sıkıntılarla aldığımız şeyi bir düzene koyduk. Maliyeciliğin verdiği şeyle, bir gün bile bizim ücretler, maaşlar, vergiler, sigorta primleri ve borç ödemeleri hiç aksamadı, yüzümüz hiç kızarmadı. Öyle olunca da insanlar bize güvendi. Adamın TANSAS'tan alacağı var şimdi vadesi geldi "Ya başkanım bankada duracağına sende dursun" diyor. Bize mal satanlara destek veriyorduk. Birçok firmayı özellikle tavukçuluk sektörünü -Rusya krizi yaşandı o zamanlar- batmaktan kurtardık. Esas olan liyakatli kadrolar, başkan sadece koordine eder. Ben kendimi koordinatör olarak görüyorum."

-Birçok yurtdışı seyahati gerçekleştirip yerinde incelemelerde bulundunuz. Gittiğiniz ülkelerde şehircilik alanıyla ilgili görüp en çok etkilendiğiniz şey ne oldu ve belediyecilik anlamında o şehirleri İzmir'den ayıran en temel fark neydi?

"Ekip ile gittik. O beyin takımının birtakım örnek şehirleri, mesela Paris, Prag, Londra, Viyana vb. yerleri görmesini istedim. Çünkü biz Belçika'da ihtisas yaparken o zamanlar oğlum 3-4 yaşındaydı. Onun yürüyüşü ile en fazla 10-15 dakikada 5-6 tane parka gidiyorduk. Yani şimdi yeşil alan olayı ve şehir mobilyası olayı. Mesela biz Büyük Kanal'ı yaparken üniversiteler dahil biyolojik sistem konusunda kimse bilgi sahibi değildi. Hatta meclis üyeleri ve bürokratlar şikayet etti, "Ya başkanım, gavur pisliği görmekten midemiz alt üst oldu." Ama biz Moskova dahi Kenan Evren de "Budapeşte'yi görün bir" demişti, birçok ülkenin İngiltere ve Amerika da ve hatta Avustralya'da çünkü Melbourne yapı olarak İzmir'in birebir kopyası gibiydi. Gittik ve o sistemleri inceledik. O incelemede Konak Pier'i Londra'da Covent Garden diye bir yer var, eski bir ticaret merkezi, oradan esinlendik. Engel olmasalardı birtakım menfi tipler, Konak'ta Baltimore Limanı gibi bir yat limanı yapmayı planlamıştık. Hilton'un, Büyük Efes'in orasını Rockefeller Meydanı gibi bir meydan yapacaktık, ama nedense Anıtlar Kurulu ve birtakım "istememezlikçi" kişiler izin vermedi. Aslında Kordon Yolu bitseydi bugün İzmir'de trafik sıkışıklığı olmayacaktı. Nice şehrinde Promenade des Anglais var deniz kenarına harika bir uygulama. Deniz kenarı tamamen bir aksiyon uygulama alanı olacaktı, yeşil alan ve değişik şeylerle. Kara tarafı da tretuvarları Champ-Elysees'ten kopya ediyorduk, Paris'ten. Ortadan da yol geçecekti. Bir şey yok.

Ama dediğim gibi benim üç yüze yakın beraat kararım var. Hiç kimse Allah’a şükür hırsız uğursuz demedi de “niye bunu şöyle yaptın?” dedi. Ben bile bile vatandaşın hakkını yedirmem. Ben onun için o ihale kanuna birçok yerde uymadım. Hep ben açık pazarlık usulü ile yaptım. Hep medyanın önünde ve meclis grubu önünde. Böyle yapınca hiç kimse üç kağıda, rüşvete vb. tenezzül edemedi. Her şeyi açık bir şekilde yaptığımız için Egekent ve EV-KA’larda yüz kızartıcı bir olay yaşamadık hiç. Diyelim ki beş kişi kapalı zarfta son teklif verdi, hepsini yuvarlak masanın etrafına toplayıp tekliflerini soruyordum. Bir ücrette anlaşınca “kapıdan çıktıktan sonra bedava yapacağız deseniz de olmaz çünkü sözümüz kesinlikle yerine getirilir. İtirazı olan şimdi söylesin ya da tamamen sussun.” derdim. Birçok kere anlaşılan ücreti altında süper indirim teklifleri geldi sonradan ama kabul etmedik çünkü orada her şey açıktı ve şaibe hiç olmadı. Kendi sistemimizi kendimiz icat ettik. Mahkemelerden de hep beraat ettik çünkü çıkar gütmendiğimizi gördüler.”

En çok hangi projeyi hayata geçirirken zorlandınız? (Maddi-manevi)

“Metro ve Büyük Kanal. Toplam 1.2 milyar dolar harcandı. Belediyenin gelirleri belli, güya iktidarın belediye başkanıyız Özal “Oğlum sen maliyecisin bulursun” diyordu. “Ağabey ben burada matbaa falan kurmadım. Sen halledersin” deyip beni başından savıyordu. Tansu Hanım da pek umursamadı. Allah yardım etti ama en son TANSAS’ı da çok iyi bir fiyata sattık. Yüzümüzün akıyla tamamladık. 10 sene boyunca ne benim belediye şirketlerim ne de belediye bir lira banka kredisi ya da faiz kullanmadı. Ama ben bir çanak sistemi kurdum. Belediyenin, ESHOT’un, İZSU’nun ve belediye şirketlerinin paralarını, akşam nakit akımı tablosunda mesai sonrası toplanıyordu. Ertesi gün neler yapılacaksa onun da planı hazırlanıyordu. Hepsi belediyenin malı nasılsa. O sistem bizi çok rahatlattı. Hiç kredi almak durumunda kalmadık. Dediğim gibi Büyük Kanal ve metro zor oldu. Manevi olarak da EV-KA ve Egekent çok zorladı. Psikolojik olarak çok zorlandık. Binlerce kişi sana inanmış, gözünü dikmiş. İlk Egekent’in temelini atıyoruz, Çiğli’de. Sıcak bir gün ne yol var ne iz var, ter paçalarımızdan akıyor, yokuş çıkıyoruz. Kadınların kocalarını “İşte bu adama güvendin de Allah’ın dağında nasıl ev yapacak” bilmem ne şeklinde azarladığımı duydum. O gece sabaha kadar dua ettim. “Allah’ın sen beni rezil etme, bu insanlar

bana güvendi” diye. Gerçekten de yüzümüz kara çıkmadı. Ama bunun psikolojik baskısı diğerlerinden daha farklı ve önemli. Şimdi nereye gitsem “başkanım şuradan ev sahibi olduk” falan diyorlar, işte en büyük zenginlik bu.”

Tamamladığınız projeler arasında ‘şöyle yaptık ama burası eksik kaldı’, ‘keşke şurası şöyle olsaydı’ ya da ‘bunu hiç yapmasaydık’ dediğiniz proje var mı?

“Hatasızlık Allah’a mahsus. Benim bürokratlara da söylediğim şu vardı; “Birçok hata yapabilirsiniz, hiç önemli değil, ama yüz taneden doksan dokuzu doğru, biri çıkar amaçlı yanlış olursa benden kötü adam göremezsiniz.” Hata başka, kasıt başka. Hatalarımız oldu, düzelttik. Kendi düzeni içinde halledildi. Bizim tabii birtakım hayallerimiz vardı ama nakit sıkıntısıyla sekteye uğradı. Ben İzmir’e mutlaka bir akvaryum, planetarium -yurtdışına gidince ben hemen planetariuma koşarım, çocuk gibi çok severim- yapmak isterdim. Yapamadık onları. Biz aslında Adnan Saygun Sanat Merkezi’ni İnciraltı’nda yapacaktık. İnciraltı ben ilk geldiğimde Hong Kong’tu, bataklık ve sivrisinek üretim merkeziydi. Ne kadar sarhoş ve alkolik varsa oraya bir iskele yapmış, orada kafayı çekiyordu. Sağ olsunlar vali ve emniyetin yardımı ile orayı temizledik. Sonra metroyu yaparken o çıkan toprakları İnciraltı’na serdirdim. Tahtalı Barajı’ndan da humuslu, verimli toprak çıkıyor, onu da aktardım. İnciraltı fuarın kaç katı büyüklüğünde yeşil alan oldu. Şu anda orada otopark gibi görünen yer var ya, orada hem karadan hem de denizden gelebileceğiniz geniş otopark alanıyla bir kültür merkezinin projesini çizdirmiştik. Projeyi çizerken mimarlar, hep iş birlikleri içindeydik. Bir bale gösterisi için salon ne kadar büyük olmalı, ben bilmem, bale ekibi bilir. Senfoni orkestrası için ne lazım, akustik nasıl olmalı, tiyatro için döner sahne nasıl olur? Bunlar için hep iş birlikleri yaptık. Her şeyi hallettik ama nedense Kültür Bakanlığı’nı aşamadık. Hem de müsteşar benim mülkiyeden arkadaşım olmasına rağmen. Çok harika bir projeydi, finansmanı belediye kaynaklarının yanı sıra, bazı yardımsever sanatçıların bağışlarıyla bulmuştuk. Önümüzü kestiler, olmadı. Aziz Bey yaptı ama tabii kaburgaları daha geniş, otoparkı daha geniş bir alanda olabilirdi.”

Belediye tarafından İZFAŞ bünyesinde düzenlenen kültürel faaliyetlere sade vatandaşın katılım oranı yüksek miydi?

“Biz, on yıl boyunca daha fuar kapandığında hemen ekiplerimizi önce Ankara’daki büyükelçilere, ardından ilgili ülkelere yolluyorduk. O ülkelerin birtakım kalburüstü şahsiyetlerini bir hafta falan davet edip, İzmir ve Ege Bölgesi’nde -Ege Bölgeler Birliği Başkanı da olduğum için- bütün arkadaşlar hatırımıza bütün misafirleri ağırlıyorlardı. Ciddi bir yoğun faaliyetle ekonomik ve teknoloji ağırlıklı şey yapıyorduk. Bu kültürel faaliyetler kendi dinamiği içinde gerçekleşiyordu, ayrıca para ödemiorduk. Biz sadece, önceleri mesela birtakım iştirakçiler fuar kotası var diye, Türkiye ithalatta sıkıntı çekiyordu ya, getirdikleri malları sattıktan sonra o kotayı da kaldırdık. Buna rağmen iştirak azalmadı. Şimdi daha çok kültür ağırlıklı hale geldi. Tabii bunda ihtisas fuarcılığının da etkisi var mutlaka. Mermer ve tekstil fuarına çok önem verdim. Mesela biz yurtdışından personel transfer ettik. İtalya’dan mermer konusunda usta elemanlar getirdik, Almanya’dan tekstil konfeksiyon konusuna hakim danışmanlar getirdik. Tabii onların da etkisi var ama fuar bizim için, İzmirli için ve Ege için ekonomik açıdan güzel bir şey. Tabii bu arada otel azdı ben geldiğimde, biz imar planında otel, hastane ve üniversite yapanlara artı dört kat hakkı verdik. Şimdi Basmane ve civarında çok otel yapıldı. Bu durum benim ve benden sonrakilerin döneminde bir dinamizm doğurdu.”

-TANSAŞ’ın yurtdışına gönderdiği sanatçılar kimlerdi?

Adlarını tam bilemiyorum, aradan uzun yıllar geçti tabii. Bir kısmı şimdi İzmir Devlet Senfoni’de... Kapasiteli çocuklar için sanat kesimiyle ve Kültür Bakanlığı’nın ilgili birimleri ile ilişkimiz vardı, gıda yardımında bulunduk. Ben bilmem, iyi bir kemancı iyi bir piyanist nasıldır ben bilmem. Tavsiye ettiklerine TANSAŞ’tan burs verdik ve yurtdışında eğitim görmelerini sağladık. Hepsi başarı ile döndü. Belediyeden de ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine, toplamda yedi bin kişiye burs veriyorduk. Çünkü ben kendimden biliyorum, benim babam okul hademesiydi Bursa’da. O zamanlar lise yok, istediğin kadar başarılı ol, ortaokuldan sonra deniz bitecek. Şehir dışında beni babam nasıl okutsun? Allah devlete zeval vermesin, orta ikide parasız yatılı okul kazandım. Mülkiyeyi de burslu okudum, bir de Belçika’ya yolladı devlet.

Allah da bana bu imkanı verdi, benim de fırsatım var; beni zaten belediye başkanı adaylığına iten sebep de buydu. Bu tür insana yatırımlar çok önemli. O yüzden biz burs ve aşevine ve sağlık hizmetlerine çok önem verdik. Dedğim gibi o şirketlerden okuttuklarımızın dışında da her sene yedi bin öğrenci bizden burs alıyordu. Tanımıyorum çünkü ben yüz yüze gelmekten hoşlanmam. İnsanlar mahcup olur, insanların minnettar kalmasını istemem ve özellikle fakir kısmı çok alıngandır – kendimden biliyorum- o yüzden burslarını banka hesaplarına yatırıyoruz. Bize teşekkür etmesinler diye. Günde yirmi üç bin kişiye de aşevinden yemek veriyorduk. Ama belediyeden bir kuruş çıkmıyordu, biliyor musun? Hepsi hayırseverlerden geliyordu.”

-Sizden sonra göreve gelen başkanlar (Çakmur ve Piriştina) yarım kalan/devam eden projeleriniz için sizden yardım, öneri vb. istedi mi?

“İstemedi. Tabii Yüksel Bey’le aramızda çok ciddi bir soğukluk oldu. Ahmet Piriştina saygıda hiç kusur etmedi ve ben ona her zaman ekibimle beraber yardımcı olabileceğimi söyledim ama böyle bir talep olmadı. Takdir kendilerinin.”

-1994 ve 1999 yerel seçimlerinde vaat ettikleri gibi esnaf teşkilatları sizi destekledi mi?

“1994’te evet, 1999’da hayır.”

--Sizce ikinci kez başkanlığa seçilmenizdeki etken daha önceki dönemde yaptığınız icraatlar mıydı, yoksa yeni partinizin misyonu mu?

“Hepsinin etkisi var. Seçimlerde olay, bir rüzgar olayıdır. Kerameti kendimizde görürsek yanlış olur. 1984’te Özal’ın yükselen bir ivmesi vardı. Biz de o rüzgarla yelkenleri şişirdik. 1989’da Özal’a ve ailesine karşı çok ciddi reaksiyonlar olmuştu, üstümüzden tank geçti. Bütün Türkiye’de mahalli idare seçimlerini kaybettik. 1994’te Tansu Hanım’ın yükselen bir trendi vardı ama bizim o eski yaptığımız şeylerin de sanırım bir miktar etkisi vardı. Övünmek yanlış olur ama etkisi olmuştur. Bir de tabii Egekent ve EV-KA’lara hiç hizmet götürmediler, ben yaptım diye. Nedense bizde devamlılık anlayışı yok. Ben mesela hayırlı projeleri devam ettirdim ama diğerlerinde bunu pek görmedik. 89’da seçimi kaybettikten sonra Çakmur, Büyük Kanal Projesi’ni

tamamen durdurdu. 1999'dan sonra da bu Büyük Kanal Projesi'nin Konak- Narlıdere hattında vahim hatalar yapıldı. Şimdi gelirken bile gördüm, pislik kokuyor. Çünkü ben orayı ayırık sistem olarak düşünmüştüm. Yani yağmur suyu ve pis su ayrı olacaktı. Hasan Mani diye bir adamı getirdiler genel sekreter olarak, ayırık sistemi teke çevirdi ve bir de boru çaplarını da küçülttü. O boru çaplarından da, kalitesiz boru olduğu için deniz suyu giriyor. O deniz suyu tabii her şeyi mahvediyor, Çiğli'ye de zarar veriyor. Tunç Bey'e de anlattım aynı şeyi, hak verdi 'yapacağım' dedi. İnşallah yapar. Çiğli'deki borulara bakım lazım, iyi çalıştırmak lazım boruları. Çok geniş borular devamlı temizlenmesi lazım. Dere temizliklerini de ihmal etmemek lazım. Maalesef bizim insanımız temizliğe, hijyene önem vermiyor, oraları çöplük gibi görüyor. Çok sorumsuz insanlarımız var yani."

Türkiye'deki ilk büyükşehir belediyelerinden biri olarak, alt kademe belediyelerle uyum, senkronizasyon sıkıntısı yaşandı mı?

Büyükşehir uygulamasına ben aslında muhalifim. Korkunç bir israf kaynağı. Benim zamanımda dokuz ilçe belediyesi vardı şimdi otuz tane oldu. Otuz tane zabıta, otuz tane imar müdürlüğü bilmem ne... Hem korkunç israf hem de vakit kaybı, kargaşa da yaratıyor. Mecliste ve Ege birliğinde parti önemli değildi, herkes yardımlaşıyordu. Bütün herkesin hatırını sorar, sorun varsa çözer, her ay toplantı yapardık. Aile gibi olmuştuk. Eşlerimiz de öyleydi. Ahmet Sarışın CHP'liydi ama en çok gırgır yaptığım belediye başkanıydı. Yıllık çalışma raporu ve bütçe planlaması yaparken o belediye başkanları ve bürokratlar beraber çalışırdı. Onların isteklerini öncelikler listesine koyuyorduk hatta. Onların isteklerine göre de benim gönlüme göre de hareket ediliyordu."

-Gerçekleştirmeyi çok istediğiniz fakat gerçekleştiremediğiniz, deyim yerindeyse içinizde ukde kalan proje hangisiydi?

"Akvaryum, planetaryum gibi şeyler... Bir de bilim merkezi. Ankara'da onu yaptık, Melih'in belediye başkanlığı döneminde, Ankapark'ın içinde. Çünkü gençler, ben kendim de öyleyim yani görerek daha iyi anlarız. Bana projeleri getirirlerdi yatay dikey falan pek sempatiyle bakmazdım, ama bir maket yapıp getirirlerse %100 kazanırlardı. Ben mimar mühendis değilim anlamam arkadaş. Bunun için o bilim

merkezinde çocukların bizzat birtakım fizik, kimya, biyoloji gibi şeyleri beş duygularını kullanarak daha kolay öğrenir. Benim son iki torun Amerika’da, o sisteme daha çok ağırlık veriyorlar mesela.”

-Hemen hemen her projeniz eleştirildi, pek çok kez mahkemelik oldunuz, çok fazla muhalefete maruz kaldınız, bu kadar psikolojik baskı altındayken istifa etmeyi hiç düşündünüz mü?

“Hayır. Bir kere belediye başkanı olarak maddi bir şey beklemeyeceksin ama manevi tatmini çok fazla. Babam bana daha çocukken ‘Hayatta kimseden teşekkür bekleme, mutsuz olursun; yaptığın iyiliği hemen unut, sana yapılanı ölene kadar unutma; daima aşağı bakıp şükret, aşağı bakıp hiç haset etme’ derdi. Onun için ben kimseden teşekkür beklemedim ama o manevi şey, asıl zenginlik. Mezara kim ne götürmüş? Kemeraltı’na girsem on saatte çıkamam.”